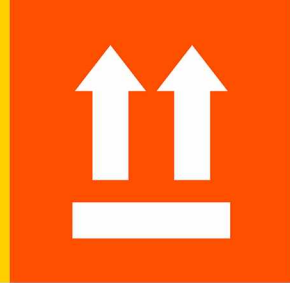
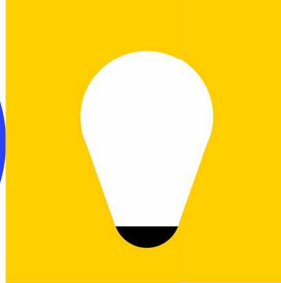
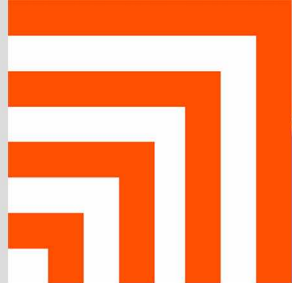

SMK

Eimantė Šakalinė, Ilma Ruškienė

JAUNŲ ŽMONIŲ GALIMYBĖS IR ĮSITRAUKIMAS Į NVO VEIKLĄ KLAIPĖDOS MIESTE

Mokslo studija

2021 m., Klaipėda

Eimantė Šakalinė, Ilma Ruškienė

**JAUNŲ ŽMONIŲ GALIMYBĖS IR ĮSITRAUKIMAS Į
NVO VEIKLĄ KLAIPĖDOS MIESTE**

Mokslo studija

Klaipėda 2021

**Apsvarstyta ir pritarta spausdinti Socialinių mokslų kolegijos Akademinės tarybos posėdyje,
2021 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 3**

Recenzavo

dr. Aleksandra Batuchina (Klaipėdos universitetas)

Autoriai:

Eimantė Šakalinė

Ilma Ruškienė

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

© Eimantė Šakalinė, autorė, 2021

© Ilma Ruškienė, autorė, 2021

© Socialinių mokslų kolegija, 2021

ISBN 978-9955-648-75-8

TURINYS

IVADAS	4
1. JAUNIMO IR JAUNIMO NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ SVARBA SOCIALINIAME KONTEKSTE.....	8
1.1. Jaunimo ir jaunimo nevyriausybinių organizacijų socialinė vertė.....	8
1.2. Jaunimo nevyriausybinių organizacijų dalyvių socialinis portretas	12
2. TYRIMO METODIKA.....	19
3. TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ	21
3.1. Tyrimo dalyvių demografiniai duomenys.....	21
3.2. Jaunimo politikos formavimo ir įgyvendinimo Klaipėdos mieste vertinimas.....	23
3.3. Savanorystės galimybių vertinimas Klaipėdos mieste.....	33
3.4. Klaipėdos miesto infrastruktūros prieinamumo ir patrauklumo jaunimui vertinimas	42
3.5. Visuomenės sąmoningumo ir atvirumo situacijos Klaipėdos mieste vertinimas	49
MOKSLINĖ DISKUSIJA	60
IŠVADOS.....	64
LITERATŪRA.....	65

IVADAS

Temos aktualumas ir naujumas. Klaipėdos jaunų žmonių dalyvavimo situacijos analizėje, atliktoje Klaipėdos mieste 2019 m., pabrėžiama, kad vienas iš jaunimo politikos tikslų yra *sudaryti palankias sąlygas formuotis jauno žmogaus asmenybei bei padėti jam sėkmingai integruotis į visuomenę*. Įgyvendinant šį tikslą yra orientuojamasi į jauno žmogaus sąmoningumo, kritinio mąstymo, dalyvavimo ir aktyvumo, kūrimo laisvės, savarankiškumo bei atsakomybės ugdymą. Būtent jaunimo dalyvavimas, įsitraukimas į įvairius miesto projektus bei iniciatyvas, grįžtamojo ryšio teikimas aktyviai prisideda prie šio tikslo įgyvendinimo.

Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos (toliau – LIJOT) atlikto tyrimo „Jaunimo į(si)traukimo Lietuvoje galimybių analizė“ (2020) ataskaitoje akcentuojama, jog pilietinės visuomenės stiprinimas, sprendimų priėmimas, įtraukiant skirtingas visuomenės grupes, viešųjų paslaugų teikimo orientacija į realius piliečių poreikius yra viena esminių modernaus valdymo sąlygų. Siekiant užtikrinti jaunimo dalyvavimą įvairiose užimtumo veiklose, būtina aiškiai identifikuoti jų poreikius ir lūkesčius, atrasti aiškius komunikacijos būdus ir jaunimo įtraukties didinimo metodus. Jaunimo reikalų departamento parengtoje Jaunimo situacijos apžvalgoje (2019) minima, kad dirbant su jaunimu, būtina ieškoti galimybių, kaip vienus įtraukti į iniciatyvas, o kitiems sudaryti sąlygas laisvei ir kūrybai.

Analizuojant jaunimo elgseną, kurią neretai lemia kartų skirtumai, pastebimi ištis nemenki jaunų žmonių elgsenos pokyčiai, kurie vienareikšmiškai veikia ir jų dalyvavimo kultūrą, poreikius ir lūkesčius (Klaipėdos jaunų žmonių dalyvavimo situacijos analizė, 2019). Todėl ypatingai svarbus tampa jaunimo elgsenos supratimas, pabrėžiantis, kad amžiumi pagrįstas kartų bendravimas yra tam tikras santykių konstruktas, pripažįstama jaunų žmonių elgsena tam tikrose santykių grupėse, o patys santykiai, per kuriuos išgyvenama jaunystė, yra (per)konstruojami ir suvokiami kaip išgyventa patirtis (Huijsmans, Ansell, Froerer, 2021). Tačiau jaunimo elgseną, poreikius ir lūkesčius keičia staigiai besivystančios technologijos. Sirola, Kaakinen ir kt. (2021) teigia, kad jaunimas, ypač paaugliai ir besiformuojantys 15–25 metų suaugusieji, dažnai yra aktyvūs socialinės žiniasklaidos vartotojai visame pasaulyje, nes taiko naujas technologijas, kurių pagrindu veikia socialinė žiniasklaida, o tokių technologijų naudojimas yra natūrali jų kasdienio gyvenimo dalis (cit. Ahn, 2011; Davis, 2012; Lenhart ir kt., 2015). Sirola, Kaakinen ir kt. (2021) pabrėžia, kad šiandienos jaunimui socialinė žiniasklaida yra svarbus kontekstas tapatybės ugdymui ir informacijos šaltinis (cit. Lehdonvirta ir Räsänen, 2011; Mikal ir kt., 2016), o bendraamžiai taip pat daro poveikį jauniems žmonėms, kuris atskleidžia jų aktyvumo socialinėje žiniasklaidoje vaidmenį (cit. Boyle ir kt., 2016; Gardner ir Steinberg, 2005).

Dokumente „The revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life, Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe“ (2003) pabrėžiama, kad jaunimo dalyvavimą ir aktyvų pilietiškumą apima *teisės, priemonių, erdvės ir galimybių turėjimas bei palaikymas dalyvaujant sprendimų priėmimo*. Taip yra apibūdinamas įsitraukimas į veiklą, turint tikslą orientuoti jaunos žmonės geresnės visuomenės kūrimo link. Čia didelis dėmesys skiriamas savanoriškai veiklai. Savanoriška veikla apima narystę mokinių taryboje, dalyvavimą įvairiuose rinkimuose arba dalyvavimą debatų komandoje (Mulder, 2021). Autoriaus teigimu, savanoriškoje veikloje dalyvauja jau politiškai įsitraukę / į politiką orientuoti jaunuoliai.

Jaunimo dalyvavimas veiklose apima šias sritis:

1. *Ekonominis dalyvavimas* yra susijęs su užimtumu ir profesine veikla, ekonominiu vystymusi, stabilios ekonominės visuomenės, regiono ar jaunimo, kaip grupės, situacijos vystymusi.
2. *Politinis dalyvavimas* susijęs su vykdomąja valdžia, viešąja politika, išteklių paskirstymu ir kt.
3. *Socialinis dalyvavimas* apima įsitraukimą į vietinės bendruomenės gyvenimą, dėmesio atkreipimą į vietos problemas.
4. *Kultūrinis dalyvavimas* yra susijęs su skirtingomis meno ir išraiškos formomis.

Klaipėdos jaunų žmonių dalyvavimo situacijos analizėje (2019) teigiama, kad įsitraukimą į aukščiau aptartas sritis lemia teisių jauniems žmonėms atvėrimas, priemonių suteikimas, erdvių atvėrimas, galimybių sukūrimas, atsakomybės suteikimas bei palaikymas. Vadinasi, jaunimo dalyvavimas įvairiose veiklose, tame tarpe ir savanoriškose, yra demokratijos išraiška, t. y. demokratinis įsitraukimas. Mulder (2021) demokratinį įsitraukimą apibrėžia plačiai. Autorius teigia, kad demokratinis įsitraukimas apima politines žinias, politinį interesą, (vidinį ir išorinį) politinį efektyvumą ir (numatomą) politinį dalyvavimą (numatomą balsavimo ketinimą). Ir tai yra pilietiškumo ugdymo, demokratinio įsitraukimo skatinimo kaip demokratiškumo fakto rezultatas.

Negausūs atlikti tyrimai rodo, kad mažėjantis jaunimo politinis įsitraukimas kelia susirūpinimą daugelyje Europos demokratijų, nors jaunimas yra linkęs vadovauti įvairiems protestams ir judėjimams tarptautiniu mastu (Grasso, Giugni, 2021). Nors ir tyrinėjama politinė nelygybė tarp kartų ar kartų skirtumai, tačiau tyrimai, analizuojantys paties jaunimo skirtumus arba skirtingų socialinių sluoksnių jaunų žmonių nelygybes, ypač tarpvalstybinės perspektyvos kontekste, yra reti (Grasso, Giugni, 2021).

Jaunimo teisė dalyvauti veiklose ar būti aktyviu yra apibrėžta Jaunimo politikos pagrindų įstatyme (2018) ir ji remiasi teise dalyvauti politikos formavimo ir įgyvendinimo procese, vykdyti jaunimo iniciatyvas, savanoriauti ir įsitraukti į pilietinę veiklą. Minėtame įstatyme pabrėžiama, kad

jauni žmonės gali dalyvauti ne tik sprendimo procese. Jaunimo teisė dalyvauti yra ypač susijusi su jaunų žmonių įtraukimu į globalių ir probleminių klausimų, susijusių su jaunais žmonėmis, kėlimą, priemonių kūrimą ir veiklų iniciavimą. Pavyzdžiui, „Penktadieniai ateičiai“ (*Fridays for Future*) yra svarbus pasaulinio masto klimato judėjimas, raginantis imtis sisteminių pokyčių ir reikalaujantis rimtų politinių sprendimų. Huttunen, J. & Albrecht, E. (2021) teigia, kad šio judėjimo kontekste atlikti tyrimai suteikia galimybę pagilinti visuomenės supratimą apie jaunimo dalyvavimą ir aplinkos pilietiškumo svarbą. Autoriai ypatingą dėmesį skiria jaunų žmonių aktyviam įsitraukimo į įvairias politinės veiklos formas procesui. Jų teigimu, jaunimas savo nerimą dėl klimato nukreipia į konkrečius veiksmus, o jų pilietiškumas aplinkosaugos srityje pasireiškia ir kasdieniame gyvenime, pavyzdžiui, mokykloje ir laisvalaikio veikloje (cit. Albrecht ir kt., 2020; Kallio ir kt., 2020; Reis, 2020). Čia labai svarbus tampa erdvės suvokimas jaunimo dalyvavimo veiklose kontekste.

Erdvių atvėrimas jaunimui gali būti suvokiamas ir siaurąja, ir plačiąja prasme. Viena vertus, „erdvės jaunimui“ reiškia, kad jauni žmonės turi turėti fizinę erdvę, kurioje gali susitikti, praleisti laiką ir organizuoti jų poreikius tenkinančią veiklą. Kita vertus, „erdvės jaunimui“ turėtų būti suvokiamos ir plačiąja prasme, kai miesto lygiu yra orientuojamasi į institucinės sistemos, apjungdamos savo pajėgumus, sukuria jaunimui galimybes dalyvauti sprendimų priėmimo procese. Šią nuostatą perkėlus į realų įgyvendinimą, tai reikštų, kad jaunų žmonių nuomonės, rekomendacijos ir išvados turėtų tiesioginės įtakos priimamiems sprendimams. Todėl jaunimo palaikymas ir skatinimas aktyviai dalyvauti veiklose yra suvokiamas kaip būtina parama, kad jaunų žmonių dalyvavimas būtų visavertis. Šis palaikymas gali apimti tiek institucinę, finansinę ir moralinę paramą. Galiausiai institucijos ar bendruomenės turi palaikyti ir pripažinti jaunimo dalyvavimo svarbą, vertinti jų indėlį visuomenės labui.

Neatlikus jaunimo galimybių ir įsitraukimo/dalyvavimo į NVO veiklas tyrimo, nėra galimybės suvokti realios jaunimo aktyvaus dalyvavimo ir galimybių dalyvauti įvairiose veiklose situacijos, atskleisti jaunimo požiūrio į mieste veikiančią infrastruktūrą, jaunimo politiką, visuomeninę veiklą, visuomenės atvirumą ir socialiai jautrių grupių įtraukimo galimybes dalyvauti visuomeninėje veikloje.

Todėl organizuojant apklausą, analizuojant jos metu gautus duomenis bei formuluojant išvadas buvo laikomasi nuostatos, įtvirtintos Jaunimo politikos pagrindų įstatyme. Jame teigiama, kad *su jaunimu susiję klausimai ir turi būti sprendžiami jaunimui dalyvaujant* (2018). Todėl tyrimo problema formuluojama tokiu **probleminiu klausimu** – kokios yra jaunimo galimybės ir įsitraukimas dalyvauti NVO veikloje?

Tyrimo tikslas – atskleisti jaunimo galimybes ir įsitraukimą dalyvauti NVO veikloje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Identifikuoti jaunų žmonių nuomonę apie Klaipėdos mieste įgyvendinamą jaunimo politiką ir jos formavimo būdus;
2. Atskleisti jaunimo požiūrį į savanorystę ir NVO sektoriaus organizacijų veiklą Klaipėdos mieste;
3. Nustatyti jaunimo pasitenkinimo lygį Klaipėdos miesto infrastruktūra ir laisvalaikio formų prieinamumu;
4. Identifikuoti visuomenės sąmoningumo ir atvirumo lygį.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, apklausa žodžiu, duomenų sisteminimas, aprašomoji statistika.

Atlikto tyrimo rezultatai: Klaipėdos miesto jaunimas nėra pakankamai gerai susipažinęs su jaunimo politikos sritimi, jiems trūksta miesto politinio lygmens aktyvumo ir suinteresuotumo spręsti jaunimo klausimus. Klaipėdos miesto jaunimas labai aiškiai identifikuoja savanorystės kaip užimtumo formos vertę, tačiau jaunimas stokoja noro aktyviau dalyvauti savanorystės iniciatyvose. Jaunimas bendrai yra patenkintas gyvenimu Klaipėdos mieste bei miesto infrastruktūra ir objektais. Jaunimui trūksta sąmoningumo ir atvirumo bendraujant su asmenimis, kurie priklauso skirtingoms socialinėms grupėms. Jauni žmonės savo aplinkoje pakankamai dažnai mato įvairias diskriminacijos ir netolerancijos formas, tačiau patys su jomis retai susiduria.

1. JAUNIMO IR JAUNIMO NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ SVARBA SOCIALINIAME KONTEKSTE

1.1. Jaunimo ir jaunimo nevyriausybinių organizacijų socialinė vertė

Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos (toliau – LIJOT) atlikto tyrimo „Jaunimo į(si)traukimo Lietuvoje galimybių analizė“ (2020) ataskaitoje akcentuojama, jog pilietinės visuomenės stiprinimas, sprendimų priėmimas, įtraukiant skirtingas visuomenės grupes, viešųjų paslaugų teikimo orientacija į realius piliečių poreikius yra viena esminių modernaus valdymo sąlygų. Siekiant užtikrinti jaunimo dalyvavimą įvairiose užimtumo veiklose, būtina aiškiai identifikuoti jų poreikius ir lūkesčius, atrasti aiškius komunikacijos būdus ir jaunimo įtraukties didinimo metodus. Jaunimo reikalų departamento parengtoje Jaunimo situacijos apžvalgoje (2019) minima, kad dirbant su jaunimu, būtina ieškoti galimybių, kaip vienus įtraukti į iniciatyvas, o kitiems sudaryti sąlygas laisvei ir kūrybai.

XXI amžiaus savirealizacijos, socialinių iniciatyvų ir visuomeninių idėjų generavimo laikotarpiu, jaunimo nevyriausybinių organizacijų, aktyvių jaunimo atstovų vykdomos veiklos svarba nėra abejojama. Aktyvus, visuomeniškas ir pilietinis jaunimas tampa efektyvia priemone, realizuojant jaunimo socialinius, ekonominius pokyčius, reikalingus visuomenės gyvenimo kokybės gerinimui. Pastebima, kad šiuo metu jaunimo nevyriausybinių organizacijos ir aktyvūs jaunimo lyderiai įveiklina tarpininko tarp jaunuolio ir sudėtingų socialinių bei viešojo valdymo struktūrų vaidmenį, taip užpildant socialinės funkcijos spragas ir suteikiant kiekvienam individui galimybę pasinaudoti savo pilietinėmis teisėmis ir vykdyti pilietines pareigas. Jaunimo įsitraukimo ir pilietiškumo augimą šalyse efektyviausiai lemia demokratinė visuomenė ir pilietiškumo suvokimo indeksas joje. Pilietiškumas neabejotinai yra pagrindinis šiuolaikinės demokratijos variklis, o jos semantika sietina su priklausymo bendruomenei jausmu ir tapatybės samprata (Martelli, Pitti, 2014). Autoriai pabrėžia, kad šioje perspektyvoje galėtume stebėti, kaip pilietybė atitinka teises ir jų apsaugos lygį, iš kitos pusės, formuojasi per konkrečias praktikas (dalyvavimo, bendradarbiavimo, solidarumo, vartojimo), turint galvoje, kaip jaunimas suvokia savo elgesį ir pareigas, atsižvelgiant į jų priklausymo jausmą. Skirdami ypatingą dėmesį jaunimui, suvokiame, kad abi pusės (suaugusieji ir jaunimas) turi poveikio jaunimo pilietiškumo interpretacijai, net jei atrodo, kad priklausymo ir tapatybės klausimai įgauna vis svarbesnę reikšmę pačiam jaunimui ir taip pat suaugusiems, žiūrintiems į jaunimą: daugėja rūpesčių ir lūkesčių dėl jaunų žmonių polinkio į aktyvų pilietiškumą, t. y. kiek ir kaip jie parodo lojalumą, susitapatinimą ir įsitraukimą dalyvaujant veiklose (Martelli, Pitti, 2014). Didelė subjektyvios

pilietybės dimensijos reikšmė ir nenuginčijamas socialinių ir ekonominių veiksnių svoris leidžia suformuluoti „dalyvaujančios pilietybės“ sampratą (Martelli, Pitti, 2014).

Pilietiškumo skatinimas suprantamas kaip novatoriškas jauno žmogaus požiūris į darbą ir visuomeninę savanorystę. Moksliniuose šaltiniuose dažnai minima, kad pirmasis pilietinės visuomenės sąvoką suformulavo graikų filosofas, tyrinėtojas Aristotelis. Jis savo darbuose vartojo terminą „politike kainonia“, apibrėžiamą kaip lygių ir laisvų piliečių, dalyvaujančių valstybės valdyme ir viešųjų procedūrų bei bendrų vertybių sistemoje, bendruomenę, siekiančią užtikrinti jos narių interesus (Vakarų Lietuvos vartotojų federacija, 2010). Pilietinė visuomenė yra svarbi kuriant taiką, vystant NVO bendruomenes, koordinuojant NVO bei kitų piliečių ir karinių veikėjų veiklas (Aall, Helsing, 2021). Jaunimo organizacijos yra viena iš aktyviausių pilietinės visuomenės narių, kurie sukuria erdvę, jaunų žmonių interesų ir idėjų visuomeniniais pagrindais, savirealizacijai. Be to, tyrimais įrodyta, kad jaunų žmonių įtraukimas ir dalyvavimas yra būtinas norint pasiekti tvarių rezultatų tiek šalies, tiek pasaulio kontekste (Jaufar, 2021).

Lietuvoje jaunas žmogus suprantamas kaip asmuo nuo 14 iki 29 metų. Kiekvienoje valstybėje jauno žmogaus amžius apibrėžiamas skirtingai. Pavyzdžiui, Vokietijoje jaunimas teisiškai apibrėžiamas nuo 13 iki 21 metų, Jungtinėse Amerikos Valstijose – nuo 13 iki 24 metų amžiaus (Gailius, Malinauskas, Petkauskas, Ragauskas, 2013). Kitose Vakarų Europos šalyse vyrauja panašios jaunimo amžiaus apibrėžties tendencijos kaip ir Lietuvoje. Visas valstybes vienijantis jaunimo amžiaus nustatymo veiksnys yra tendencingas jaunimo amžiaus viršutinės ribos didinimas. Pasak Gailiaus, Malinausko, Petkausko (2013), dėl nuolatinio technologijų vystymosi, gyvenimo tempo greitėjimo, individualizacijos procesų, nuomonių ir prasmų įvairovės (pliuralizmo) tapti suaugusiu yra vis sudėtingiau. Todėl šiais jaunimo interesų realizavimo laikais jaunas žmogus tam tikrus gyvenimo dalykus, tokius kaip: baigia mokslus, pradeda dirbti, tampa ekonomiškai savarankiškas, sukuria šeimą – pasiekia vyresnio amžiaus. Jaunimo politika, teisių ir laisvių įgyvendinimas šalyje tampa viena iš prioritetinių sričių ir iššūkių Lietuvai ir pasauliui. Kadangi jaunimas yra viena iš pažeidžiamiausių visuomenės grupių, kuriai reikia specialių politikos priemonių, vietos valdžia siekia sudaryti sąlygas, kad jaunimas dalyvautų visuomeninėje veikloje (Civinskas, Tamutienė, Lazauskienė, 2014).

Mokslinėje literatūros iškeliama reali problema, apibrėžiama poreikiu tirti jaunimo įsitraukimo ir dalyvavimo politiniuose procesuose galimybes. Cituodami Putnam (2020), Grasso ir Giugni (2021) savo tyrimuose akcentuoja visuomenės susirūpinimą, kad dabartinė jaunimo karta yra mažiau pilietiška ir daugiau domisi kolektyviniais užsiėmimais, tokiais kaip politinis įsitraukimas ar dalyvavimas politikoje. Nors autoriai aiškiai pabrėžia, kad yra ir kitų tyrimų patvirtinančių, kad jaunimas iš tiesų naudojasi kitomis priemonėmis ir kad jų politinis įsitraukimas ar dalyvavimas (t. y.

politinė veikla), tikėtina, labai priklausys nuo socialinės nelygybės priežasčių ir kilmės, ypač socialinės klasės, kaip ir visose kitose amžiaus grupėse. Henn ir Foard (2014) savo tyrimuose teigia, kad jaunimas linkęs į politiką žiūrėti kaip į centrinę valdžią, susijusią su savanaudišku politiniu elitu, nesidominčiu jaunimo rūpesčiais. Henn ir Foard (2014), tyrinėdami jaunimo įsitraukimą ir dalyvavimą Didžiojoje Britanijoje, taip pat nustatė, kad jaunimas vis dar domisi politika, todėl juos galima apibūdinti kaip „įsitraukusius skeptikus“ arba kaip atitolusius nuo politikos, bet ne apolitiškus ir ne apatiškus. Autorių tyrimų išvados patvirtina, kad prieštaraimą įprastoms jaunų žmonių nuomonėms, kad jie mažai domisi politiniais dalykais, tačiau įrodė, kad tai priklauso nuo jaunų žmonių grupių, atsižvelgiant į jų klasinę kilmę. Svarbūs įrodymai gauti tyrimuose patvirtina, kad socialinė klasė turi įtakos 18–34 metų jaunimo politiniam įsitraukimui ir dalyvavimui tarp jaunimo visoje Europoje (Grasso, Giugni, 2021).

Jaunimas Lietuvoje pagal interesų sritis jungiasi į nevyriausybines organizacijas. Jaunimo nevyriausybė organizacija – laisva jaunimo valia įkurta demokratinė organizacija, kuri tarnauja visuomenės ir jos narių interesų įgyvendinimui, nesiekia pelno ar tiesioginio dalyvavimo valstybės valdyme, tačiau bendradarbiauja su valstybės ir savivaldybių institucijomis. Jaunimo nevyriausybės organizacijos pasižymi didele įvairove tiek organizacijos dydžiu, tiek veiklos pobūdžiu, pradedant mažomis organizacijomis, turinčiomis konkretų tikslą ir baigiant stambiomis, vykdančiomis įvairiapusę jaunimo veiklą.

Jaunimo nevyriausybės organizacijos savo funkcijomis bei pasiekiamais veiklos rezultatais užima svarbią vietą demokratinėje visuomenėje. Valstybinio sektoriaus, verslo sektoriaus ir „Trečiojo sektoriaus“, kuriam atstovauja jaunimo nevyriausybės organizacijos, partnerystė – tai bendradarbiavimas, padedantis įveikti ekonominius, socialinius ir ekologinius iššūkius, spręsti nedarbo ir skurdo problemas ir siekti socialinio tvarumo. Taigi, demokratiška visuomenė yra veikiamą trijų reikšmingiausių visuomenei sektorių.

Pirmasis ir svarbiausias sektorius – valstybės sektorius. Šiame sektoriuje kuriami teisės aktai, ginami visuomenės interesai ir teisės, įgalinamos piliečių pareigos, įgyvendinamas viešasis administravimas, viešųjų paslaugų teikimas. Tai visos šalies valdžios: įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir teisminės, darbas, kuris kuria demokratinę valstybę.

Antrasis demokratinės visuomenės sektorius – laisvos rinkos sektorius, kurį formuoja šalies verslas. Tai privačios institucijos, įstaigos, įmonės, organizacijos, kurios kelia šalies ekonominį lygį, remia visuomenines iniciatyvas ir atliepia visuomenės poreikius.

Trečiasis visuomeninės demokratijos sektorius – pilietinės visuomenės grupės. Šios grupės visuomenėje vadinamos „Trečiuoju sektoriumi“. Tai vienintelis ne pelno siekiantis visuomeninės demokratijos sektorius, kuris dirba savanoriškais pagrindais, yra nepavaldus valstybinėms

institucijoms, tarnauja visuomenei ir gina viešąjį interesą. „Trečiajam sektoriui“ priskiriamos jaunimo nevyriausybinių organizacijų, kurios atstovauja jaunimo interesus bendradarbiaujant su kitais dviem demokratinės visuomenės sektoriais. Pavyzdžiui, jaunimo organizacijų socialinių paslaugų teikimas tampa patraukliu komerciniu pasiūlymu privačioms institucijoms, todėl šių dviejų sektorių bendradarbiavimas tampa svarbiomis šalies ekonomikos formavimo jėgomis. Jaunimo nevyriausybinių organizacijų, tapdamos vis svarbesne demokratinės visuomenės dalimi, ne tik plečia savo veiklos spektrą orientuodamosi į skirtingas visuomenės problemas, bet ir atlieka svarbų vaidmenį pritraukiant valstybės ir privataus sektoriaus dėmesį ir lėšas į tas problemas, kurios iki tol nebuvo sprendžiamos ar tai buvo daroma nepakankamai efektyviai (Šilinskytė, 2013). Jaunimo nevyriausybinių organizacijų ne tik padeda spręsti įvairias visuomenei aktualias problemas, bet ir gali prisidėti prie šalies ekonominės gerovės kūrimo, nesiekiant asmeninės naudos. Pasaulinė praktika rodo, kad JAV sukurtos jaunimo stažuotių programos, padedančios įveikinti jaunimą. JAV atlikti tyrimai rodo, kad dažniausios problemos, su kuriomis susiduria jaunimas, yra ryšio užmezgimas, pasitikėjimo gavimas, komforto pajautimas ir gebėjimų trūkumas, tačiau manoma, kad visa tai galima išspręsti atsižvelgiant į tarpkultūriškumą, darbuotojų supratimą apie įvairovę, teisingumą ir įtrauktį, mokymą, bendravimą ir mentorystę (Bonfield, Dorta, Vargas-Barriga, 2021). Be to, įrodyta, kad veiksniai, turintys poveikio jaunimo nevyriausybinių organizacijų veiklos efektyvumui, yra žmogiškųjų, socialinių ir kultūrinių išteklių ryšys su NVO struktūriniais veiksniais (MOhammad, Dastgheib, 2019).

Vykdydamos darbo su jaunimu veiklą, jaunimo organizacijos ir profesionalūs jaunimo darbuotojai dažnai dirba ir su savanoriais. Sonneveld, Metz, Manders, et al. (2021) teigia, kad darbas su jaunimu atlieka prevencinį vaidmenį įvairiuose neoficialiuose kontekstuose, pavyzdžiui, jaunimo klubuose, sporto įstaigose, internete ar gatvėse (cit. Baillergeau & Hoijtink, 2010). Be to, tyrimai rodo, kad Jungtinėse Valstijose, profesionalus darbas su jaunimu yra „nestruktūrizuota“ veikla aplinkoje, kurioje jaunimas gali atsipalaiduoti (Sonneveld, Metz, Manders, ir kt., 2021). Daugeliui jaunimo įsitraukimas ir dalyvavimas NVO veiklose saugumo ir pabėgimo nuo kasdienio gyvenimo (mokyklos ar namų) konfliktų ar patiriamo streso erdvė, kurioje jie įgyja priklausymo jausmą (Fyfe ir kt., 2018; Nolas, 2014). Skirtinguose kultūriniuose kontekstuose išryškintos problemos, susijusios su diskriminacija, įvairove, rase ir etnine priklausomybe, o ypač etninės diskriminacijos ryšys su jaunimo psichosocialine gerove (Gyberg, Svensson, Wängqvist, Syed, 2021). Autoriai teigia, kad pagrindinis apsaugos veiksnys nuo neigiamų su diskriminacija susijusių pasekmių yra etninės priklausomybės jausmas. Naujausi atlikti tyrimai rodo, kad teisinis kelias, kuriuo siekiama išspręsti tariamus studentų lyties ir kitų teisių pažeidimus pagal įstatymus, draudžiančius priekabiavimą ar diskriminaciją, gali sumažinti homofobinių patyčių skaičių (Hatzenbuehler, McKetta, Kim ir kt.,

2022) ir ištaisyti jaunimo stigma pagrįstą žalą, pasekmes. Tyrimais įrodyta, kad diskriminacija dėl rasės yra ir toliau besitęsianti visuomenės sveikatos krizė, ypatingai JAV, pasireiškianti dideliais sveikatos priežiūros prieinamumo ir sveikatos rezultatų skirtumais, bendruomenės ir tarpasmeninio smurto poveikiu bei nelygios baudžiamosios justicijos sąveika (Galán, Stokes, Szoko ir kt., 2021). Autoriai patvirtina, kad nors daugelis rasinių ir etninių mažumų jaunuolių demonstruoja nepaprastą atsparumą, remdamiesi kultūrinėmis ir šeiminiėmis stiprybėmis, pakartotinis susidūrimas su rasine diskriminacija gali sukelti rimtų emocinių ir psichologinių padarinių, vadinamų rasine trauma. Autorių manymu, kitos diskriminacijos ir tapatybės patyčių formos, įskaitant patyčias, susijusias su lytimi, turi panašių neigiamų pasekmių sveikatai. Todėl šis socialinis aspektas ypatingai svarbus jaunimui įsitraukusiam ir dalyvaujančiam NVO ir savanoriškoje veikloje.

Be to, jaunimo įsitraukimas ir dalyvavimas NVO veiklose apibrėžiamas ir ekonominiu aspektu. Tyrimai patvirtina, kad tarptautinės NVO bendradarbiauja su vietinėmis nevyriausybinėmis organizacijomis, siekdamos padėti nuskriaustiesiems, suteikti jaunimui verslumo įgūdžių, ugdyti jaunų žmonių gebėjimus, skatinti taiką, teikti pagalbą (Mackson, 2021).

Taigi, jaunimo nevyriausybės organizacijos ne tik tarnauja visuomenei, jos interesams, bet ir ugdo kūrybiško mąstymo ateities visuomenės narius, kurie savo iniciatyva, idėjomis ir entuziazmu, bendradarbiaujant su kompetentingomis valstybės valdžios institucijomis keičia šalies socialinę, politinę, ekonominę bei visuomeninę aplinką. Jaunimo nevyriausybės organizacijos yra svarbiausia pilietinės visuomenės grandis, valdžios ir visuomenės santykius subalansuojantis mechanizmas ir būdas, kuriuo naudodamasi visuomenė komunikuoja su valstybės sektoriumi. Taip jaunimo nevyriausybės organizacijos atlieka socializacijos agento funkciją, sprendžiant jaunimo ir visuomenės socialines, ekonomines, ekologines, kultūrines ir kitas problemas

1.2. Jaunimo nevyriausybinių organizacijų dalyvių socialinis portretas

Jaunimo nevyriausybinių organizacijų pagrindiniai veiklos ir idėjų generatoriai – pats jaunimas. Kiekviena jaunimo nevyriausybė organizacija pateikdama savo organizacijos misiją, viziją ir pamatines vertybes, sieja jas su esančių organizacijos dalyvių vertybėmis, jų visuomeniniu ir socialiniu portretu. Jaunimo organizacija, prisistatydama visuomenei, siekia išryškinti pagrindines savo vertybes, kuriomis gyvena esami ir būsimi organizacijos nariai bei jų vykdoma nevyriausybė veikla. Atlikti tyrimai pabrėžia, kad aktyvus jaunimo pilietinis įsitraukimas – tai šalies vystymosi potencialas, užtikrinantis pilietinės visuomenės vystymąsi, stiprinantis demokratines vertybes, vienijantis visuomenę bendriems iššūkiams įveikti, veikiantis politinius procesus ir yra neįkainojama investicija, sprendžiant įvairias socialines problemas (Jurs, Samuseviča, Kulberga, Ročāne, 2021).

Be to, yra įrodyta, kad jauniems žmonėms atsiranda socialinis ir dvasinis poreikis pakeisti asmeninį požiūrį į savo vietą ir padėti visuomenėje, giliau pajusti, kad jie privalo į valstybės ir visuomenės kūrimo procesą žvelgti remdamiesi nauja sąmone ir mąstymu, naujais principais ir pažiūromis (Ergashev, 2021). Autoriaus atliktų tyrimų duomenys patvirtina, kad šiuolaikinis jaunimas savo pažiūromis, suvokimu ir požiūriu į gyvenimą labai skiriasi nuo vyresnių asmenų, nes tam tikri laikotarpiai atnešė gilių pokyčių jaunų žmonių sąmonėje, daugelis jaunų žmonių gyvenime jau turi aiškią viziją, susiformavusias pažiūras, tikslus ir normatyvines normas.

Jaunimo nevyriausybinių organizacijų dalyviai yra pagrindinė jungiamoji grandis tarp jaunolio, visuomenės individo, kurio atstovaujami interesai ir tarp valstybinio ar privataus sektoriaus subjektų, kurių prašoma bendradarbiauti, siekiant įgyvendinti užsibrėžtus tikslus. Todėl jaunimo nevyriausybinių organizacijų dalyvių socialinis portretas yra itin svarbus rodiklis, kuriantis organizacijos įvaizdį, konkurencingumą bei vertybinę sistemą. Jau 2018 m. vykdytų mokslinių tyrimų duomenys įrodo, kad naujosios tūkstantmečio kartos pagrindinis verslo tikslas yra gerinti visuomenę, o ne uždirbti pelno akcininkams (Vinay, 2018). Be to, pilietiškumo ugdymas suteikia jaunimui galimybę formuoti įvairiapuses kompetencijas, kurios atsiskleidžia per socialinį aktyvumą, socialinę atsakomybę, toleranciją, gebėjimą išsakyti savo mintis ir pozicijas, gebėjimą bendrauti tiek horizontaliai, tiek vertikalčiai (Mylenkova, 2021).

Paprastai visuomenėje vykstančios reformos sudaro sąlygas reikšmingiems jaunų žmonių mąstymo pokyčiams, todėl didelis dėmesys skiriamas jaunų žmonių patriotiškumui ir tautiškumui ugdyti (Ergashev, 2021). Autoriaus teigimu, kai asmens veikla, jo tautinis identitetas dera su vidiniais jausmais Tėvynės ir tautos atžvilgiu, jauniems žmonėms atsiranda daugiau jaunatviškos drąsos veikti įvairiose srityse, tame tarpe ir įsitraukiant bei dalyvaujant NVO veikloje.

Jaunimo nevyriausybinių organizacijų dalyvių amžius Lietuvoje yra nuo 14 iki 29 metų. Šio amžiaus visuomenės atstovai kartų polilogė atstovauja Y kartą. Ši karta augo ir formavosi vystantis komunikacinėms technologijoms ir belaidžiam ryšiui, augant skirtingų kultūrų įtakai. Remiantis Gentry ir kt. (2011), Y kartos atstovai gali būti vadinami „trofėjų karta“, nes jie patys siekia apdovanojimo už dalyvavimą, o ne už laimėjimą. Tokį požiūrį taiko ir bendraudami su kitais. Dėl privilegijuoto auklėjimo (tėvai nuolat planavo jų subalansuotą dienotvarkę, rūpinosi jų saugumu, lepino, skyrė didžiulį dėmesį ir palaikymą), Y kartos atstovai save suvokia kaip ateitį ir dėl to labai pasitiki savimi, nors turi ir arogancijos požymių, yra tolerantiški ir bendradarbiaujantys (Martin & Gentry, 2011).

Kaip teigiama PwC (PricewaterhouseCoopers tyrimų centro) atlikto tyrimo „Y karta darbo vietoje“ ataskaitoje (2011), „22–32 metų amžiaus žmonės pirmiausia domina humanizmo idėjos, amžinosios vertybės, asmeninis tobulėjimas, o ne pinigai. Jie nori būti sėkmingi, tačiau saugo save

nuo persidirbimo, net ir atsisakydami didesnio atlygio. Y kartos atstovai nevertina ištikimybės ir savirealizaciją iškelia aukščiau už atsidavimą“ (Stanišauskienė, 2015). Daugelis Y kartos atstovų stebėjo kaip jų tėvus neigiamai veikia „com“ burbulo sprogimas ir didelis skyrybų bei atleidimų iš darbo procentas. Todėl manoma, kad būtent dėl šių priežasčių Y kartos atstovai skeptiškai vertina ilgalaikius įsipareigojimus. Taip pat jie yra pilietiški, ekologiški, pasitikintys savimi, optimistiški ir socialiai sąmoningi (Gentry et al., 2011).

Y kartai priskiriami jaunuoliai akcentuoja unikalumą ir asmenines savybes, todėl jungimasis į nevyriausybines organizacijas yra viena iš saviraiškos formų, padedanti realizuoti savo idėjas ir demonstruoti asmeninį potencialą. Ši jaunimo karta yra išsilavinusi, ji domisi užsienio patirtimi, skaito knygas, domisi šalyje esančiomis socialinėmis, ekonominėmis, švietimo ir kitomis aktualijomis. Jaunimo nevyriausybinių organizacijų dalyvių varomoji jėga – reikšmingo pokyčio darymas. Ankstesni tyrimai rodo, kad viena po kitos einančios jaunų žmonių kartos turi vertybes, kurios iš prigimties yra vis labiau socialiai liberalios, postmaterialistinės ir kosmopolitiškesnės, ir kad jaunimas vis labiau įsitraukia į aktyvias veiklas (Henn, Sloam, Nunes, 2021). Todėl visuomeninių tikslų siekimas aplinkosaugos, sporto, sveikatos, politinėje ar socialinėje srityje jiems suteikia visuomeninio pozityvizmo, kuris veda link visuomenėje nusistovėjusių problemų sprendimo.

Šie jaunimo atstovai yra atviri pokyčiams ir naujovėms, jie skeptiškai vertina taisykles. Nevyriausybinių organizacijų dalyvių veiklos aplinka turi būti žaisminga, neformali, be biurokratijos ir hierarchijos. Šie jaunimo lyderiai tiki, kad visi žmonės yra lygūs, jie mėgsta diskutuoti, ieškoti bendrai priimamų kompromisų. Todėl bet koks nediskusinis valstybinio sektoriaus taisyklių pateikimas jaunimo srityje jiems kelia oponentinę reikšmę. Šiuos jaunimo atstovus būtina suprasti, identifikuoti jų poreikius, siekius, išklausti generuojamas idėjas ir padėti jas įgyvendinti. Jaunimas pasižymi lojalumu visuomenės interesams, jungiasi tik į etiškas ir socialiai atsakingas jaunimo nevyriausybines organizacijas. Šie organizacijų dalyviai vertina socialinius kontaktus ir kolektyvinį darbą, todėl noriai jungiasi į vietos darbo grupes.

Ypatingą reikšmę jaunimo socialiniam portretui turi įsitraukimas ir dalyvavimas savanorystėje. Perić-Prkosovački, Brkić-Jovanović, Čubra (2021) teigimu, savanoriai tampa gyvybiškai svarbiais ištekliais organizacijoms ir labai prisideda prie bendruomenės plėtros, todėl savanoriška veikla yra pagrindinė jaunimo pilietiškumo sudedamoji dalis. Autoriai akcentuoja, kad ir gerokai ankstesni savanorių tyrimai (*cit.* Sills, 1957), ir šiuolaikiniai tyrimai (*cit.* Wilson 2012; Manatschal ir Freitag 2014) patvirtina, kad savanorystė nėra visiškai altruistinė veikla, kuri priimama kaip daugialypė sąvoka, susijusi su savanorių pasitenkinimu. Perić-Prkosovački, Brkić-Jovanović, Čubra (2021) tyrimai rodo, kad savanorių pasitenkinimas priklauso nuo motyvacijos lygmens, lūkesčių ir realios patirties santykio. Autoriai aprašė dvylika pasitenkinimo savanoriu dimensijų:

faktinis darbas, užduoties įvykdymas, praktinės užduotys, streso veiksniai, šeima (išorinė parama), supervizija (informacija ir emocinė parama), specialistai (santykis su apmokamu personalu), suvokiamas savanoriško darbo socialinis priėmimas, savanoriško darbo pripažinimas. Be to, šiuo savanorių pasitenkinimą skatinimo tyrimu, nustatytos šias pasitenkinimo savanoriais dimensijos: grupės integracija, santykiai su apmokamu personalu, sulaukta parama dirbant organizacijoje, savanorystės metu užsimezgsios draugystės, įgyti asmeniniai įgūdžiai ir žinios, asmeninis savanoriškos užduoties pasirinkimas ir užduoties įvykdymas.

Kiti tyrimai savanorystės klausimais, patvirtina jos svarbą jaunimo gyvenime, nes savanoriška veikla šiuolaikiniame pasaulyje yra vienas pagrindinių visuomenės problemų sprendimo resursų, veikla, padedanti įvairių šalių jaunimui ugdyti asmenines ir profesines kompetencijas (Peric, Leko, Pevnaya, Sharma, 2021). Tačiau atlikti tyrimai parodė, kad plėsti jaunimo savanorystės socialinę bazę pandemijos metu, naudojantis interneto komunikacijos ištekliais, pritraukiant pavienius jaunuolius nėra tikslinga, nes šiam procesui poveikio turi savanoriškos veiklos infrastruktūros turimas pajėgumas sprendžiant socialines problemas krizės laikotarpiu, o toks procesas pasitvirtina tik jau egzistuojančių jaunimo organizacijų tam tikrame regione atžvilgiu (Pevnaya, Kulinskaya, ir kt., 2021). Tyrimai parodė, kad kurdami naujus įsitraukimo į savanorystę ir dalyvavimo joje būdus, paremtus technologinėmis transformacijomis, stebimi kasdieninio gyvenimo pokyčiai, dėl kurių keičiasi ir jaunų piliečių įsitraukimo lygis (Fernandes, Proença, Ferreira ir kt., 2021). Autoriai teigia, kad jaunimas gali turėti svaresnius tikslus dalyvaujant savanorystėje, pavyzdžiui, padėti kam nors išmokti skaityti arba padėti vyresnio amžiaus pagalbos stokojantiems asmenims tvarkyti namus, aplinką ir taip šių tikslų siekimas padeda savanoriui bręsti, tapti geresniu žmogumi, o kartais ir atrasti asmeninės naudos. Analizuojant pilietinio aktyvumo veiklą, autoriai atskiria savanorišką politinę veiklą (pvz., politines kampanijas) nuo savanoriškos napolitinės veiklos (pvz., darbo benamių prieglobstyje) (*cituojant* Ballard ir kt., 2015). Teigiama, kad abiejų rūšių pilietinės veiklos motyvai gali būti skirtingi (Fernandes, Proença, Ferreira ir kt., 2021): *pagalba* (motyvacija orientuota į pagalbą kitiems), *instrumentiniai motyvai* (motyvacija orientuota į karjeros tikslus), *asmeniniai motyvai* (motyvacija, orientuota į veikimą pagal savo įsitikinimus) ir *silpna motyvacija arba nepakankami motyvai tikslingai veiklai* (motyvacija orientuota į reikalavimus). Šių autorių atlikti tyrimai taip pat rodo, kad emocijos, įsitikinimai ir vertybės, susiję su asmeniniais klausimais, gali labiau motyvuoti politinei ir napolitinei savanoriškai veiklai, nes „emocijomis grįstas požiūris“ gali palengvinti įsitraukimą ir dalyvavimą savanoriškose veiklose (*cituojant* Ballard ir kt., 2015).

Demokratiškos visuomenės valstybinis sektorius susiduria su dideliais socialiniais iššūkiais, įgyvendinant jaunimo politiką Lietuvoje. Valstybinis sektorius turi susipažinti su šiuolaikinių jaunimo nevyriausybinų organizacijų dalyvių socialiniu portretu, atsižvelgiant į kartos vertybinę

sistemą. Tik suradus dialogą galima pasiekti bendrų visuomenės rezultatų, pateisinančių jaunimo lūkesčius bei interesus. Todėl valstybės valdžios institucijos turi išlikti tolerantiškos ir socialiai teisingos jaunimo kartos požiūriui, veiklos įgyvendinimo formoms ir asmeninėms savybėms. Atlikti tyrimai išryškina pagrindinius iššūkius, su kuriais susiduria jaunimas: tai kultūrų įvairovė ir skaitmeninis pasaulis – pripažinti vieni iš svarbiausių mega-tendencijų, su kuriomis šiuo metu susiduria jaunimas (Harris, Johns, 2021).

Mokslinėse diskusijose identifikuojamos trys jaunimo nevyriausybių organizacijų dalyvių socialinių portretų sampratos. *Pirmoji* – jaunimo atstovas kaip problema. *Antroji* – jaunimo atstovas kaip periodas. *Trečioji* – jaunimo atstovas kaip išteklius ir visuomenės tarpininkavimo galimybė (A. Jociūtė, B. Stankevič, J. Urbanovič, M. Bileišis, A. Stasiukynas, 2013). Vieni visuomenės nariai aktyvų *jaunimo organizacijos dalyvį regi kaip visuomenės problemą*, kuri aktyviai dalyvauja politinių sprendimų priėmimo, inicijuoja pilietines iniciatyvas, siekia bendradarbiauti su nacionalinėmis ir vietinėmis valdžios institucijomis, kuri siekia tam tikros socialinės jaunimo grupės interesų įgyvendinimo ir taip trukdo politinėms jėgoms įgyvendinti užsibrėžtus tikslus. Kiti visuomenės nariai aktyvų *jaunimo organizacijos dalyvį apibūdina kaip periodą*, kuris baigsis kai jis „išaugs“ iš jaunimo amžiaus periodo. Tikima, kad į tokio jaunuolio entuziazmą, idėjas, iniciatyvas neverta dėti daug pastangų, jas realizuoti valstybiniu ar regioniniu mastu, tai laikina ir greitai pasibaigs. Ir trečiasis visuomenės narių požiūris *į jaunimo organizacijų dalyvį – visuomenės išteklius, tarpininkavimo galimybę*. Šis požiūris nusako atsakingos visuomenės ir valstybės ideologiją, kuri puoselėja jaunimo interesus, tiki jų galimybėmis išspręsti nusistovėjusias socialines, ekonomines jaunimo problemas. Valstybės valdžia ir kompetentingos institucijos regi šias asmenybes kaip jungiamąją grandį tarp individualaus šalies piliečio ir valdžios. Toks organizacijos dalyvis ieškos dialogo ir grįžtamojo ryšio su valdžia, siekiant tarnauti visuomenei.

Remiantis Lietuvos organizacijų vadybos atvejų analize (2019), kiekvienos jaunimo nevyriausybinių organizacijos sėkminga veikla, remiasi jaunimo organizacijų dalyvių komunikacijos, kūrybingumo, komandinio darbo ir kitais gebėjimais. J.C. Maxwell (2004) atskleidžia pagrindines savybes, kurias turi jaunimo organizacijų lyderiai: charizma, įsipareigojimas, komunikacija, susitelkimas tikslui, kilnumas, iniciatyvumas, išklauskymas, kantrus tikslų siekimas, pozityvus mąstymas, problemų sprendimas, draugiškumas, atsakingumas ir vizionierinis požiūris organizacijoje. Taigi, šios organizacijų lyderių savybės kuria jų socialinius portretus, vienija jaunimo atstovus į nevyriausybines veiklas, padeda kurti organizacines misijas, vizijas ir veiklos prioritetus.

Jaunimo nevyriausybinių organizacijų dalyvių poreikių ir galimybių nustatymas visuomenėje dažniausiai pasireiškia piltuvėlio metodu. Anksčiau minėta, kad jaunimo nevyriausybinių organizacijų dalyviai pasižymi išskirtiniu socialiniu portretu, kuriame atsiskleidžia noras veikti,

įsipareigoti organizacijai, įgyvendinti idėjas bei imtis iniciatyvos. Kiekvienas jaunimo organizacijos dalyvis turi savyje slypintį norą įgyvendinti veiklas visuomenės labui. Vėliau šis entuziastingas noras įgyja galimybių vaidmenį. Šio etapo metu jaunimo organizacijos dalyvis įvertina visas jam suteiktas priemones idėjoms realizuoti ir atsirenka tik tai, kas realiai įgyvendinama. Šiame etape labai svarbus tarpinstitucinis bendradarbiavimas, kurio metu pvz.: valstybinės institucijos per aktyvius programinius arba strateginius veiksmus padeda jaunimo organizacijoms atrasti galimybes užtikrinti jaunimo interesus. Bet praktika rodo, kad toks rezultatyvus bendradarbiavimas sutinkamas retai, todėl jaunimo organizacijų dalyviai įgyvendina veiklas visuomenės labui nedideliais mastais ir tradiciniais būdais. Todėl mažas jaunimo interesų atstovavimas ir įgyvendinimas, neparodo nepakankamo jaunimo organizacijų dalyvių noro veikti, tai parodo formalizuotas, biurokratinės ir sunkiai įgyvendinamas galimybes pasiekti numatytus tikslus.

Vadovaujantis Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (2015) parengtomis išvadomis, pagrindiniai jaunimo organizacijų dalyvių poreikiai įgalina įgyti naujų kompetencijų visuomeninėje veikloje; pakeisti įprastą gyvenimą, priimti visuomeninius iššūkius, apsispręsti dėl specialybės, pakeisti veiklos pobūdį; nuolat tobulėti; pakeisti priimamus viešojo sektoriaus sprendimus susijusius su interesiniais klausimais; būti pilietiškais visuomenės nariais; siekti geresnės visuomenės gyvenimo kokybės; padidinti pasitikėjimą savimi ir savigarbą. Visus šiuos poreikius jaunimo organizacijų dalyviai įgyvendina per nevyriausybinių veiklą, atstovaujant visuomenės interesus, aktyviai įsijungiant į viešojo sektoriaus veiklą, tiesiogiai darančią įtaką jaunimo politikos formavimui ir įgyvendinimui šalyje. Dalyvavimas prasmingoje jaunimo organizacijos veikloje puoselėja jauno žmogaus pasaulėžiūrą, dorinę, estetinę saviauklą, asmenybės savikūrą.

Taigi, jaunimo nevyriausybinių organizacijų narys – šiuolaikinis visuomenininkas, kuris savo savanorišku darbu, tarnavimu visuomenės interesams daro įtaką įvairiuose jos veiklos lygmenyse: tiek pačiai valstybės jaunimo politikai, jaunimo poreikių patenkinimui vietos bendruomenėse ar individualiai jaunam žmogui. Šių dienų jaunimo organizacijų dalyviai yra išskirtiniai savo gebėjimais, asmeninėmis kompetencijomis, iniciatyvos pateikimo laipsniu ir galimybių matymo spektru. Jie nuolat vykdo visuomenės poreikių ir problemų nustatymo monitoringą, yra kupini noro veikti, bet susiduria su sunkumais identifikuojant efektyviausias galimybes realizuoti savo idėjas visuomenėje ir viešajame sektoriuje. Todėl šiame etape padėti turi išoriniai bendradarbiavimo mechanizmai, siekiantys bendro valstybės ir jaunimo nevyriausybinių organizacijų visuomenės gerovės puoselėjimo. Tam, kad jaunimas norėtų jungtis į nevyriausybines organizacijas, aktyviai įsitrauktų į jų veiklą, matytų prasmę ir bendradarbiaujant kartu su viešuoju ir privačiu sektoriais kartu kurtų vieningą jaunimo politiką, būtina priimti drąsius ir novatoriškus sprendimus vietos savivaldoje.

Viešojo sektoriaus atstovai turi išgirsti kuo gyvena jaunimas, kokia yra jų nuomonė ir vizija susijusi su miesto jaunimo politika, savanorystės svarba, infrastruktūra ir laisvalaikio veiklomis, visuomenės sąmoningumu ir atvirumu.

2. TYRIMO METODIKA

Tyrime taikomas **kiekybinio tyrimo metodas**. Kiekybiniams duomenims surinkti buvo parengta standartizuota anoniminė apklausa. Ji buvo organizuota internetu.

Tyrimo bendroji populiacija: Klaipėdos mieste gyvenantis, besimokantis, dirbantis ir jaunas šeimas kuriantis jaunimas (14-35 m.).

Tyrimo tikroji populiacija: Klaipėdos miesto bendrojo lavinimo mokyklų vyresniųjų klasių mokiniai, profesinių mokyklų, universitetų ir kolegijų studentai, jaunimo nevyriausybinių organizacijų atstovai, jaunimas – plačiąja prasme (14-35 m.).

Tyrimas buvo atliekamas įgyvendinant su jaunimu dirbančios organizacijos užsakymą. Reikalingas tyrimo dalyvių skaičius buvo nurodytas užsakomojo tyrimo techninėje specifikacijoje. Tyrimo metu buvo taikytas **patogiosios atrankos būdas**. Šis būdas buvo pasirinktas, siekiant išlaikyti panašaus dydžio amžiaus grupes (Bitinas, Rupšienė, Žydzūnaitė, 2008).

Tyrimo imtis: dalyvavo 559 tyrimo dalyviai, t. y. 11,8 proc. daugiau dalyvių nei nurodyta tyrimo techninėje specifikacijoje.

Tyrimo metodai. Tyrimui atlikti taikytas apklausos raštu metodas, pagal parengtą klausimyną. Analizuojant kiekybinio tyrimo duomenis, taikyta aprašomoji statistika. Tai duomenų sisteminimo ir grafinio vaizdavimo metodas, kuris leidžia daryti pagrįstas išvadas apie tiriamas savybes (Čekanavičius, Murauskas, 2003, p.25). Remiantis šiuo metodu koncentruotai pateikiama informacija, esanti dideliuose duomenų masyvuose. Remiantis aprašomosios statistikos metodu, skaičiuojami kintamųjų dažniai, atliekama lyginamoji analizė, siekiant pastebėti dažniausiai ar rečiausiai pasikartojančias duomenų aibės savybes, padėties ir sklaidos charakteristikas.

Tyrimo instrumentas. Tyrimo klausimynas sudarytas užsakovo, remiantis Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatyme ir Klaipėdos miesto jaunimo politikos plėtros programos 2020-2021 m. strateginiame veiklos plane įtvirtintomis jaunimo politikos sritimis:

- *Jaunimo politika.* Šioje dalyje tiriamas Klaipėdoje veikiančių jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų bei jų veiklos žinomumą, jaunimo susipažinimo su Klaipėdos jaunimo reikalų tarybos ir koordinatoriaus veikla situacija, jaunimo išitraukimas į jaunimo politikos formuojančių darbo grupių veiklą ir dalyvavimas joje, dalinimosi informacija būdų priimtinumai, jaunimui aktualiausi klausimai;

- *Savanorystė.* Tyrimo metu atskleidžiamas savanoriškos veiklos vertės suvokimas, įvardinami veiksniai, skatinantys ir trukdantys dalyvauti savanoriškoje veikloje, savanoriškos veiklos

sritys, informacijos šaltiniai apie savanoriškos veiklos galimybes, atliekamas NVO aktyvumo ir indėlio į miesto gerovę vertinimas;

- *Miesto infrastruktūra ir laisvalaikio veiklos.* Tyrimo metu atliekamas saugumo vertinimas gyvenamojoje aplinkoje, tiriamas pasitenkinimas Klaipėdos miesto infrastruktūra ir jos objektais, atliekamas laisvalaikio veiklų, pramogų praeinamumo Klaipėdos mieste vertinimas, numatomas jaunimo veiklų poreikis Klaipėdos mieste, identifikuojamas jaunimo vaidmuo kuriant miesto jaunimo bendruomenę;

- *Visuomenės sąmoningumas ir atvirumas.* Atliekant tyrimą orientuojamasi į tokius klausimų blokus kaip patyčių valdymas, visuomenės elgesys dėl požiūrio į lytinę orientaciją, galimos patyčių dėl seksualinės orientacijos mažinimo priemonės, asmenų grupės, su kuriomis būtų vengiama gyventi kaimynystėje, dirbti ar mokytis vienoje įstaigoje, patirtos diskriminacijos priežastys, diskriminacijos formų paplitimas Klaipėdos jaunimo tarpe, priklausymas socialiai jautrioms grupėms.

Tyrimo apribojimai. Tyrimas apribotas konkrečia tyrimo intimi ir geografiniu kontekstu (Klaipėdos miestas). Siekiant detalesnių tyrimo rezultatų, rekomenduotina išplėsti tyrimo imtį įtraukiant tyrimo dalyvius iš kitų miestų. Be to, tyrimas yra apribotas aiškiomis tyrimo klausimų sritimis (jaunimo politika, savanorystė, miesto infrastruktūra ir laisvalaikio veiklos, visuomenės sąmoningumas ir atvirumas). Tyrimo problemos detalesnio sprendimo gali būti ieškoma analizuojant minėtas sritis kaip atskiras kryptis skirtingiems tyrimams atlikti.

3. TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

3.1. Tyrimo dalyvių demografiniai duomenys

Didžiąją dalį tyrimo imties sudaro Klaipėdos mieste gyvenantys mokiniai: iš 559 tyrime dalyvavusių dalyvių 79,2 proc. sudaro mokiniai. Apklausoje savo nuomonę išreiškė, 9,1 proc. studentų, 11,7 proc. samdomų jaunimo darbuotojų, jaunų šeimų ir kitų tikslinės auditorijos amžių atitinkančių tyrimo dalyvių.

1 lentelė. Tyrimo dalyvių statusas

Statusas		
	vnt.	proc.
Mokinys	443	79,2
Studentas	51	9,1
Studentas ir samdomas darbuotojas	18	3,2
Studentas ir pats sau darbdavys (savininkas)	4	0,7
Samdomas darbuotojas	18	3,2
Pats sau darbdavys	9	1,6
Dekretinėse, vaiko priežiūros atostogose	2	0,4
Bedarbis, ieškau darbo	13	2,3
Bedarbis, darbo neieškau	1	0,3
Iš viso	559	100,00

Aktyviausiai apklausą pildė moteriškos lyties atstovės, kurios sudarė net 64,8 proc. visų apklausoje dalyvavusių dalyvių. 27,5 proc. tyrimo dalyvių – vyrai, 7,7 proc. dalyvių – nenorėjo atskleisti savo lyties.

2 lentelė. Tyrimo dalyvių amžius

Amžius		
	vnt.	proc.
14 m. arba mažiau	161	28.8
15-17 m.	234	41.9
18-20 m.	84	15.0
21-25 m.	33	5.9
26-29 m.	16	2.9
30-35 m.	12	2.1
Daugiau nei 35 m.	19	3.4

Kiekybiniame tyrime dalyvavo daugiau nei 41,9 proc. 15-17 m. amžiaus jaunimo atstovų. 28,8 proc. apklausoje dalyvavusių dalyvių yra 14 m. amžiaus arba jaunesni Klaipėdos jaunimo atstovai, 15 proc. – 18-20 m. amžiaus jaunimo atstovai, 5,9 proc. 21-25 m. amžiaus jaunimo atstovai, 2,9 proc. 26-29 m. amžiaus jaunimo atstovai. Apklausoje taip pat dalyvavo 2,1 proc. 30-35 m. amžiaus visuomenės atstovai kartu su 3,4 proc. apklausos dalyvių, kurių amžius yra didesnis nei 35 metai. Taigi, bendras jaunimo skaičius, dalyvavęs apklausoje – 94,5 proc. iš visų dalyvavusių apklausoje dalyvių.

3 lentelė. Tyrimo dalyvių gyvenamoji vieta

Gyvenamoji vieta		
	vnt.	proc.
Klaipėdos mieste	391	69.9
Klaipėdos rajone	121	21.6
Kitur	47	8.4

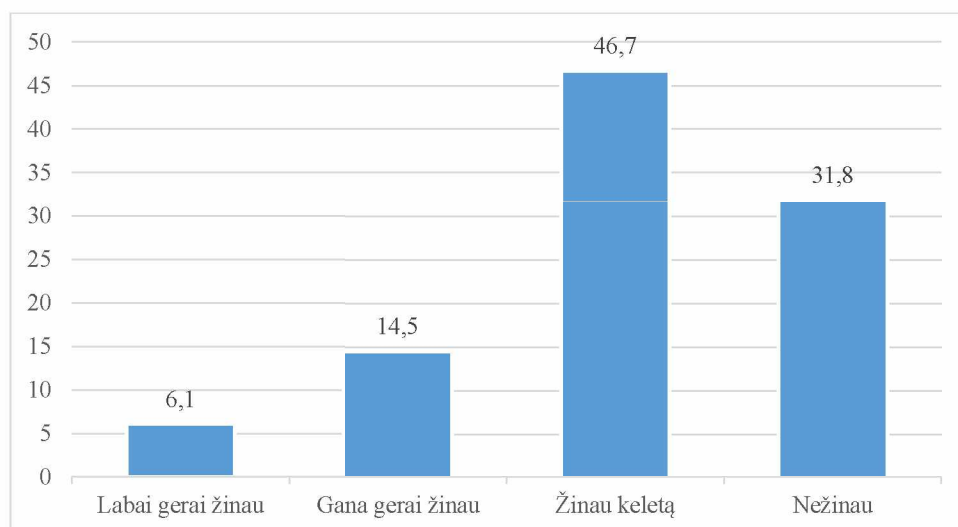
Didžioji dalis apklausoje dalyvavusių dalyvių, 69,9 proc., gyvena Klaipėdos mieste. 21,6 proc. apklausoje dalyvavusių dalyvių gyvena Klaipėdos rajone, 8,4 proc. nurodė gyvenantys kitur. Galima daryti prielaidą, kad asmenys, nurodę gyvenamąją vietą kaip „kitur“ yra Klaipėda City

Alumni – aktyvūs Klaipėdos gyventojai, kurie šiuo metu gyvena kituose Lietuvos miestuose, užsienio šalyse, bet aktyviai domisi Klaipėdoje vykstančiu visuomeniniu, politiniu ir kultūriniu gyvenimu.

Apklausoje dalyvavusių dalyvių buvo teirujamasi nuomonės apie jaunimo politiką, požiūrį į savanorystę ir NVO sektorių, miesto infrastruktūrą, laisvalaikio veiklas, EJS2021 žinomumą visuomenėje.

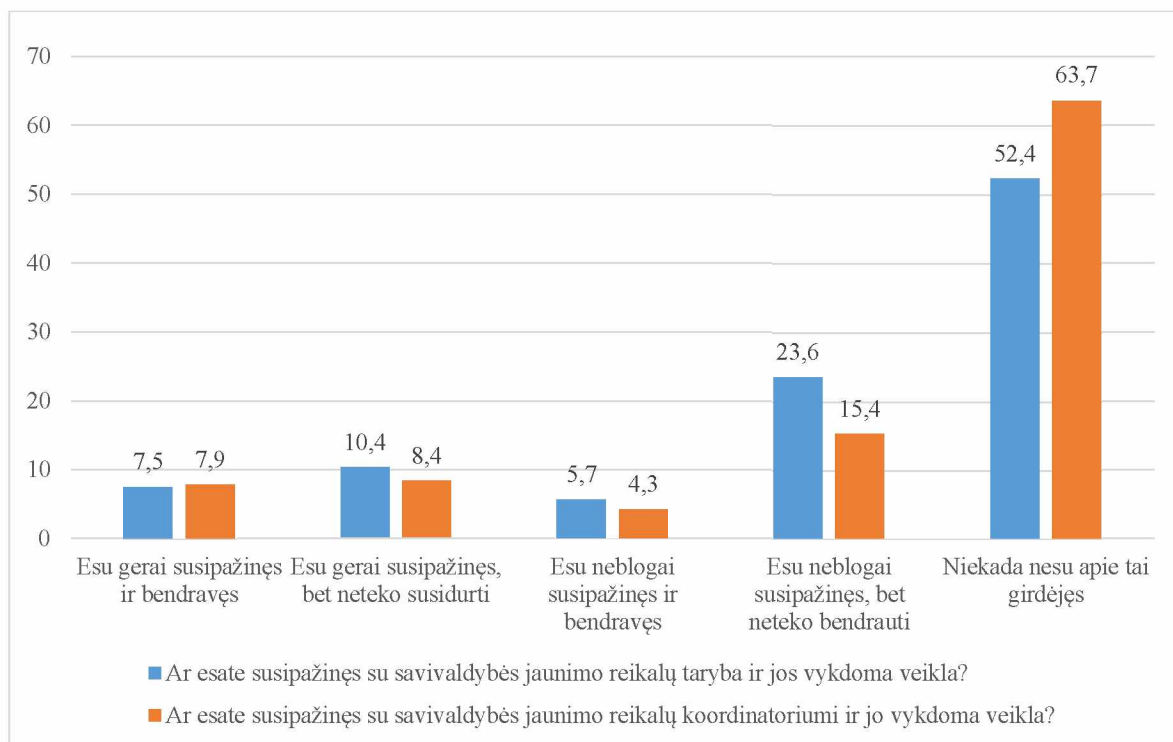
3.2. Jaunimo politikos formavimo ir įgyvendinimo Klaipėdos mieste vertinimas

Tyrimu siekiama identifikuoti jaunų žmonių nuomonę apie Klaipėdos mieste įgyvendinamą jaunimo politiką ir jos formavimo būdus.

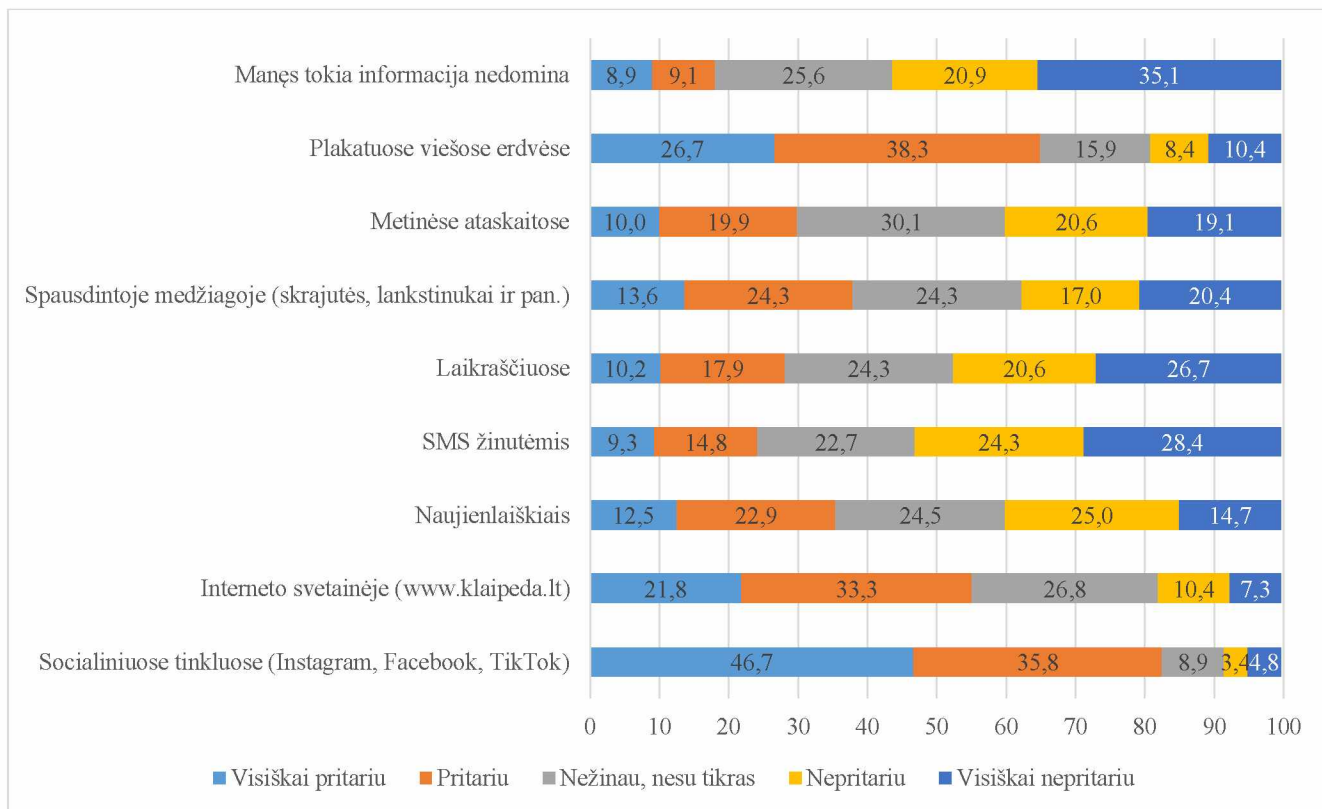
1 pav. Žinojimas apie Klaipėdoje veikiančias jaunimo ir su jaunimu dirbančias organizacijas bei jų veiklą (proc.)

Tik 20,6 proc. visų apklausoje dalyvavusių dalyvių teigė, kad labai gerai arba gerai žino Klaipėdos mieste veikiančias jaunimo ir su jaunimu dirbančias organizacijas. 46,7 proc. dalyvių žino kelias organizacijas, o 31,8 proc. dalyvių teigė nežinantys nei vienos organizacijos. Taigi, darytina prielaida, kad Klaipėdos jaunimas nėra susipažinęs su Klaipėdos mieste veikiančiomis jaunimo organizacijomis, nes trūksta organizacijų veiklos viešumo, bendros jaunimo politikos viešinimo strategijos. Būtina skirti prioritetinę dėmesį į Klaipėdos jaunimo organizacijų ir su jaunimu dirbančių organizacijų veiklos sklaidą ir pristatymą visuomenei.

2 pav. Susipažinimas su Klaipėdos jaunimo reikalų tarybos ir koordinatoriaus veikla (proc.)

Siekiant išsiaiškinti, kaip tyrimo dalyviai yra susipažinę su Klaipėdos miesto jaunimo reikalų tarybos ir koordinatoriaus veikla, dalyviai buvo kviečiami identifikuoti savo žinojimo lygį. Daugiau kaip pusė apklausoje dalyvavusių dalyvių niekada nėra girdėję apie Klaipėdos jaunimo reikalų tarybos ir koordinatoriaus veiklą. Visi likę tyrimo dalyviai yra susipažinę su šių institucijų veikla, daugiau kaip 7 proc. dalyvių yra su jais bendravę. Siekiant didesnės jaunimo įtraukties į jaunimo politiką ir dalyvavimo joje, Klaipėdos miesto jaunimo reikalų tarybai ir koordinatoriui būtina skirti didesnę dėmesį į bendravimą su visuomene, kvietimą susipažinti, savo vykdomos veiklos informavimą.

3 pav. Informacijos gavimo būdų patrauklumas (proc.)

Apklausoje dalyvavę dalyviai identifikavo labiausiai priimtinus ir patrauklius būdus informacijos gavimui, susijusiai su Klaipėdos miesto savivaldybės vykdoma jaunimo politikos veikla.

Labiausiai patraukliais informacijos sklaidos būdais tyrimo dalyviai įvardina šiuos:

- socialiniai tinklai (82,5 proc.);
- internetinė svetainė www.klaipeda.lt (55,1 proc.);
- plakatai viešose erdvėse (41 proc.);
- spausdintoje medžiagoje (37,9 proc.).

Mažiausiai patrauklūs ir priimtini informavimo būdai apie vykdomą jaunimo politiką Klaipėdos mieste, tyrimo dalyviams pasirodė šie:

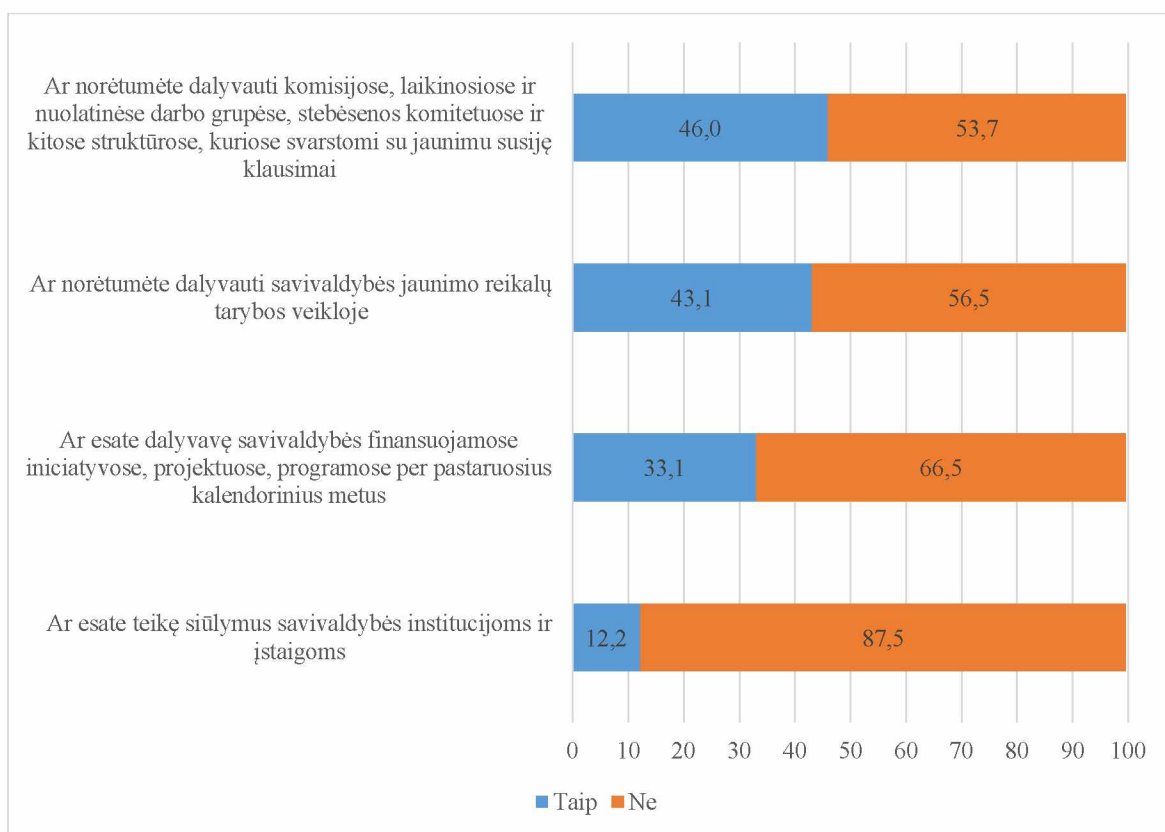
- SMS žinutės (52,7 proc.);
- laikraščiai (47,3 proc.);
- naujienlaiškiai (39,7 proc.);
- metinėse ataskaitose (39,7 proc.).

Tyrimo dalyviai pateikė ir kitus galimus komunikacijos būdus:

- bendravimas su mokyklomis, mokinių organizacijomis;
- organizuoti „kontaktų mugės“;

- informavimą vykdyti per veiklą ir renginius;
- gyvi pristatymai, trumpametražiai filmukai;
- interaktyvūs skaitmeniniai pristatomieji video filmai.

Taigi pastebima, kad jaunimą domina naujos kartos skaitmeniniai informacijos sklaidos būdai, kai informacija pasiekia tikslinę auditoriją greitai ir įdomiai. Klaipėdos miesto savivaldybės administracija turi ieškoti naujų būdų, kaip sudominti jaunimą ir užtikrinti jaunimo informavimą apie vykdomą jaunimo politiką mieste. Tik informuota ir įtraukta jaunimo bendruomenė noriai jungsis prie jaunimo politikos įgyvendinimo mieste.

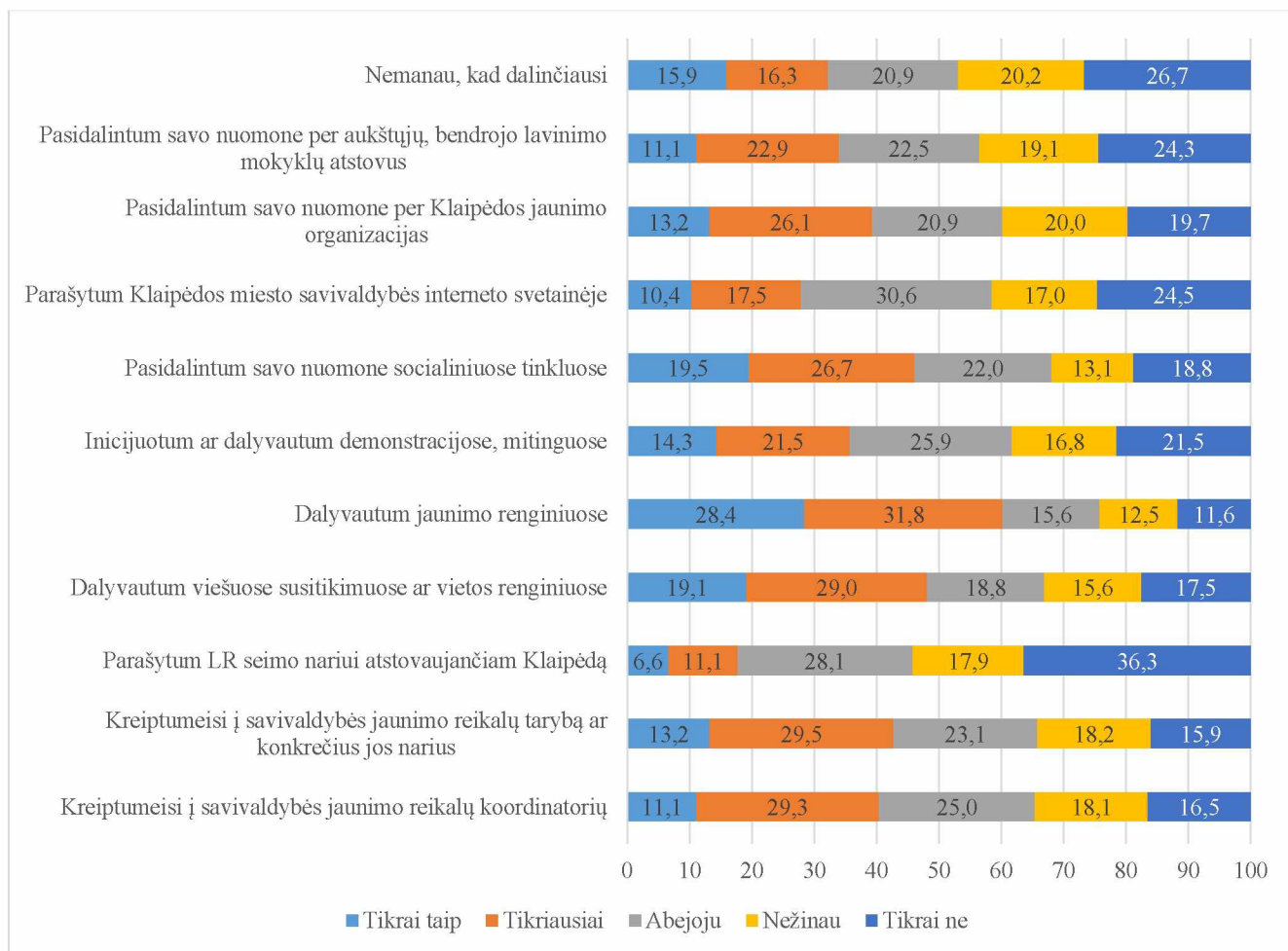

4 pav. Įsitraukimas į jaunimo politikos formuojančių darbo grupių veiklą ir dalyvavimas joje (proc.)

Tyrimu siekiama išsiaiškinti, į kokias jaunimo politikos įgyvendinimo veiklas nori jungtis jaunimas. Daugiau kaip pusė visų apklausoje dalyvavusių dalyvių teigė, kad nenori dalyvauti komisijose, laikinosiose ar nuolatinėse darbo grupėse, stebėsenos komitetuose, jaunimo reikalų tarybos veiklose, bet daugiau kaip 40 proc. tyrimo dalyvių išreiškė norą jungtis prie šių jaunimo politikos įgyvendinimo veiklos grupių. 33,1 proc. dalyvių patvirtino, kad per pastaruosius

kalendorinius metus yra dalyvavę Klaipėdos miesto savivaldybės finansuojamose iniciatyvose, projektuose ir programose. Tik 12,2 proc. dalyvių teigė, kad yra teikę siūlymus savivaldybės institucijoms ir įstaigoms.

Kadangi, norinčiųjų jungtis į Klaipėdos miesto savivaldybės darbo grupių veiklą, kurios sprendžia jaunimo politikos klausimus regioniniu mastu, yra ženkliai daugiau nei 40 proc. visų apklausoje dalyvavusių dalyvių, būtina skirti prioritetinę dėmesį šių jaunimo atstovų įveiklinimui. Tinkamas jaunimo informavimas apie galimybes tapti jaunimo politikos kūrėjais Klaipėdos mieste, pritrauktų papildomus narius į svarbių jaunimo klausimų sprendimo procesus. Tai puiki terpė atrasti naujus vietos valdžios ir jaunimo bendradarbiavimo ryšius.

5 pav. Dalinimosi informacija būdų priimtumas (proc.)

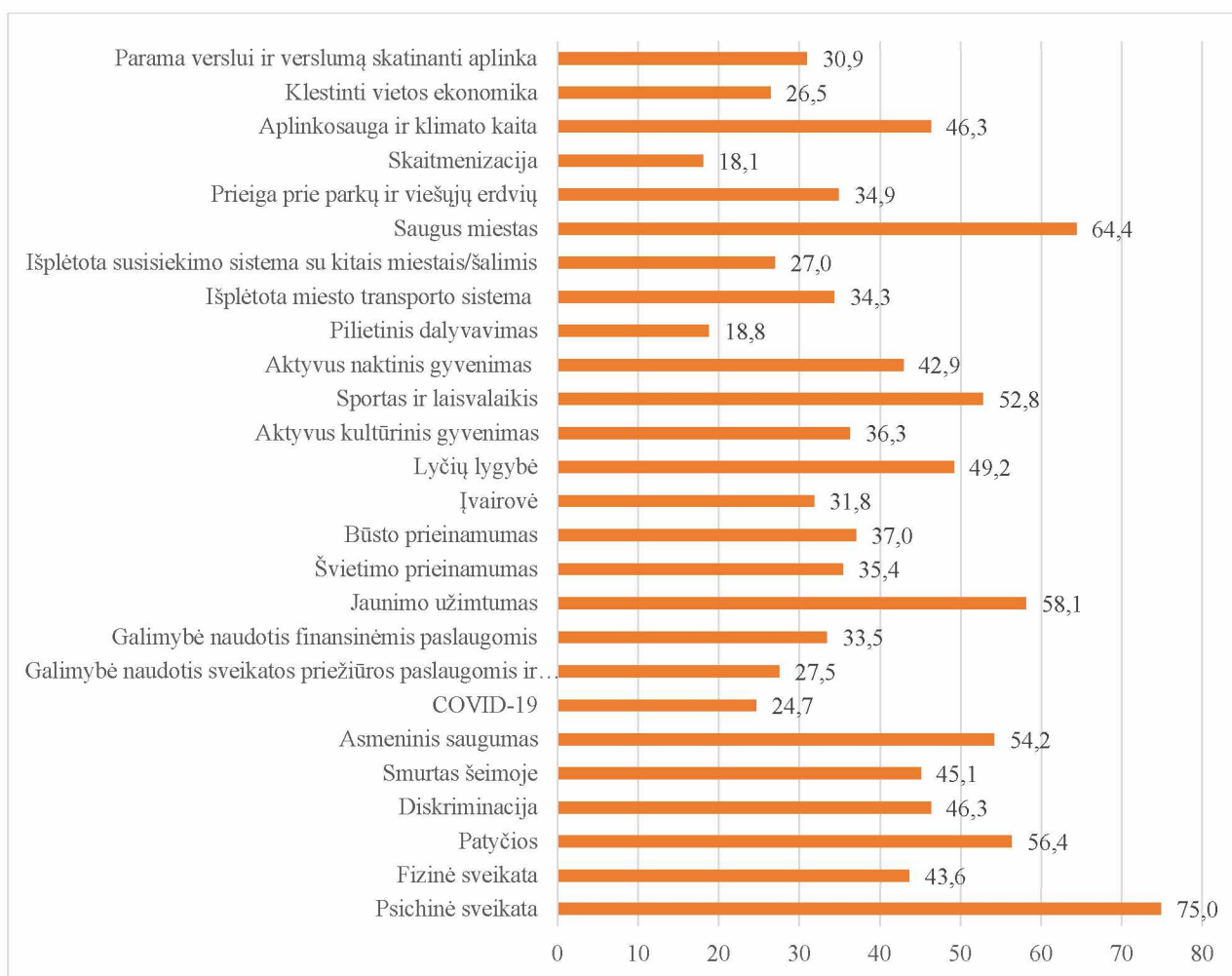
Siekiant identifikuoti, kokiais būdais jaunimas nori išreikšti savo nuomonę, dalintis įžvalgomis ir patarimais jaunimo politikos klausimais, tyrimo dalyviai buvo pakviesti įvardinti, kurie informacijos dalinimosi būdai priimtinausi, kurie mažiau. Daugiausia, 60,2 proc. dalyvių, pažymėjo „tikrai taip“ ir „taip“, kad informacija dalintųsi dalyvaudami jaunimo renginiuose; 48,1 proc. –

dalyvaudami viešuose susitikimuose ar vietos renginiuose; 46,2 proc. apklausos dalyvių dalintusi informacija socialiniuose tinkluose.

Mažiau priimtini informacijos dalinimosi būdai dalyviams pasirodė šie:

- laiškas LR Seimo nariui atstovaujančiam Klaipėda („tikrai ne“ pažymėjo 36,3 proc. dalyvių);
- pranešimas Klaipėdos miesto savivaldybės internetiniame puslapyje (taip mano 24,5 proc. dalyvių);
- dalinimasis per aukštųjų, bendrojo lavinimo įstaigų atstovus (tai patvirtino 24,3 proc. dalyvių).

Remiantis tyrimo dalyvių atsakymais, pastebima tendencija, kad jaunimas nori dalintis informacija, išreikšti savo nuomonę ne per kitus asmenis, bet patys, dalyvaudami renginiuose, iniciatyvose, būdami aktyvūs socialiniuose tinkluose.

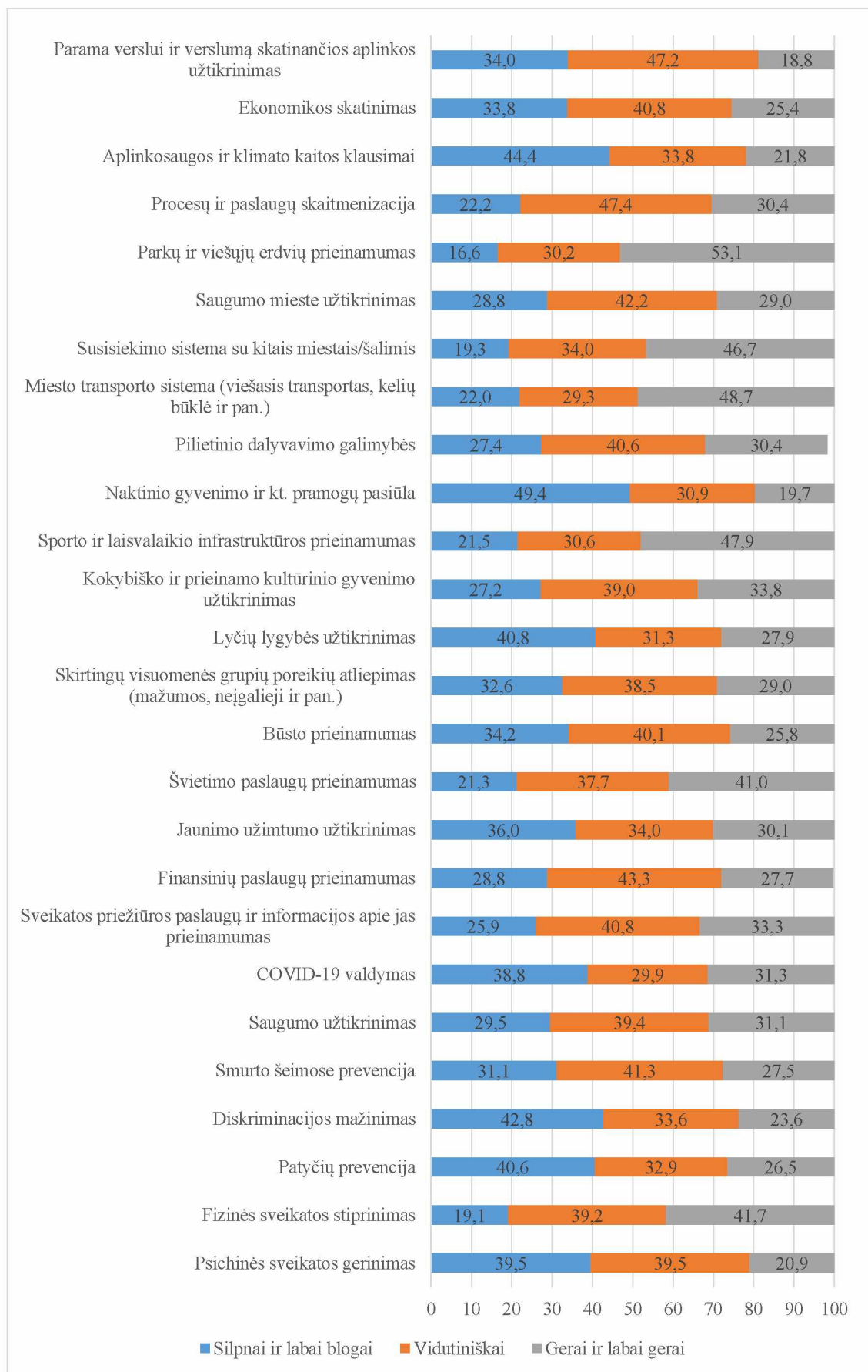
6 pav. Jaunimui aktualiausi klausimai Klaipėdos mieste (proc.)

Apklausoje dalyviai išskyrė aktualiausius jaunimo klausimus Klaipėdos mieste. Tarp svarbiausių jaunimo klausimų yra šie:

- psichinė sveikata (75 proc.);
- saugus miestas (64,4 proc.);
- jaunimo užimtumas (58,1 proc.);
- patyčios (56,4 proc.).

Mažiau aktualūs jaunimo klausimai yra skaitmenizacija (18,1 proc. tyrimo dalyvių), pilietinis dalyvavimas (18,8 proc. dalyvių) ir Covid-19 tema (24,7 proc. dalyvių).

Taigi, jaunimas nori kalbėti, diskutuoti ir gilintis emocinio sveikatinimo, saugumo, užimtumo ir patyčių prevencijos klausimais, kurie tiesiogiai susiję su jų gyvenimo kokybe ir ateities perspektyvomis. Siekiant jaunimą įveiklinti domėtis ir dalyvauti jaunimo politikos įgyvendinime, svarbu atliepti ir aktualizuoti svarbiausius jaunimui klausimus. Todėl Klaipėdos miesto savivaldybės administracija turi „kalbėti“ ir veikti jaunimui aktualiomis temomis, atrandant tarpusavio dialogą ir partnerystę.

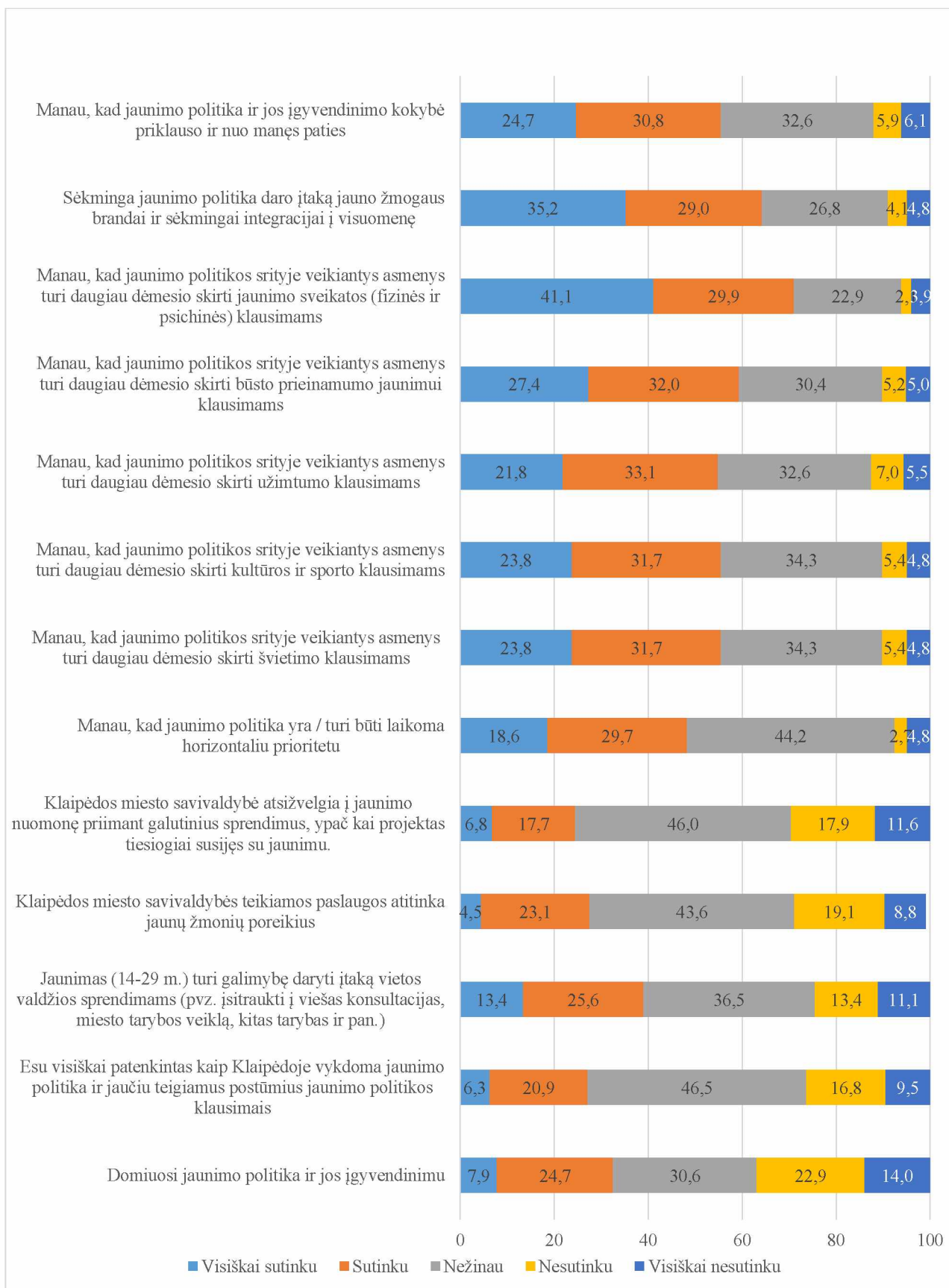
7 pav. Veiklos sričių poveikio vertinimas (proc.)

Siekiant detalizuoti jaunimui aktualiausius klausimus Klaipėdos mieste, apklausoje dalyvavę dalyviai įvertino veiklos sričių poveikį Klaipėdos mieste. Tarp geriausiai valdomų sričių buvo išskirtos šios: parkų ir viešųjų erdvių prieinamumas (53,1 proc.), miesto transporto sistema (48,7 proc.), sporto ir laisvalaikio infrastruktūros prieinamumas (47,9 proc.), susisiekimo sistema su kitais miestais, šalimis (46,7 proc.), fizinės sveikatos stiprinimas (41,7 proc.), švietimo paslaugų prieinamumas (41 proc.).

Kaip prasčiausiai valdomos sritys Klaipėdos mieste buvo išskirtos šios: naktinio gyvenimo ir kitų pramogų pasiūla (49,4 proc.), aplinkosaugos ir klimato valdymo klausimai (44,4 proc.), diskriminacijos mažinimas (42,8 proc.), patyčių prevencija (40,6 proc.).

Taigi, identifikuojamas teigiamas jaunimo pasitenkinimo rodiklis Klaipėdos miesto viešosiomis erdvėmis, susisiekimo ir viešojo transporto sistema, tačiau jaunimas pasigenda didesnės naktinio gyvenimo ir pramogų pasiūlos. Taip pat identifikuojama problema diskriminacijos ir patyčių prevencijos valdymo srityje. Būtina skirti didesnę dėmesį jaunimo emocinės pagalbos suteikimui, laisvalaikio užimtumo veiklų organizavimui, kad jaunimas Klaipėdos mieste jaustųsi ne tik saugus fiziškai, bet ir emociškai.

Atliekant detalesnę veiklos sričių poveikio analizę, apklausos dalyviai įvertino skirtingas veiklos sritis Klaipėdos mieste, pritardami arba nepritardami teiginiams (žr. 8 pav.).

8 pav. Veiklos sričių poveikio vertinimas (proc.)

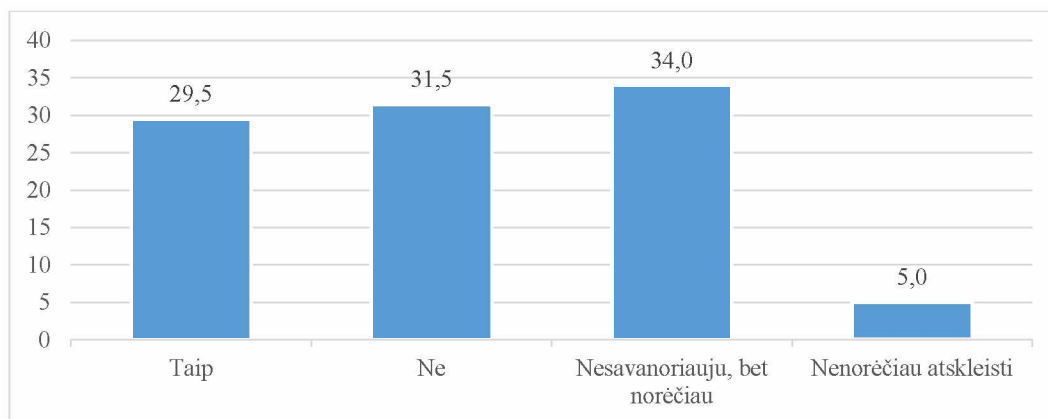
Daugiau kaip trečdalis apklausoje dalyvavusių dalyvių atsakant į teiginius pažymėjo „nežinau“. Tai įrodo tyrimo dalyvių, šiuo atveju jaunimo, menką susidomėjimą ir žinojimą apie jaunimo politikos klausimus Klaipėdos mieste. 70,1 proc. dalyvių mano, kad jaunimo politikos srityje veikiantys asmenys turi daugiau dėmesio skirti jaunimo sveikatos (fizinės ir psichinės) klausimams. 64,2 proc. tyrimo dalyvių patvirtino, kad sėkminga jaunimo politika daro įtaką jauno žmogaus brandai ir sėkmingai integracijai į visuomenę. 59,4 proc. apklausos dalyvių akcentavo jaunimo apgyvendinimo prieinamumo klausimą.

Remiantis tyrimo duomenimis, pastebime, kad jaunimas menkai žino apie jaunimo politiką Klaipėdos mieste. Tai lemia ne tik pačių jaunų žmonių nedidelis noras ir įsitraukimas, bet ir efektyvios Klaipėdos miesto savivaldybės komunikacijos trūkumas, jaunimo dialogo iniciatyvų stygius bei žinojimo trūkumas, kuo gyvena jaunimas. Sujungus aktyvias bendradarbiavimo iniciatyvas ašis: tikslinė komunikacija, realių jaunimo problemų sprendimas, jaunimo įveiklinimas ir rezultatų viešinimas – tikėtina kurtųsi ilgalaikio bendradarbiavimo tinklaveika tarp vietos valdžios ir jaunimo bendruomenių.

3.3. Savanorystės galimybių vertinimas Klaipėdos mieste

Tyrimo metu buvo siekiama atskleisti jaunimo požiūrį į savanorystę ir NVO sektoriuje veikiančių organizacijų veiklą Klaipėdos mieste.

Tyrimo dalyvių buvo teiraujama, ar jie dalyvauja savanoriškoje veikloje, kitaip tariant yra savanoriai. Gavus tyrimo rezultatus, galima pažymėti, kad dalyviai pasidalina į tris maždaug lygias stovyklas. 29,5 proc. tyrimo dalyvių teigia, kad jie šiuo metu savanoriauja, 34 proc. norėtų savanoriauti, bet šiuo metu nesavanoriauja, o 31,5 proc. apklaustųjų pasirinko atsakymą „Ne“ (nesavanoriauju), bet ir neišreiškė intencijos įsijungti į savanorystės veiklas.

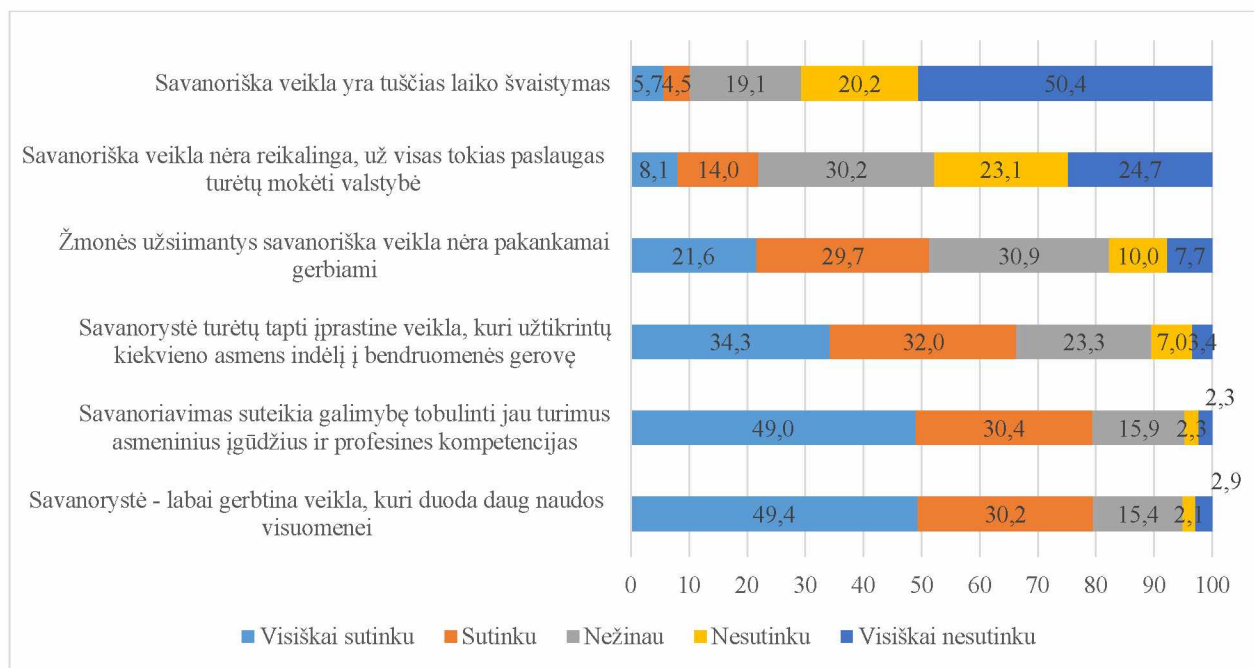
9 pav. Dalyvavimas savanorystės veiklose (proc.)

Taigi, tik trečdalis iš visų apklausoje dalyvavusių dalyvių save identifikuoja kaip savanorius, o daugiau nei pusė, t.y. 65,5 proc. dalyvių, nesavaniauja, bet tik pusė iš jų kartais apie tai pamąsto. Apžvelgus šiuos rezultatus, galima daryti prielaidą, kad jaunimas stokoja žinių apie savanoriškos veiklos galimybes ir vertę. Todėl būtina ieškoti būdų, kaip jaunas žmones informuoti apie šias galimybes bei juos nukreipti naudingos visuomeninės veiklos link.

Apklausoje dalyvių buvo prašoma detalizuoti, kiek laiko skiria savo savanorystei. Net 50,6 proc. dalyvių pažymėjo, kad jie išvis neskiria laiko savanoriškai veiklai. Nemaža dalis (16,1 proc.) apklausos dalyvių savanoriškai veiklai skiria *mažiau nei valandą per mėnesį*, o 13,6 proc. dalyvių pažymi, kad savanoriškoje veikloje dalyvauja iki 4 val. per mėnesį. Šie rodikliai leidžia daryti prielaidą, kad intensyvesnį įsitraukimą į savanorišką veiklą trukdo kelios priežastys. Tai gali būti per menkos žinios apie organizacijų, kuriose galima savanoriauti, veiklą. Neatmestina prielaida, kad jaunimas vengia priimti didesnę atsakomybę ir dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose, stokoja laiko planavimo ir valdymo, įsipareigojimų laikymosi įgūdžių. Dar viena priežastimi galima būtų įvardinti ir savanoriškos veiklos vertės nejautimą, ko pasekoje, ir vengiama į ją įsitraukti aktyviau.

Toliau galima daryti prielaidą, kad likusi dalis tyrimo dalyvių yra aktyvesni visuomeninės veiklos dalyviai, nes net 11,1 proc. apklaustųjų teigia savanoriškai veiklai skiriantys *1-4 valandas per savaitę*, 5 proc. – 5-9 valandoms per savaitę ir tik 3,6 proc. – 10 ir daugiau valandų per savaitę. Todėl vienu iš prioritetų galima būtų formuluoti įsitraukimo į visuomeninę, savanorišką veiklą skatinimą jaunų žmonių tarpe bei vystyti savanorystės tradiciją Klaipėdos mieste.

Apklauskos pagalba taip pat buvo siekiama identifikuoti, kaip dalyviai suvokia dalyvavimo savanoriškoje veikloje vertes. Rezultatai atsispindi 10 pav.

10 pav. Savanoriškos veiklos vertės suvokimas (proc.)

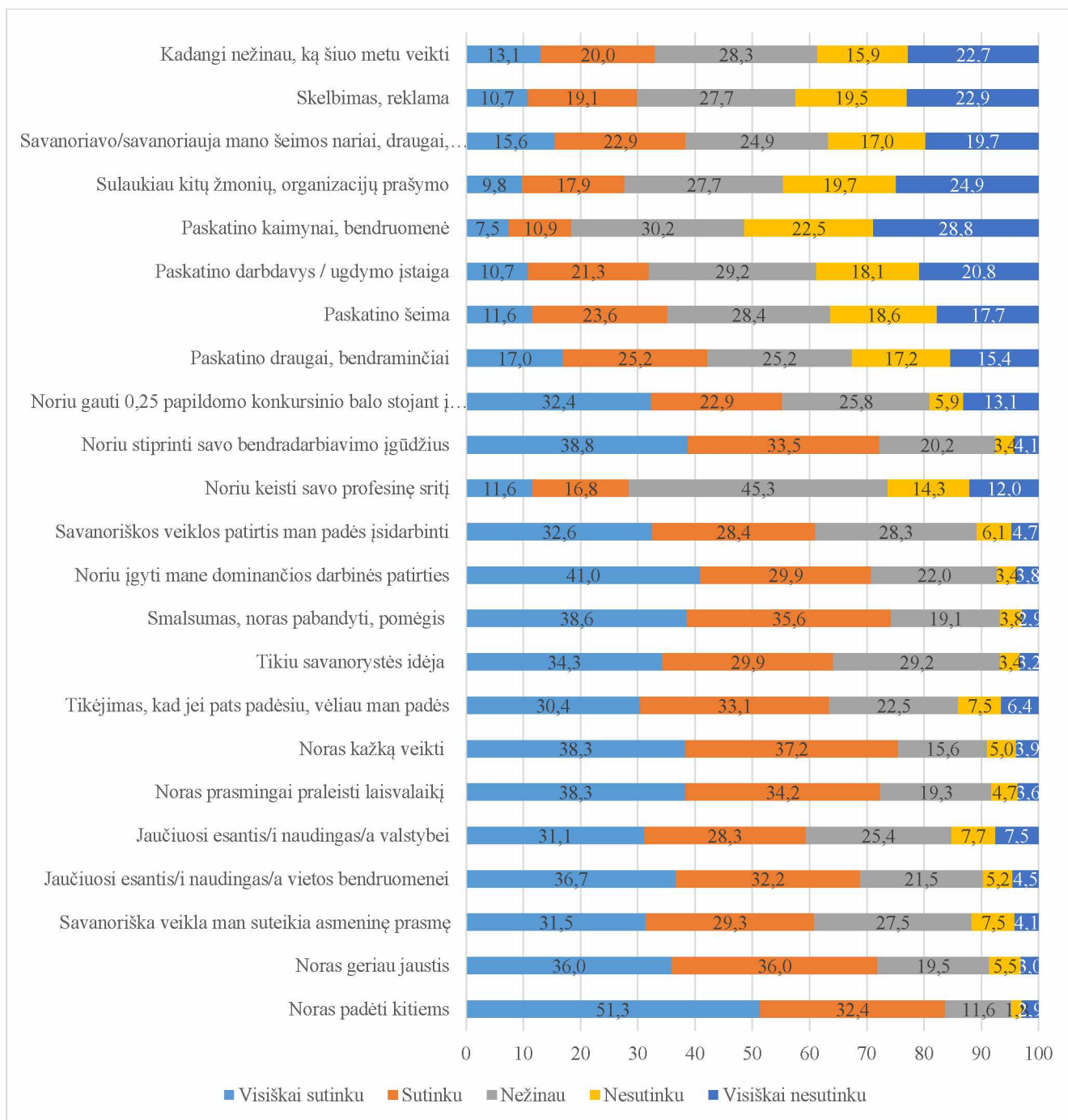
Tyrimo dalyviai teigia, kad didžiausią vertę savanorystė suteikia šiose srityse:

- savanorystė – labai gerbtina veikla, kuri duoda daug naudos visuomenei (taip mano 79,6 proc. dalyvių, pasirinkę atsakymus „visiškai sutinku“ ir „sutinku“);
- savanoriavimas suteikia galimybę tobulinti jau turimus asmeninius įgūdžius ir profesines kompetencijas (taip galvoja 79,4 proc. dalyvių);
- savanorystė turėtų tapti įprastine veikla, kuri užtikrintų kiekvieno asmens indėlį į bendruomenės gerovę (su tuo sutiko 66,3 proc. dalyvių).

Net 70,6 proc. apklaustųjų, pasirinkusių atsakymus „nesutinku“ ir „visiškai nesutinku“ suvokia, kad savanoriška veikla nėra tuščias laiko švaistymas, 47,8 proc. tyrimo dalyvių tiki, kad savanoriška veikla yra reikalinga ir už visas tokias paslaugas neturi mokėti valstybė.

Taigi, pastebima, tendencija, kad tyrimo dalyviai mato ir identifikuoja konkrečias vertes tiek visuomenei, tiek asmeniui, kuris savanoriauja, bet patys aktyviai neįsitraukia į savanoriškos veiklos įgyvendinimą, neskiria pakankamai laiko savanorystei. Dėl šių priežasčių būtų aktualu identifikuoti aiškias jaunimo neįsitraukimo į savanorišką veiklą priežastis.

Toliau apžvelgiami veiksniai, didinantys įsitraukimą į savanorišką veiklą, bei priežastys, dėl kurių jaunimas vengia prisiimti savanorio statusą.

11 pav. Veiksniai, skatinantys dalyvauti savanoriškoje veikloje (proc.)

Itin daug t.y. 83,7 proc. apklausoje dalyvavusių dalyvių, pasirinkusių atsakymus „visiškai sutinku“ ir „sutinku“, teigia, kad labiausiai juos motyvuoja savanoriauti noras padėti kitiems. Taip pat prie labiausiai motyvuojančių veiksnių dalyviai išskyrė norą įgyti darbinės patirties (taip galvoja 70,9 proc. tyrimo dalyvių). Smalsumą ir norą pamėginti kažko naujo kaip motyvuojantį veiksnį išskyrė 74,2 proc. dalyvių; o 72,3 proc. apklausos dalyvių mano, kad savanorystė padeda stiprinti savo bendradarbiavimo įgūdžius.

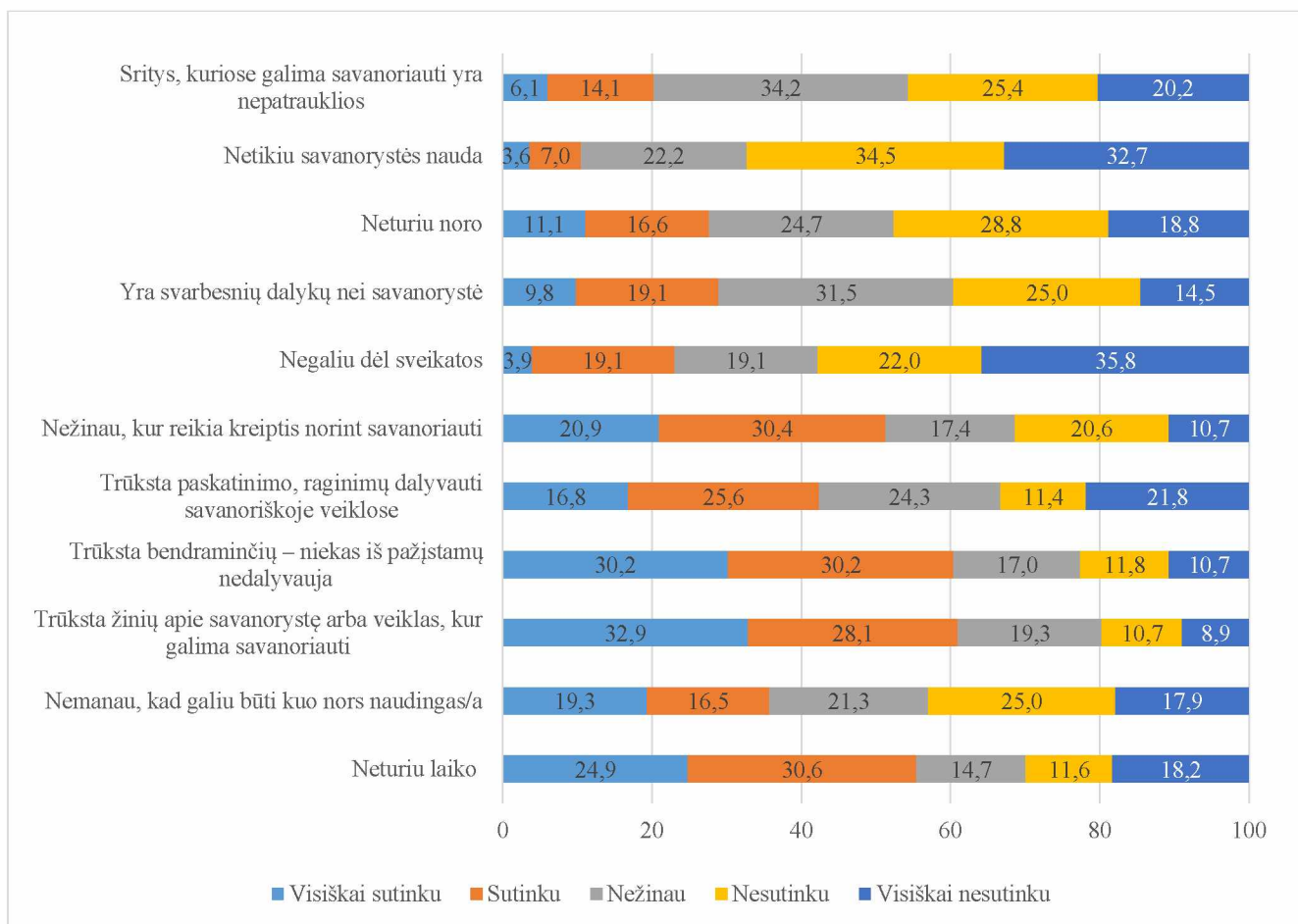
Kaip mažiausiai motyvuojančius veiksnius tyrimo dalyviai apibrėžė šiuos: kaimynų ir bendruomenės paskatinimas (taip mano 51,3 proc. dalyvių, pasirinkusių atsakymus „nesutinku“ ir „visiškai nesutinku“); darbdavio ar ugdymo įstaigos skatinimas (38,8 proc.), draugų ir bendraminčių skatinimas (32,6 proc.), šeimos skatinimas (36,3 proc.), kitų žmonių ir organizacijų prašymai (44,5 proc.), skelbimai, reklama (44,4 proc.), šeimos narių, draugų savanoriavimo pavyzdys (36,7 proc.). Taip pat pažymėtina, kad jaunimo neskatina užsiimti savanoriška veikla ir nežinojimas, ką šiuo metu veikti. Taip mano 38,6 proc. tyrimo dalyvių. Tad šias poveikio priemones, dažnai identifikuojamas kaip skatinančias įsijungti į savanoriškas veiklas, būtų galima įvardinti neefektyviomis.

Apibendrinant šiuos rodiklius, galima daryti išvadą, kad jaunus žmones įsitraukti į savanorišką veiklą skatina aukštesnis emocinis intelektas nei noras įgyti ir/ar tobulinti savo asmeninius ir profesinius gebėjimus, o išorinės aplinkos skatinimas ir palaikymas bei savanoriškos veiklos viešinimas jauniems žmonėms neturi poveikio.

Toliau aptariamos priežastys, kurias tikslinė grupė, jauni žmonės įvardija, kaip lemiančias sprendimą nedalyvauti savanoriškoje veikloje.

Remiantis apklausos duomenimis, galima išskirti šias pagrindines priežastis:

- bendraminčių trūkumas (taip mano 60,4 proc. tyrimo dalyvių, pasirinkusių atsakymus „visiškai sutinku“ ir „sutinku“);
- žinių trūkumas apie savanorystę arba veiklas, kur galima dalyvauti (tai identifiko 61 proc. dalyvių);
- laiko trūkumas (taip galvoja 55,5 proc. tyrimo dalyvių);
- nežinojimas, kur galima kreiptis, jei nori savanoriauti (tai patvirtino 51,3 proc. tyrimo dalyvių).

12 pav. Veiksniai, trukdantys jungtis į savanorišką veiklą (proc.)

Svarbu paminėti, kad didelė dalis tyrimo dalyvių tokias priežastis kaip „nemanau, kad galiu būti kuo nors naudingas/a“ (42,9 proc. dalyvių, pasirinkusių atsakymus „visiškai nesutinku“ ir „nesutinku“), sveikatos problemos (57,8 proc.), noro neturėjimas (47,6 proc.), netikėjimas savanorystės nauda (67,3 proc.) ir sričių, kuriose galima savanoriauti, nepatrauklumas (45,6 proc.) laiko nereikšmingomis ir nedarančiomis įtakos jų sprendimams dėl dalyvavimo savanoriškoje veikloje.

Taigi, pastebima, kad nors ir skelbimai, kitų organizacijų raginimas nėra labiausiai motyvuojantys veiksniai įsitraukti į savanorišką veiklą, bet informacijos trūkumas apie savanorystės galimybes tampa aiškiu trikdžiu norintiems savanoriauti, bet to dar nedarantiems. Pastebima tendencija, kad jau savanoriaujantiems jaunimo atstovams labiausiai motyvuojančiu veiksniu tampa noras daryti gera, prisidėti prie gerovės kūrimo, o kol kas abejojančioms – informacijos apie savanorystės galimybes prieinamumas, bei kitų paskatinimas.

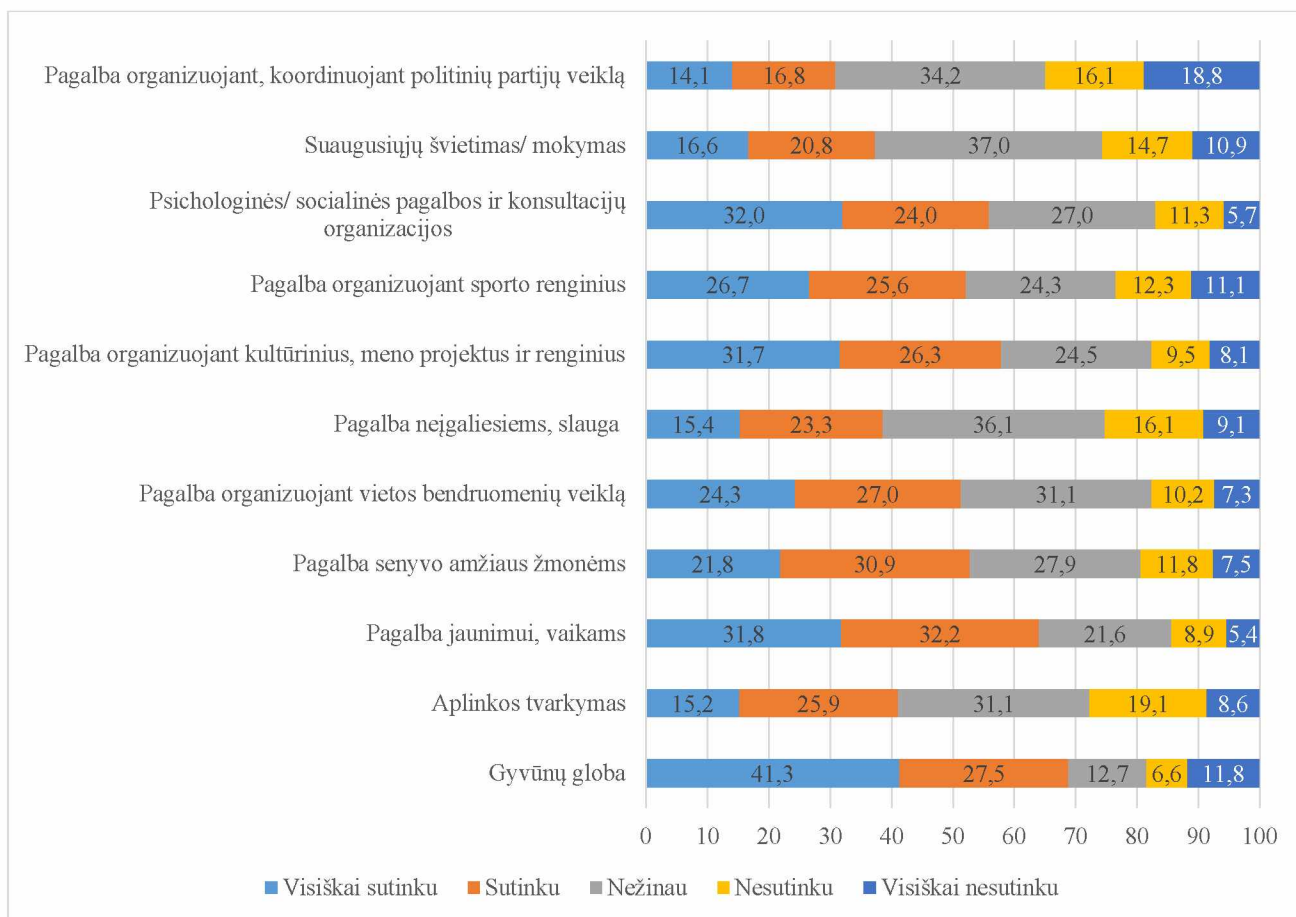
Tyrimo dalyvių taip pat buvo teiraujamasi, ar jie sutiktų dalyvauti savanoriškoje veikloje, jei jiems būtų pasiūlyta. Atsižvelgiant į aukščiau aptartus apklausos rezultatus, šio klausimo rezultatai gali pasirodyti prieštaringi.

Anksčiau buvo identifikuota, kad jaunimo neskatina įsitraukti į savanorišką veiklą kitų žmonių (draugų, bendraminčių, tėvų) ir organizacijų kvietimai. Tačiau šiame klausime atsiskleidžia kiek kiti rezultatai. 26,3 proc. tyrimo dalyvių teigia, kad sutiktų prisijungti prie savanoriškos veiklos po kvietimo, 38,5 proc. apklausos dalyvių apsisprendami atsižvelgtų į aplinkybes, o 25 proc. teigia, kad jų sprendimas priklausytų nuo savanorystės pasiūlymo. Svarbu paminėti, kad tik 10 proc. turi tvirtą apsisprendimą, kad kvietimas dalyvauti savanoriškoje veikloje jiems nepadarytų jokios įtakos ir nepaskatintų prisijungti prie visuomeninės veiklos.

Šie rezultatai suponuoja nuomonę, kad jauni žmonės, rinkdamiesi veiklas bei planuodami savo užimtumą, renkasi atsakingai bei racionaliai. Todėl ieškant jaunimo įtraukties didinimo būdų yra labai svarbu identifikuoti ir iškomunikuoti aiškius vertės pasiūlymus, kurti savanorystės gerosios patirties tradicijas, skatinti savanorių pripažinimą visuomenėje.

13 paveiksle pateiktos galimos savanoriškos veiklos sritys, o apklausos dalyviai patraukliausiomis įvardino šias:

- gyvūnų globa (taip mano 68,9 proc. tyrimo dalyvių, pasirinkusių atsakymus „visiškai sutinku“ ir „sutinku“);
- pagalba jaunimui, vaikams (taip galvoja 64 proc. dalyvių);
- pagalba senyvo amžiaus žmonėms (taip išskyrė 52,8 proc. apklausos dalyvių);
- pagalba organizuojant vietos bendruomenių veiklą (taip identifiko 51,3 proc. dalyvių).

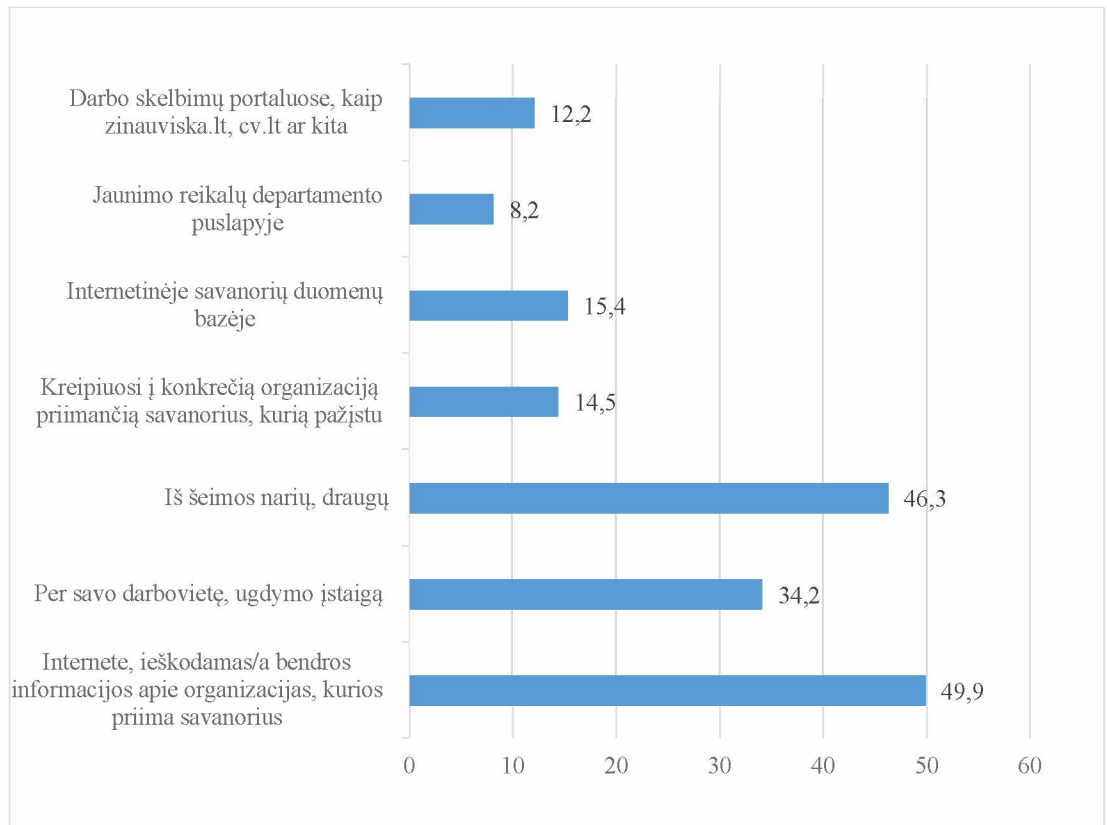
13 pav. Savanoriškos veiklos sritys (proc.)

Mažiausiai patrauklios savanoriškos veiklos sritys, apklausos dalyvių nuomone, pasirodė šios:

- suaugusiųjų švietimas, mokymas (25,6 proc. tyrimo dalyvių pasirinko atsakymus „nesutinku“ ir „visiškai nesutinku“);
- pagalba organizuojant politinių partijų veiklą (34,9 proc.);
- pagalba neįgaliesiems, slauga (taip mano 25,2 proc. dalyvių);
- aplinkos tvarkymas (27,7 proc.);
- pagalba organizuojant sporto renginius (23,4 proc.).

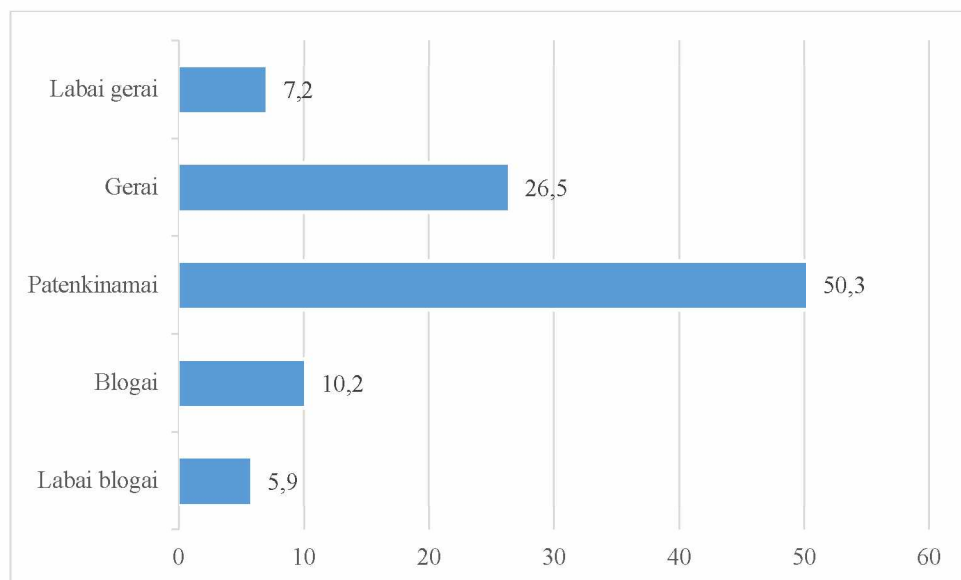
Apibendrinant galima teigti, kad sritys, kurias jauni žmonės įvardino kaip mažiau patrauklias, yra nišinės (sporto renginiai), keliantys neigiamas emocijas (pagalba neįgaliesiems, slauga) ar sąsajos su neigiama patirtimi (aplinkos tvarkymas, suaugusiųjų švietimas, mokymas, politinių partijų veikla ir prestižas).

Vykdam apklausą, jaunų žmonių buvo teirujamasi, kokiais būdais juos pasiekia informacija apie savanoriškos veiklos galimybes. Šio klausimo rezultatai pateikiami 14 paveiksle.

14 pav. Informacijos šaltiniai apie savanoriškos veiklos galimybes (proc.)

Pirminiu informacijos šaltiniu, suteikiančiu pradinės informacijos apie savanorystę, apklausos dalyviams yra internetas. Jie internete ieško bendros informacijos apie organizacijas, kurios priima savanorius (taip galvoja net 49,9 proc. dalyvių). 46,3 proc. tyrimo dalyvių nurodė, kad apie savanorystės galimybes sužino iš šeimos narių, draugų; 34,2 proc. dalyvių teigė, kad su savanorystės veiklomis susipažįsta savo darbovietėse arba ugdymo įstaigose. Mažiausiai tyrimo dalyviai naudojami jaunimo reikalų departamento puslapyje esančia informacija. Šį atsakymą pasirinko tik 8,2 proc. dalyviai.

15 pav. NVO aktyvumo ir indėlio į miesto gerovę vertinimas (proc.)

Pasiteiravus apklausoje dalyvavusių dalyviai, kaip jie vertina nevyriausybinių organizacijų aktyvumą ir indėlį į miesto gerovės kūrimą, pusė tyrimo dalyvių, 50,3 proc., įvertino patenkinamai, 26,5 proc. dalyvių įvertino gerai, 10,2 proc. blogai, 7,2 proc. – labai gerai, 5,9 proc. – labai blogai. Taigi, pastebima, kad Klaipėdos jaunimas pastebi nevyriausybinių organizacijų indėlį ir kuriamą vertę miesto vystymuisi, tačiau būtina kurti savanoriškos veiklos tradicijas, kurios skatintų ir jungtų jaunimą bendriems tikslams.

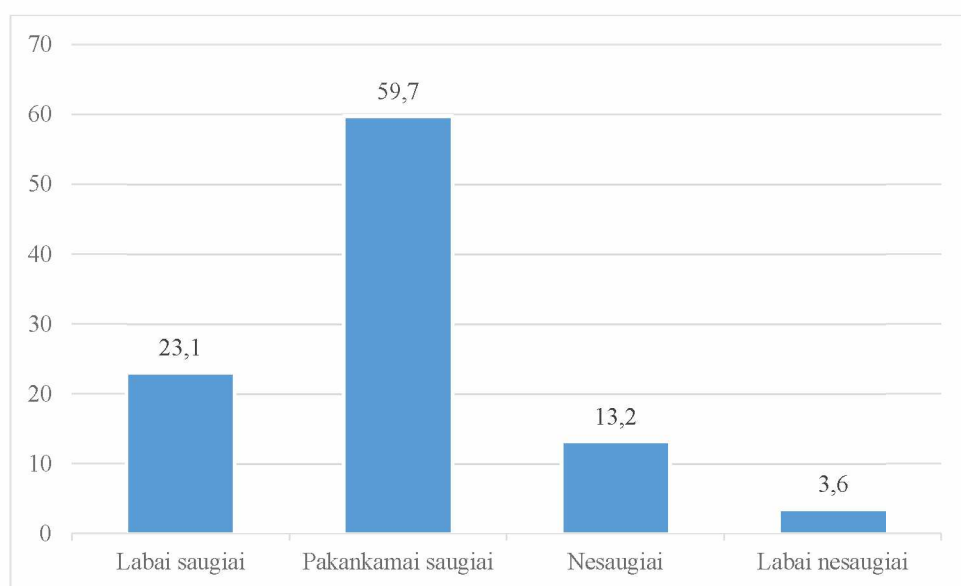
Skiriant didesnę dėmesį informacijos sklaidai apie savanoriškos veiklos galimybes, daugiau kalbant apie tai bendrojo lavinimo, profesinėse ir aukštosiose mokyklose, darbovietėse, jaunimo organizacijos galima tikėtis savanorių skaičiaus augimo Klaipėdos mieste. Klaipėdos jaunimas nori būti reikalingu, kurti visuomeninę gerovę, bet jam reikia kvietimo ir padrąsinimo, patrauklių komunikacijos formų ir būdų. Taip pat viena iš priemonių, galinčių prisidėti prie savanorystės tradicijų skatinimo, yra mokyklų ir pedagogų aktyvesnis įsitraukimas vykdant visuomeninės veiklos naudingumo sklaidą.

3.4. Klaipėdos miesto infrastruktūros prieinamumo ir patrauklumo jaunimui vertinimas

Miesto infrastruktūra, fizinių (uždarytų ir atvirų) erdvių atvėrimas ir prieinamumas neabejotinai turi įtakos jaunų žmonių aktyvumui, pasitenkinimui miesto aplinka, laisvės ir kūrybos troškimui. Todėl vykdant apklausą, buvo siekiama nustatyti jaunimo pasitenkinimo lygį Klaipėdos miesto infrastruktūra ir laisvalaikio formų patrauklumu bei prieinamumu. Apklausoje dalyvavę dalyviai

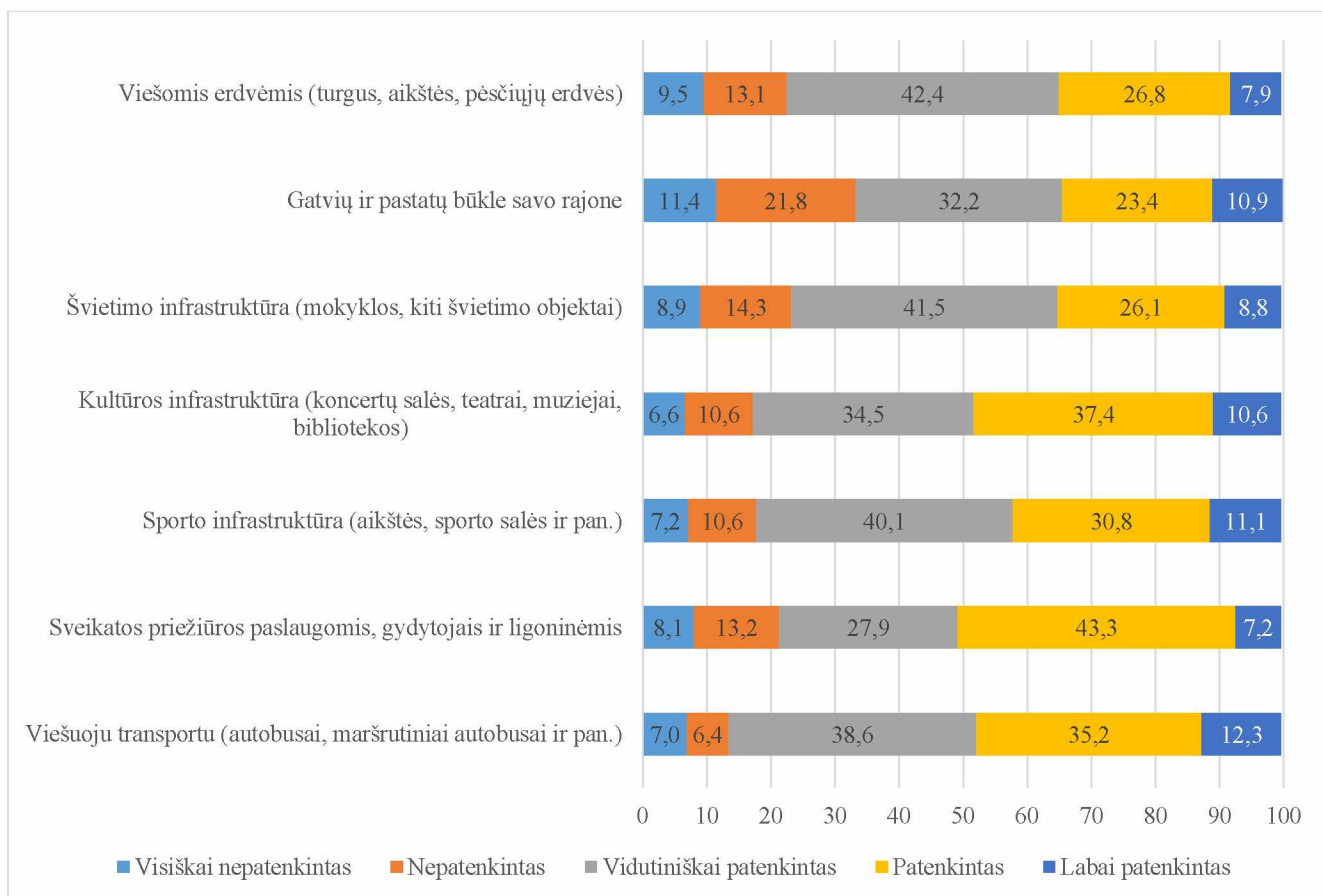
atstovauja tris pagrindinius Klaipėdos rajonus: šiaurinį, pietinį ir centrinį. Taip pat tarp dalyvių yra Klaipėdos rajono gyventojų, kurie nuolat lankosi (mokosi, dirba) Klaipėdos mieste, bei kituose rajonuose gyvenančių asmenų. Galima daryti prielaidą, jog apklausoje dalyvavę asmenys iš kitų rajonų gali būti Klaipėda City Alumni, kuriems rūpi miesto ateitis.

Aptariant Klaipėdos gyvenamųjų rajonų saugumą, galima teigti, kad didžioji dauguma apklausos dalyvių jaučiasi saugiai savo gyvenamajame rajone. Atsakymą „labai saugiai“ pasirinko 23,1 proc. tyrimo dalyvių, „pakankamai saugiai“ – 59,7 proc. Labai nesaugiai savo gyvenamajame rajone jaučiasi tik 3,6 proc. dalyvių (16 pav.).

16 pav. Saugumo vertinimas gyvenamajame rajone (proc.)

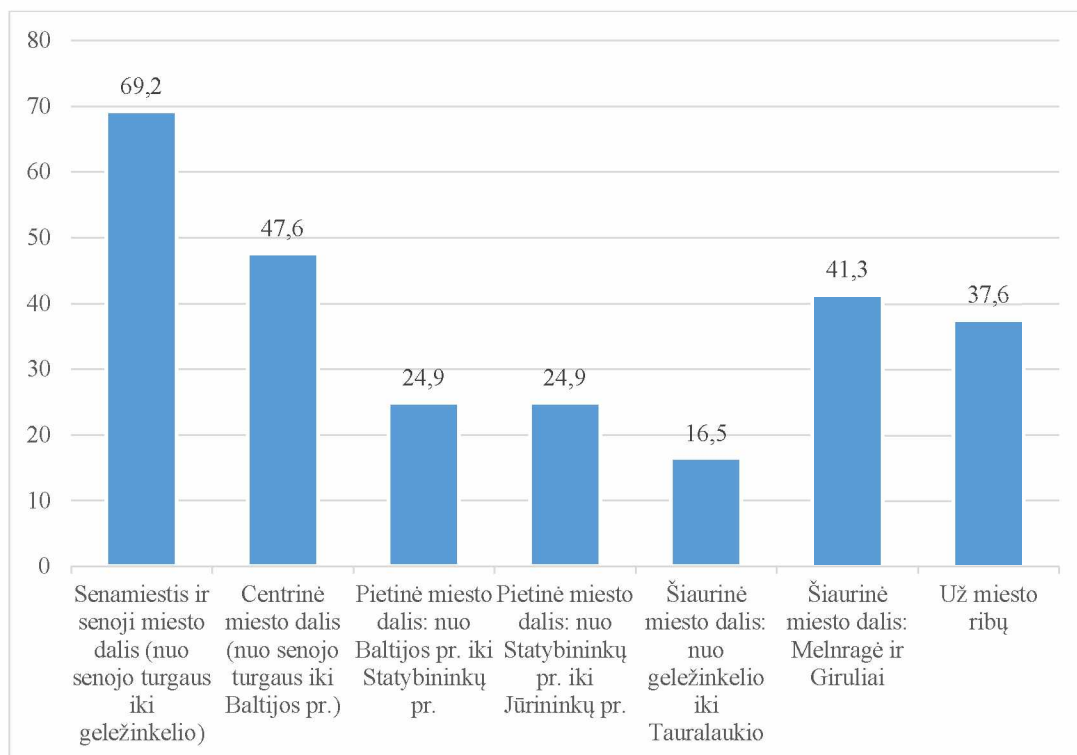
Šia apklausa taip pat buvo siekiama įvertinti dalyvių pasitenkinimą Klaipėdos miesto infrastruktūra ir jos objektais. Rezultatai pateikiami 17 paveiksle.

17 pav. Pasitenkinimas Klaipėdos miesto infrastruktūra ir jos objektais

I klausimą dėl pasitenkinimo Klaipėdos miesto infrastruktūra ir jos objektais, apklausoje dalyvavę dalyviai atsakė vieningai. Daugiau kaip pusė tyrimo dalyvių Klaipėdos miesto infrastruktūrą ir jos objektus vertina vidutiniškai patenkinamai ir patenkinamai. Labiausiai dalyviai patenkinti kultūros infrastruktūra (10,6 proc.), viešuoju transportu (12,3 proc.) ir sporto infrastruktūra (11,1 proc.). Visiškai nepatenkinti ir nepatenkinti dalyviai yra gatvių ir pastatų būkle savo gyvenamajame rajone (33,3 proc.), švietimo infrastruktūra (23,3 proc.), viešosiomis erdvėmis (22,5 proc.), sveikatos priežiūros paslaugomis (21,3 proc.).

Siekiant identifikuoti lankomiausias jaunimo laisvalaikio leidimo vietas/objektus Klaipėdos mieste, apklausos dalyviai buvo pakviesti pažymėti 3 populiariausias laisvalaikio leidimo vietas. Rezultatai pateikiami 18 paveiksle.

18 pav. Laisvalaikio leidimo vietos Klaipėdos mieste (proc.)

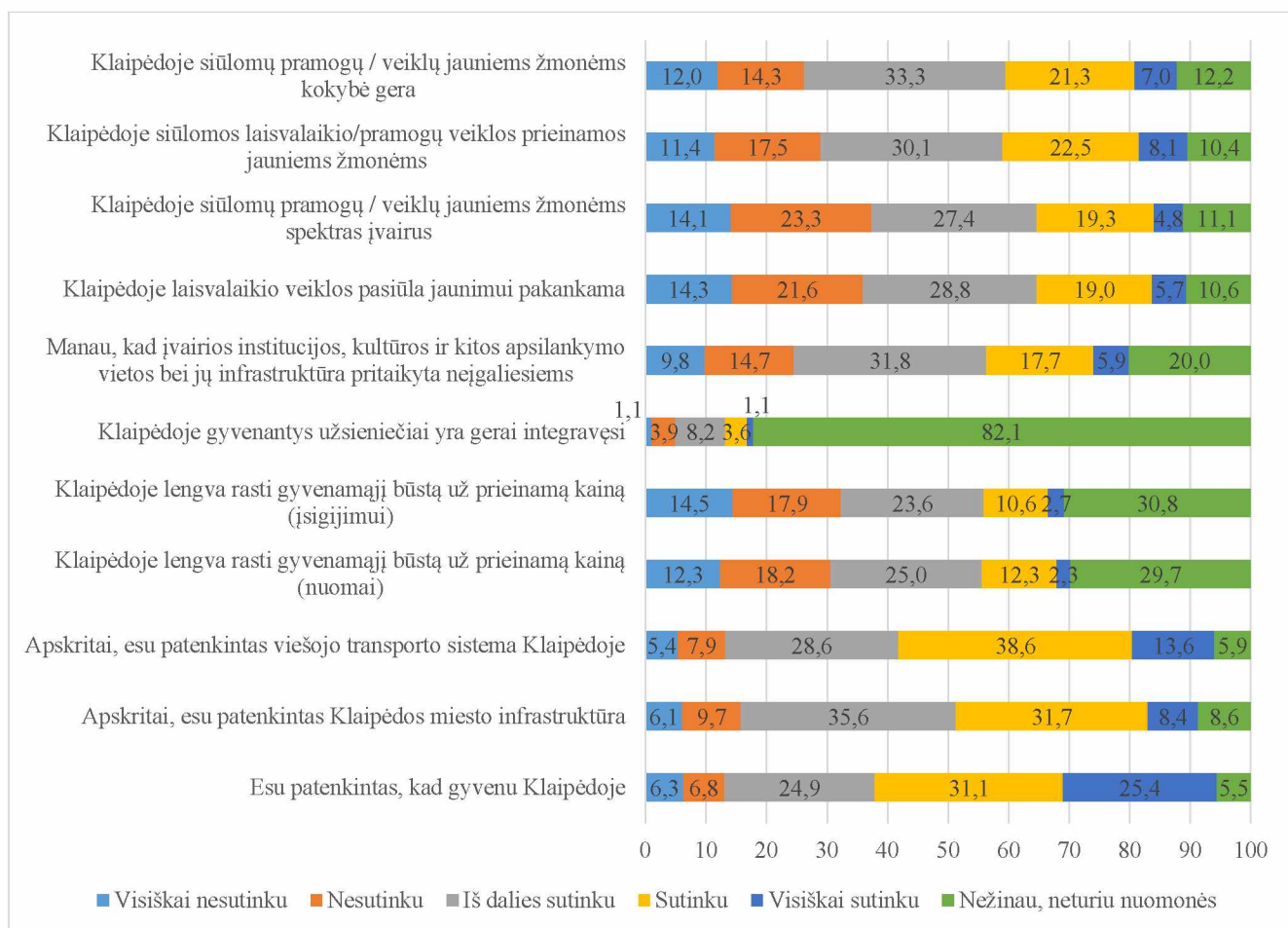
Apibendrinus gautus apklausos rezultatus, lankomiausiomis laisvalaikio leidimo vietomis Klaipėdos mieste galima įvardinti šias:

- senamiestis ir senoji miesto dalis. Ten laisvalaikį leidžia 69,2 proc. tyrimo dalyvių,
- centrinė miesto dalis. Joje laisvalaikį leidžia 47,6 proc. dalyvių;
- šiaurinėje miesto dalyje (Melnragėje ir Giruliuose) laisvalaikį leidžiantys pažymėjo 41,3 proc. apklausos dalyvių;
- už miesto ribų laisvą laiką leidžia 37,6 proc. tyrimo dalyvių.

Mažiau populiarios laisvalaikio leidimo vietos tarp tikslinės grupės buvo šiaurinė miesto dalis (nuo geležinkelio iki Tauralaukio). Taip mano 16,5 proc. tyrimo dalyvių. Pietinėje miesto dalyje (tiek nuo Baltijos pr. iki Statybininkų pr., tiek nuo Statybininkų pr. iki Jūrininkų pr.) laisvalaikį leidžia po 24,9 proc. apklausos dalyvių.

Taigi, pastebima, kad tyrimo dalyviai laisvalaikio leidimui labiau renkasi centrinę miesto dalį bei senamiestį. Deja, šiaurinė ir pietinė miesto dalys jaunimo tarpe nėra patrauklios. Todėl būtina atkreipti dėmesį į šių Klaipėdos miesto vietų atnaujinimą tiek infrastruktūros, tiek kultūros aspektu. Siekiant kurti patrauklų miestą jaunimui, būtina įveiklinti miesto periferines zonas, jungiant jaunimą ir organizacijas, kuriant ir atveriant bendruomenes.

Tikslinant laisvalaikio leidimo vietų patrauklumą, apklausa siekėme identifikuoti ir kokios laisvalaikio veiklos, pramogos gyvenamojoje vietoje yra prieinamos bei kaip jas vertina apklausos dalyviai. Apklausos rezultatai pateikiami 19 paveiksle.

19 pav. Laisvalaikio veiklų, pramogų praeinamumo Klaipėdos mieste vertinimas (proc.)

Pasiteiravus tyrimo dalyvių apie laisvalaikio veiklų, pramogų ir gyvenamosios vietos prieinamumą Klaipėdos mieste, buvo identifikuota, kad daugiau nei pusė (56,5 proc.) apklausos dalyvių apskritai yra patenkinti, kad gyvena Klaipėdoje. Taip pat galima išskirti pasitenkinimą miesto infrastruktūra (40,1 proc.) ir viešojo transporto sistema (52,2 proc.) kaip sritis, kurios tenkina ir labai tenkina apklausos dalyvius.

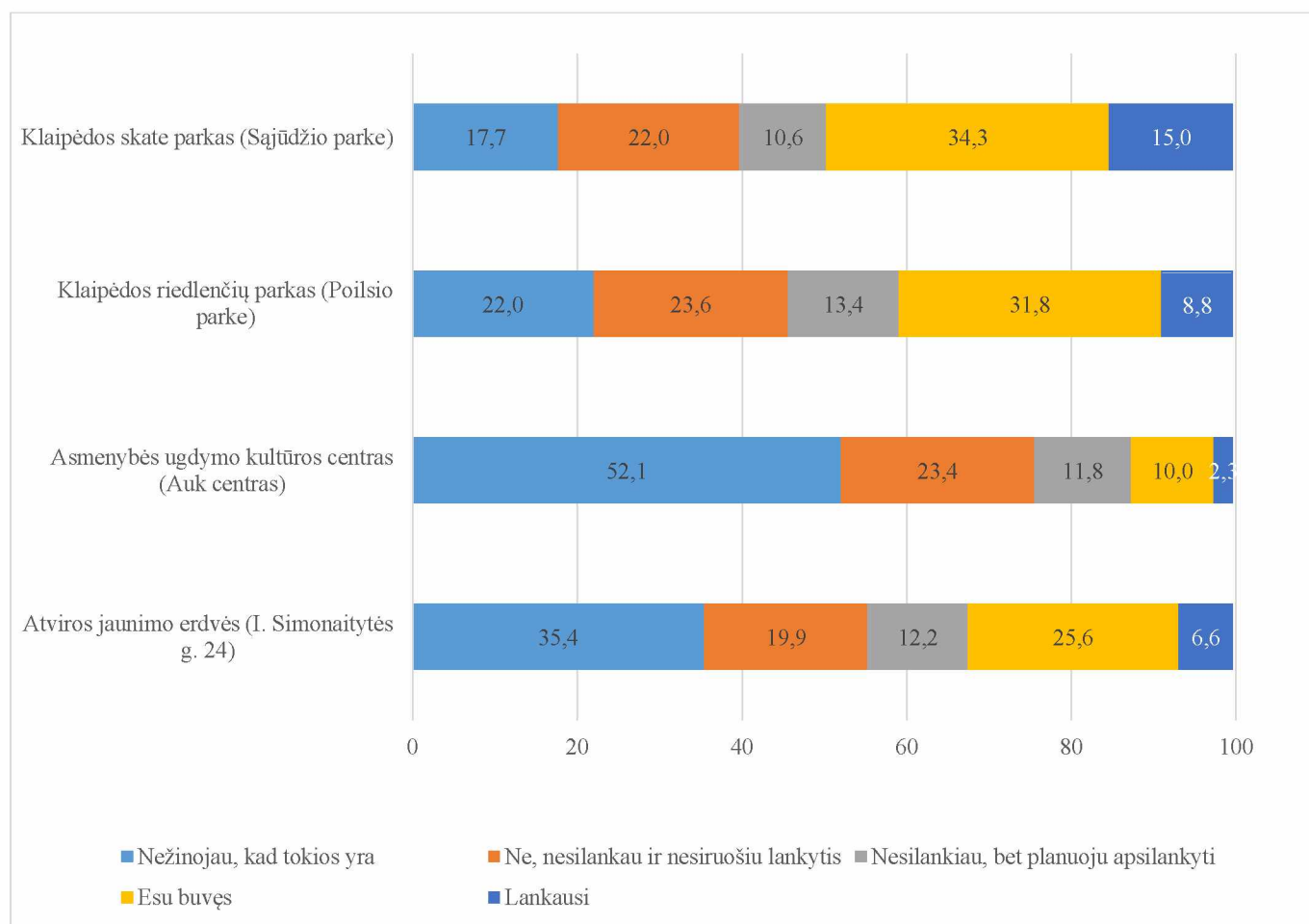
Analizuojant 19 paveiksle pateiktus duomenis, būtina aptarti ir jaunimo identifikuotas Klaipėdos miesto silpnybes laisvalaikio veiklų, pramogų ir gyvenamosios vietos prieinamumo srityse.

Net 37,4 proc. tyrimo dalyvių mano, kad Klaipėdoje pramogų/veiklų jaunimui spektras nėra įvairus. 36 proc. apklausos dalyvių nesutinka, kad laisvalaikio veiklų pasiūla Klaipėdos mieste

jaunimui yra pakankama. 30,6 proc. dalyvių teigia, kad Klaipėdoje nėra lengva rasti gyvenamąjį būstą nuomai už prieinamą kainą. Taip pat apklausos dalyviai teigia, kad Klaipėdoje siūlomos laisvalaikio/pramogų veiklos nėra prieinamos jauniems žmonėms (29 proc.), o siūlomos pramogos/veiklos nėra kokybiškos (26,3 proc.).

Apibendrinant galima teigti, kad tyrimo tikslinė grupė apskritai yra patenkinti Klaipėda kaip gyvenamąja vieta, jos infrastruktūra, tačiau pastebimas labai aiškus poreikis laisvalaikio ir pramogų veiklų įvairovės kūrimui, kokybės kėlimui ir didesniam jos prieinamumo jaunimui užtikrinimui.

Siekiant identifikuoti, kokiose vietose konkrečiai jaunimas lankosi, apklausos dalyvių buvo teiraujamasi, ar jie žino apie Klaipėdoje veikiančias konkrečias laisvalaikio leidimo vietas. Rezultatai pateikiami 20 paveiksle.

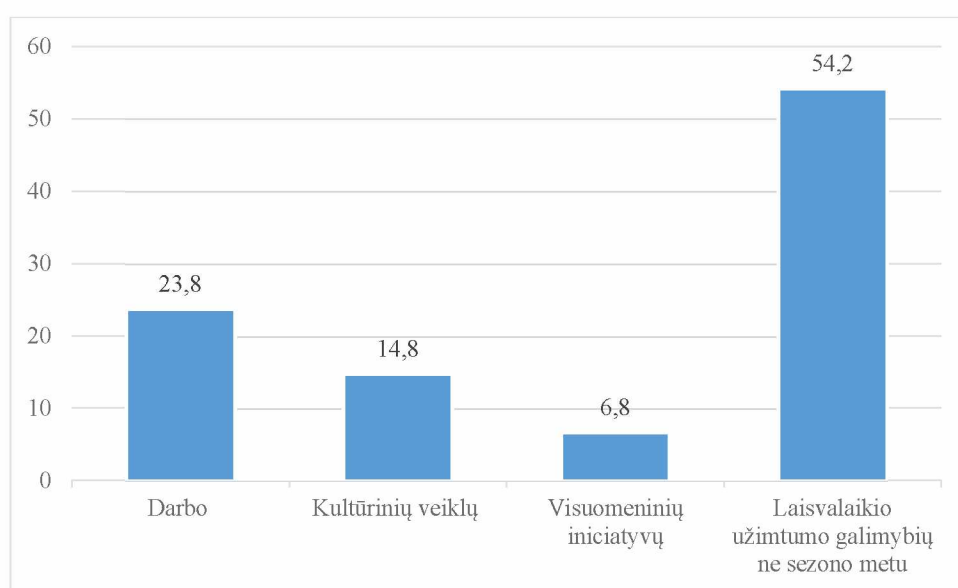

20 pav. Laisvalaikio leidimas laisvalaikio leidimo erdvėse (proc.)

Apklausoje dalyvavę dalyviai pažymėjo, kuriose erdvėse lankosi, kuriose ne. 15 proc. tyrimo dalyvių pažymėjo, kad lankosi Klaipėdos Skate parke (Sąjūdžio parkas), 8,8 proc. apklaustųjų lankosi Klaipėdos riedlenčių parke (Poilsio parkas). Net 52,1 proc. dalyvių nežino, kad Klaipėdoje veikia

Asmenybės ugdymo kultūros centras (Auk centras), 35,4 proc. dalyvių nieko negirdėjo ir apie Atviras jaunimo erdves (I. Simonaitytės g. 24).

Remiantis tyrimo duomenimis, pastebima aiški problema – jaunimo erdvių netinkamas viešinimas. Tyrime dalyvavę dalyviai nežino apie naujai įkurtas jaunimo laisvalaikio užimtumo erdves, objektus. Šių objektų tikslas – jungti jaunimą, skatinti aktyvias visuomenines, sporto, kultūrines veiklas, todėl būtina jas tinkamai įveiklinti. Taip pat galima daryti prielaidą, kad šios erdvės yra labai nišinės ir jose renkasi tam tikroms bendruomenėms arba socialinėms grupėms priklausančys jauni asmenys.

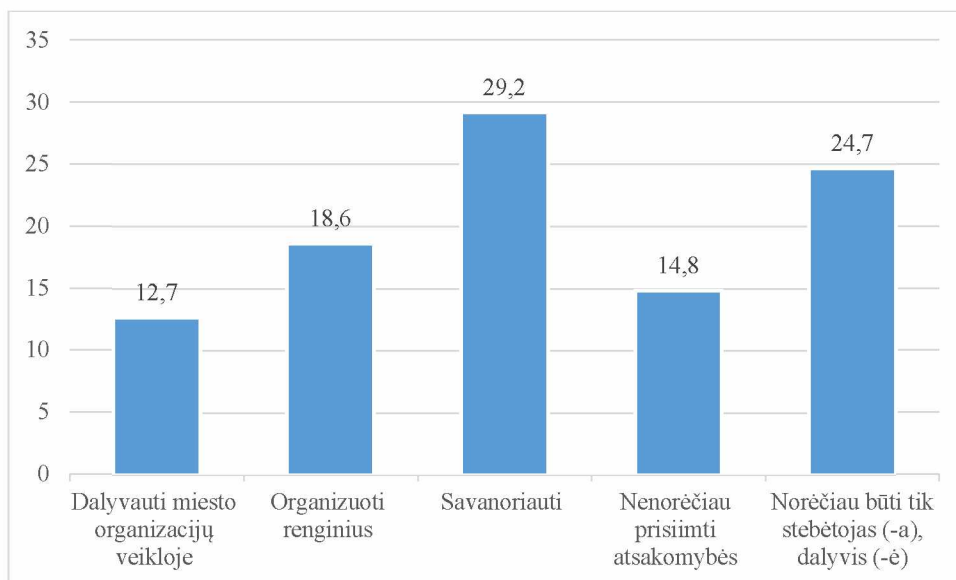

21 pav. Veiklų poreikis Klaipėdos mieste (proc.)

Daugiau nei pusė dalyvių, 54,2 proc., teigia, kad Klaipėdoje yra poreikis orientuotis į laisvalaikio užimtumo galimybių plėtrą ne sezono metu. 23,8 proc. teigia, kad Klaipėdoje trūksta darbo, o 14,8 proc. tyrimo dalyvių išskyrė kultūrinių veiklų trūkumą bei 6,8 proc. dalyvių norėtų daugiau visuomeninių iniciatyvų.

Siekiant didinti jaunimo įtrauktį, yra būtina keisti požiūrį į tradicinių laisvalaikio veiklų organizavimą, ieškant naujų galimybių praplėsti laisvalaikio užimtumo lauką naujos kartos jaunimo užimtumo veiklomis. Taip pat būtina užtikrinti įsidarbinimo galimybes, kad jauni žmonės galėtų kurti verslus, tapti ambicingais darbo rinkos dalyviais, atskleisti savo profesinius talentus. Klaipėdos miestas turi tapti atviras kultūros puoselėjimui, padedant jauniems meno ir kūrybos talentams skleistis. Siekiant mieste skatinti jaunimo sąmoningumą ir savanorystę, būtina skirti didesnę dėmesį visuomeninių renginių organizavimui ir jaunimo įtraukimui į juos.

Toliau apklausos dalyvių buvo teiraujamasi, kokį jie vaidmenį norėtų atlikti kuriant miesto jaunimo bendruomenę.

22 pav. Vaidmens identifikavimas kuriant miesto jaunimo bendruomenę (proc.)

Daugiau kaip pusė, 60,5 tyrimo dalyvių, identifiko savo norą aktyviai dalyvauti Klaipėdos miesto gyvenime:

- 29,2 proc. tyrimo dalyvių nori savanoriauti;
- 18,6 proc. apklausos dalyvių siekia organizuoti renginius;
- 12,7 proc. jaunimo atstovų prisijungtų prie miesto organizacijų veiklos.

Kiti 39,5 proc. tyrimo dalyviai norėtų išlikti tik stebėtojais/dalyviais (24,7 proc.) arba nenori prisiimti atsakomybės (14,8 proc.).

Apibendrinant galima teigti, kad apklausoje dalyvavę asmenys noriai jungtųsi prie visuomeninių, kultūrinių, laisvalaikio užimtumo veiklų organizavimo, tik tam reikia aiškos miesto komunikacijos, jaunimo kvietimo ir jaunimo miesto vizijos.

3.5. Visuomenės sąmoningumo ir atvirumo situacijos Klaipėdos mieste vertinimas

Siekiant identifikuoti visuomenės sąmoningumo ir atvirumo lygį, apklausoje dalyvių buvo pasiteirauta apie Klaipėdos mieste vyraujančias patyčias ir diskriminacijos problemas.

5 lentelė. Patyčių valdymas Klaipėdos mieste

Klausimas	Labai dažnai	Dažnai	Kartais	Labai retai	Niekada
Kaip manote ar jaunimas patiria patyčias dėl priklausymo LGBT bendruomenei	37,7 proc.	27,0 proc.	21,3 proc.	4,3 proc.	5,4 proc.
Ar tau asmeniškai teko patirti patyčias dėl tariamo priklausymo LGBT bendruomenei	5,2 proc.	5,2 proc.	12,2 proc.	5,9 proc.	67,4 proc.
Ar tau pačiam teko tyčiotis iš kitų asmenų dėl jų tariamo ar realaus priklausymo LGBT bendruomenei	5,2 proc.	3,2 proc.	8,4 proc.	7,5 proc.	71,4 proc.

Išanalizavus apklausos rezultatus, identifikuota, kad daugiau kaip 64,7 proc. apklausoje dalyvavusių dalyvių labai dažnai ir dažnai mato, kaip jaunimas patiria patyčias dėl priklausymo LGBT (initialai, kuriais apibūdinamos lesbietės, gėjai, biseksualūs ir transseksualūs žmonės). bendruomenei; 21,3 proc. dalyvių kartais mato patyčių apraiškas jaunimo tarpe LGBT tema; ir tik 9,7 proc. visų apklausos dalyvių pastebi patyčias labai retai arba niekada.

Net 67,4 proc. apklaustųjų teigia, kad niekada neteko pačiam asmeniškai patirti patyčių dėl priklausymo LGBT bendruomenei; 12,2 proc. tyrimo dalyvių su šia problema susiduria kartais; 5,9 proc. – labai retai; daugiau kaip 10,4 proc. tenka patirti patyčias labai dažnai/dažnai dėl priklausymo LGBT bendruomenei.

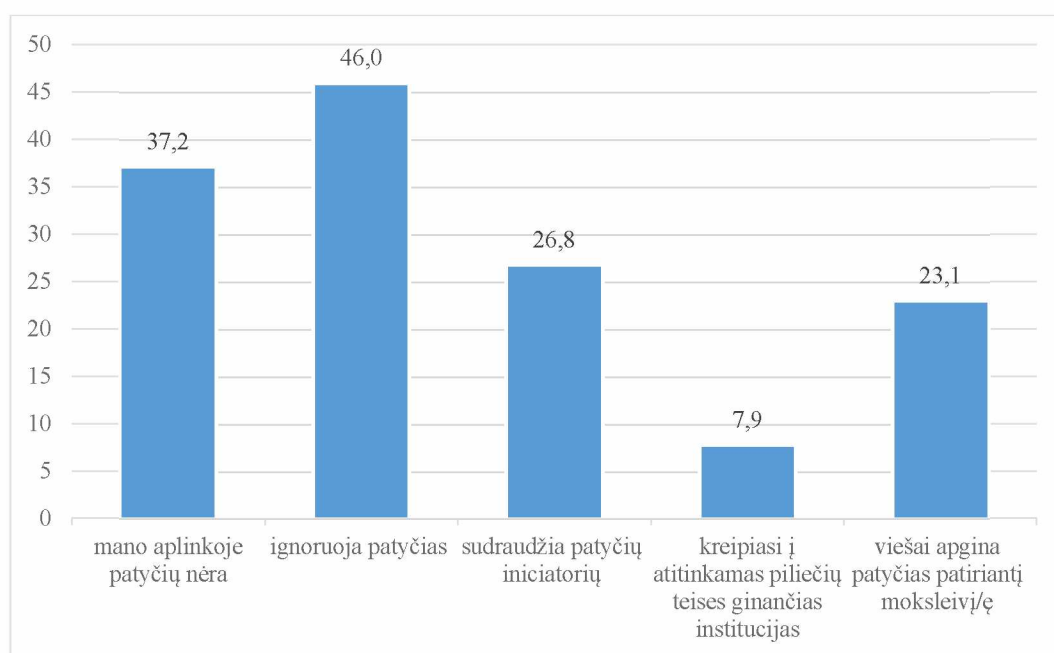
71,4 proc. apklausos dalyvių tikina niekada nesityčioję iš kitų asmenų dėl jų tariamo ar realaus priklausymo LGBT bendruomenei; 15,9 proc. prisipažino labai retai/kartais besityčiojantys iš šių asmenų; 8,4 proc. apklausoje dalyvavusių dalyvių teigė labai dažnai ir dažnai besityčiojantys iš kitų asmenų, kurie priklauso (galimai) LGBT bendruomenei.

Išanalizavus šiuos duomenis, pastebėta tendencija, kad jaunimo patyčios dėl priklausymo LGBT bendruomenei yra aiški problema Klaipėdos jaunimo tarpe. Tai patvirtina 64,7 proc. visų dalyvių, todėl formuojant jaunimo politikos gaires, būtina atsižvelgti į šių problemų sprendimą ir lygių jaunimo teisių įgyvendinimą.

Kadangi didžiąją dalį tyrimo imties sudaro Klaipėdos mieste gyvenantys mokiniai, t.y. net 79,2 proc. visų dalyvių, buvo jų pasiteirauta apie patyčių egzistavimą seksualinės orientacijos ir/ar lyties pagrindu mokyklose. 37,3 proc. mokinių teigė, jog teko girdėti, kad kiti mokiniai tyčiojasi iš mokinių dėl tariamo priklausymo LGBT bendruomenei; 26,9 proc. apklausos dalyvių kartais pastebi

mokyklose mokinių patyčias dėl seksualinės orientacijos ir 45,6 proc. mokinių labai retai arba niekada nėra girdėję apie seksualines patyčias savo mokyklose.

Mokinių paklausus, kaip dažnai mokytojai patys inicijuoja patyčias seksualinės orientacijos ir/ar lyties pagrindu, 55,5 proc. visų apklausoje dalyvavusių mokinių teigimu, mokytojai niekada patys neinicijuoja patyčių susijusių su seksualine orientacija, o 41,1 proc. mokinių pripažino, kad labai retai arba kartais mokytojai patys inicijuoja tarp mokinių vykstančias patyčias seksualinės orientacijos pagrindu ir net 12,8 proc. mokinių teigė, kad mokytojai mokyklose patys tampa seksualinių patyčių iniciatoriais.

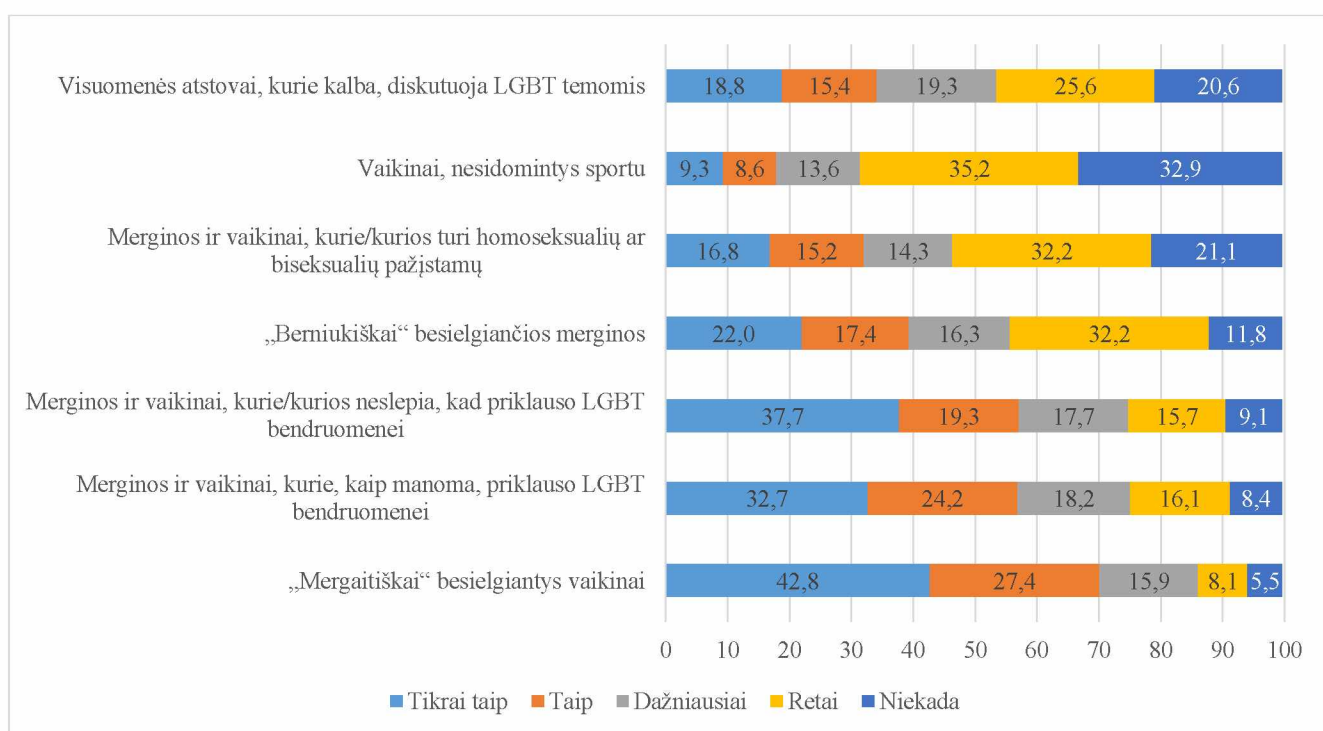
23 pav. Mokytojų reakcijos į patyčias dėl seksualinės orientacijos (proc.)

Remiantis apklausoje dalyvavusių dalyvių nuomone, 37,2 proc. mokinių teigė, kad jų aplinkoje patyčių nėra; 46 proc. mokinių įvardijo, kad mokytojai ignoruoja patyčias; 26,8 proc. mokinių teigė, kad mokytojai sudraudžia patyčių iniciatorių; 23,1 proc. mokinių identifiko, kad mokytojai viešai apgina patyčias patiriantį moksleivį/ę; ir tik 7,9 proc. mokinių patvirtino, kad mokytojai kreipiasi į atitinkamas piliečių teises ginančias institucijas, kai susiduria su seksualinės orientacijos patyčių apraiškomis mokyklose.

Papildomai apklausoje dalyvavę mokiniai nurodė, kad mokyklose stebint vykstančias seksualinės orientacijos ir/ar lyties pagrindu vykstančias patyčias, mokytojai tampa pasyvūs ir nesiima jokių veiksmų. Dėl tokių mokytojų veiksmų dažniausiai kenčia asmuo, iš kurio yra tyčiojamasi, dažnai mokytojai tokio mokinio gynybinį elgesį, atsaką į tyčiojimąsi vadina perdėtu agresyvumu. Taip pat mokiniai nurodė, kad pasitaiko atvejų, kai mokytojai prisijungia prie

vykstančių patyčių. Bet, pasak apklausoje dalyvavusių mokinių, dažniausiai mokytojai individualiai bando spręsti susidariusias patyčių problemas, „tyliai“ išsiaiškinti mažame situacijos dalyvių rate.

Pažymėtina, kad apklausoje dalyvavusių mokinių nuomone, pakankamai didelis skaičius mokytojų tiesiog ignoruoja mokyklos aplinkoje vykstančias patyčias (46 proc.). Tik labai mažas skaičius mokytojų kreipiasi į žmogaus teises ginančias institucijas (7,9 proc.), todėl siūloma atkreipti dėmesį į prevencinę veiklą, skatinant mokyklų bendruomenių patyčių situacijų sprendimų valdymą, informuojant tiek mokinius, tiek pedagogus, kaip reikia reaguoti į vykstančias patyčių veikas, organizuojant kvalifikacijos kėlimo renginius pedagogams, kaip valdyti patyčių procesą mokyklose.

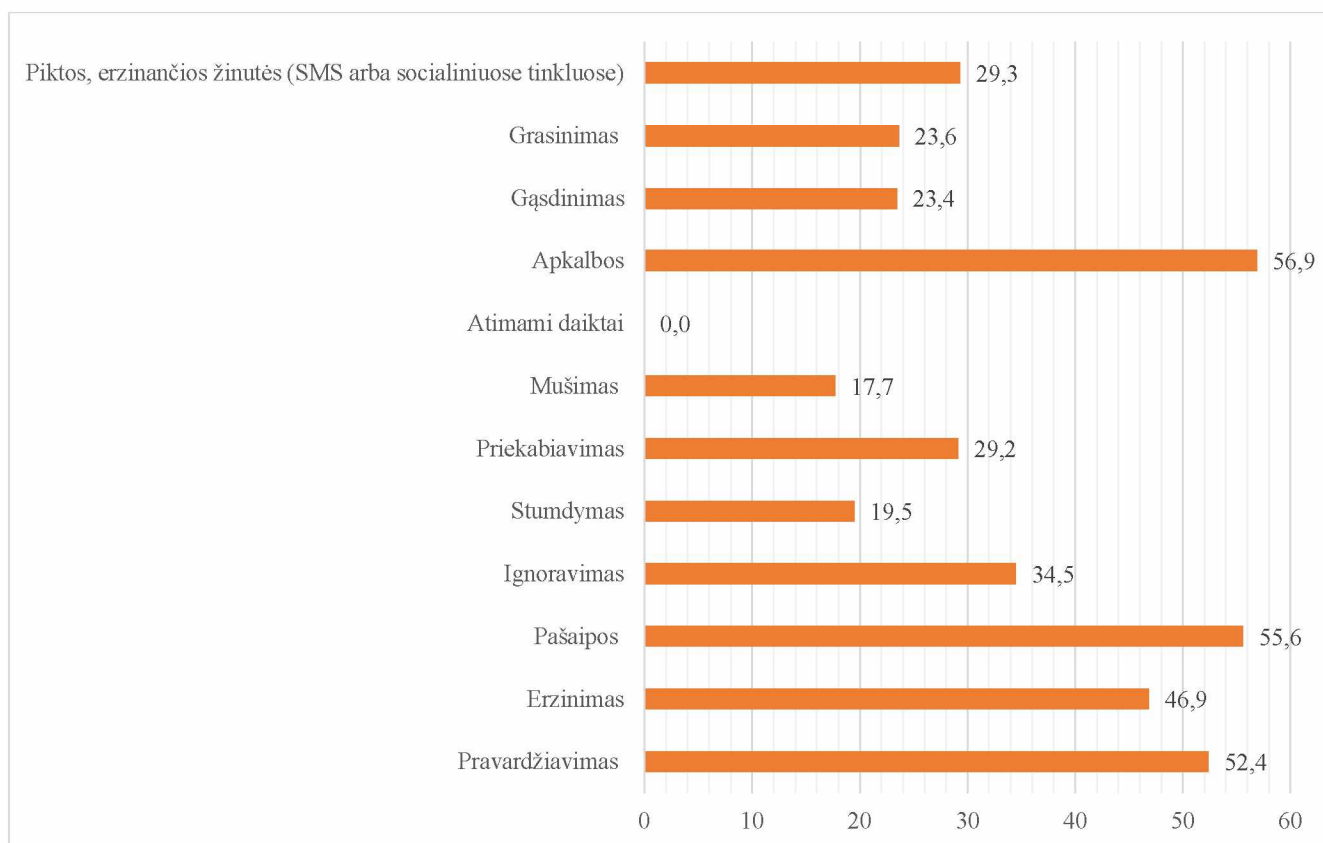
24 pav. Asmenys, patiriantys patyčias dėl lytinės orientacijos (proc.)

Apklausoje dalyvavę dalyviai identifیکavo, kokie asmenys dažniausiai ir rečiausiai patiria patyčias dėl lytinės orientacijos. Dažniausiai patyčias dėl lytinės orientacijos patiria, pasak apklausos dalyvių, šie asmenys:

- „mergaitiškai“ besielgiantys vaikinai. Taip galvoja 70,2 proc. tyrimo dalyvių;
- merginos ir vaikinai, kurie/kurios neslepia, kad priklauso LGBT bendruomenei. Šią nuomonę išreiškė 57 proc. dalyvių;
- merginos ir vaikinai, kurie, kaip manoma, priklauso LGBT bendruomenei. Taip mano 56,9 proc. apklausos dalyvių;
- „bermiukiškai“ besielgiančios merginos. Šia nuomone vadovaujasi 39,4 proc. dalyvių.

Rečiausiai arba išvis nepatiria patyčių dėl lytinės orientacijos, pasak apklausos dalyvių, yra šioms grupėms priskiriami asmenys:

- vaikinai, nesidomintys sportu (68,1 proc.);
- merginos ir vaikinai, kurie/kurios turi homoseksualių ar biseksualių pažįstamų (53,3 proc.);
- visuomenės atstovai, kurie kalba ir diskutuoja LGBT temomis (46,2 proc.).

25 pav. Visuomenės elgesys dėl požiūrio į lytinę orientaciją (proc.)

Pasiteiravus apklausos dalyvių, su koku visuomenės elgesiu dažniausiai susiduriama dėl lytinės orientacijos ir/ar elgesio manierų, buvo išskirtos pagrindinės žeminančio elgesio apraiškos:

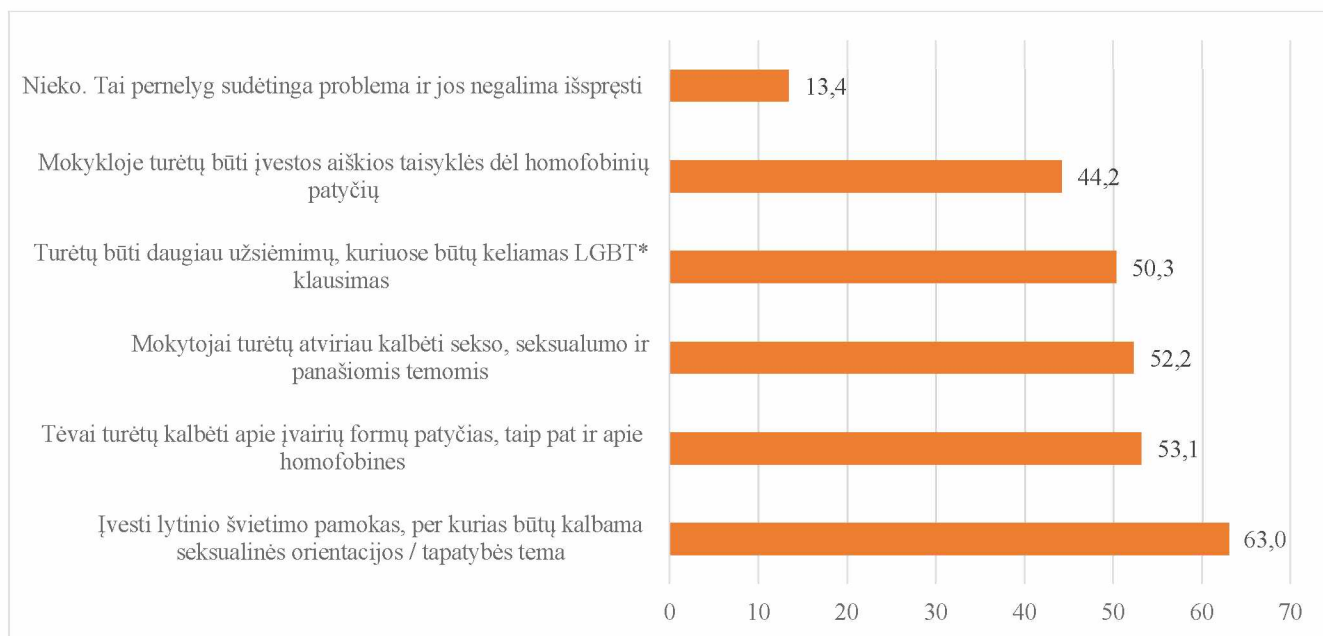
- apkalbos (taip mano 56,9 proc. apklausoje dalyvavusių dalyvių);
- pašaipos (su tuo sutiko 55,6 proc. apklausos dalyvių);
- pravardžiavimas (taip mano 52,4 proc. apklausoje dalyvavę dalyviai);
- erzinimas (šios nuomonės laikosi 46,9 proc. apklausoje dalyvavę asmenys).

Rečiausiai pasireiškiantis arba išvis nepasireiškiantis visuomenės elgesys dėl lytinės orientacijos yra atimami daiktai (nepasisakė nei vienas apklausoje dalyvavęs dalyvis), mušimas (17,7 proc.), stumdymas (19,5 proc.).

Apibendrinant apklausos metu gautus duomenis, pastebima, kad jaunimo tarpe yra gajus psichologinis smurtas, kuomet imamasi žodinių taktikų, siekiant pažeminti ir pasityčioti iš asmens dėl lytinės orientacijos ir/ar manierų. Viena vertus, džiugu, kad mokyklose nėra tiek daug fizinio smurto apraiškų, tačiau kita vertus būtina atkreipti dėmesį, kad vykstantis psichologinis smurtas mokyklos aplinkoje yra sunkiau pastebimas. Kai yra smurtauojama psichologiškai, yra tarsi žaidžiama su kito žmogaus mintimis, jausmais, savijauta. Tokiame santykiyje yra prarandama lygybė tarp dviejų ar daugiau žmonių, nes vienas tampa tarsi stipresnis, kontroliuojantis ir valdingesnis, o kitas paklusnesnis ir nukentėjęs. Toleruojant psichologinį smurtą artimoje aplinkoje, apsimetant, kad ši problema neegzistuoja, yra suteikiamos teisės stipriesiems žaisti galios žaidimus bei demonstruoti nepagarbą žmogiškumui.

Atsižvelgiant į aptartus rezultatus, svarbu akcentuoti, kad patyčios yra opi problema ne tik bendraamžių tarpe. Pažymėtina, kad neretai į patyčias sąmoningai ar nesąmoningai įsitraukia ir tie asmenys, kurie turi atlikti paramos funkciją.

Apklausoje buvo siekiama išsiaiškinti tyrimo dalyvių nuomonę apie patyčių dėl seksualinės orientacijos ir/ar lyties tapatybės mažinimo priemonių prieinamumą. Rezultatai pateikiami 26-ame paveiksle.

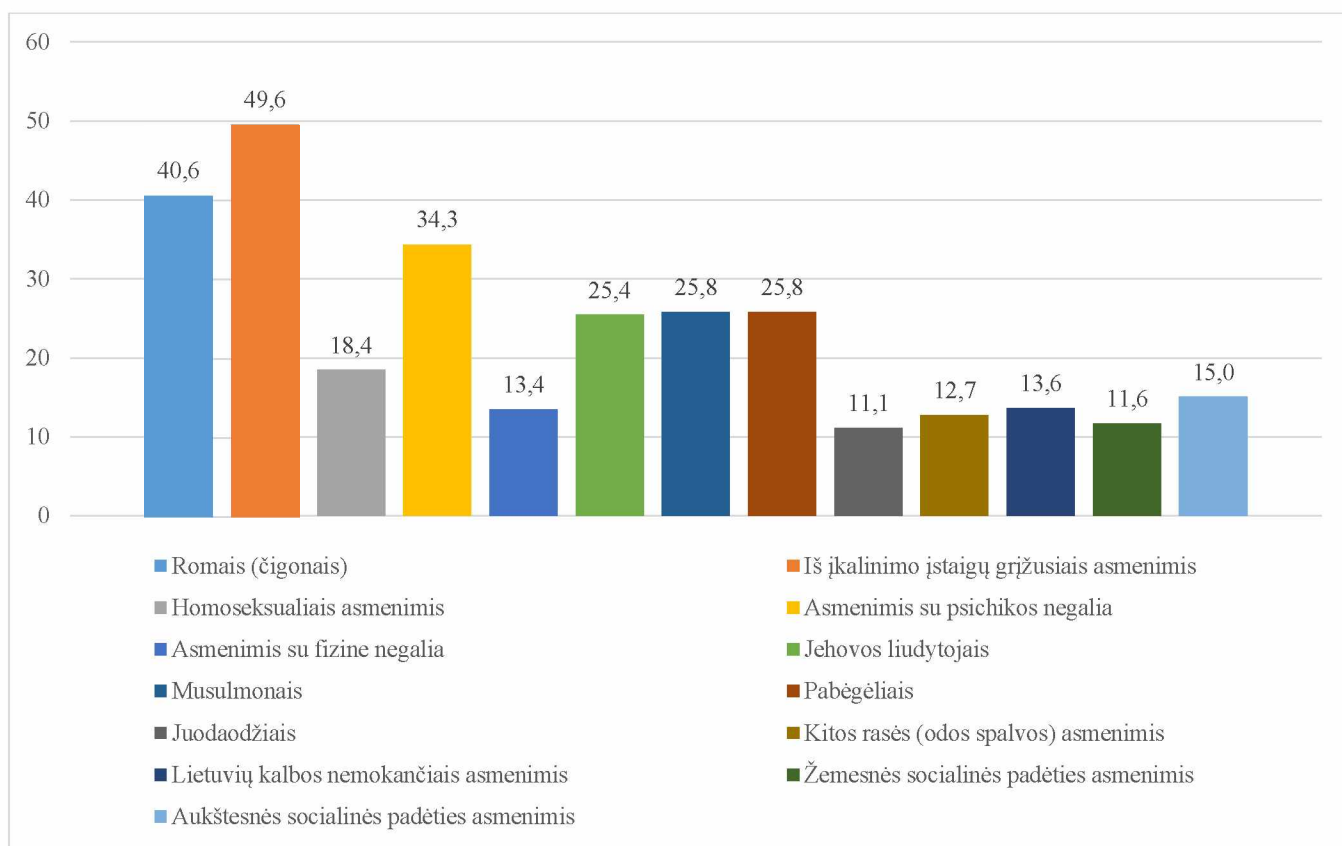

26 pav. Galimos patyčių dėl seksualinės orientacijos mažinimo priemonės (proc.)

Pažymėtina, kad 63 proc. apklausoje dalyvavusių dalyvių nuomone, kovojant su esama patyčių problema seksualinės orientacijos srityje, būtina įvesti švietimo pamokas, per kurias būtų kalbama seksualinės orientacijos/tapatybės tema. 53,1 proc. dalyvių teigė, kad tėvai turėtų kalbėti

apie įvairių formų patyčias, taip pat ir apie homofobines. 52,2 proc. dalyvių teigė, kad mokytojai mokyklose turi atviriau kalbėti sekso, seksualumo ir panašiomis temomis. Daugiau kaip pusę tyrimo dalyvių, 50,3 proc, įvardino, kad kovojant su seksualinės orientacijos patyčiomis padėtų užsiėmimų organizavimas, kuriuose būtų keliamas LGBT klausimas. Tik 13,4 proc. dalyvių mano, kad neverta nieko daryti, kad tai pernelyg sudėtinga problema ir jos negalima išspręsti. Taigi, pastebima, kad apklausoje dalyvavę dalyviai tiki, jog imantis aktyvių veiksmų galima mažinti visuomenėje vyraujančias seksualinės orientacijos patyčių problemas.

Pastebima, kad Klaipėdos mieste egzistuoja patyčios ir diskriminacija ne tik dėl lytinės orientacijos. Paminėtina, kad apklausoje dalyvavę jauni žmonės toleruoja ir kitų rūšių diskriminaciją. Detalūs rezultatai pateikiami 27-ame paveiksle.

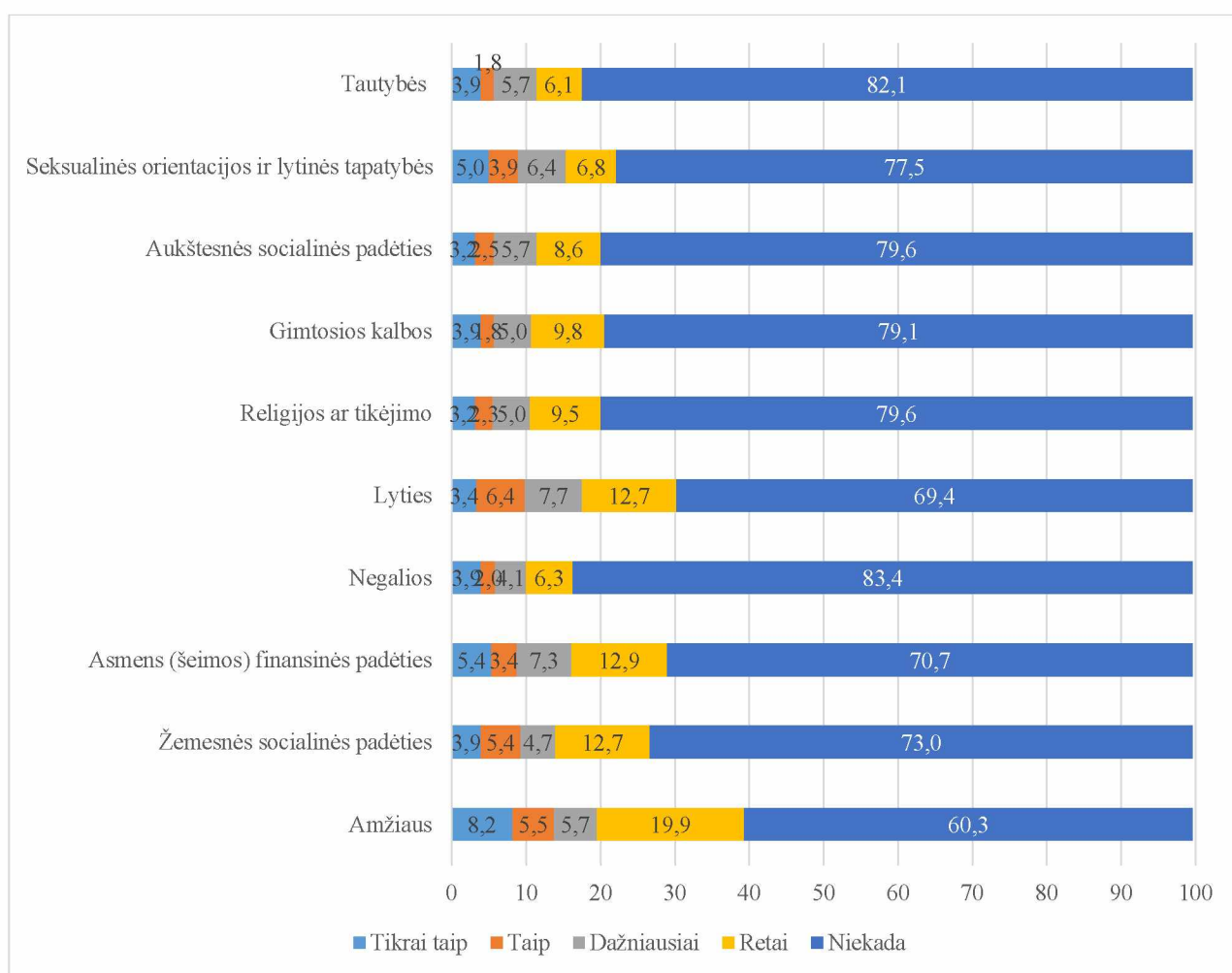

27 pav. Asmenų grupės, su kuriomis būtų vengiama gyventi kaimynystėje, dirbti ar mokytis vienoje įstaigoje (proc.)

Remiantis apklausos dalyvių nuomone, 49,6 proc. apklausos dalyvių vengtų (nepageidautų greta jų gyventi, kartu mokytis ar dirbti) iš įkalinimo įstaigų grįžusių asmenų. 40,6 proc. dalyvių netoleruotų romų tautybės žmonių. 34,3 proc. apklaustųjų teigė, kad vengia asmenų su psichine negalia.

Saugiausiai kaimynystėje, mokykloje ar darbo vietoje tyrimo dalyviai jaustusi su juodaodžiais (tik 11,1 proc. dalyvių pažymėjo, jog vengtų šios socialinės grupės asmenų), žemesnės socialinės padėties asmenimis (11,6 proc.) bei kitos rasės (odos spalvos) asmenimis (12,7 proc.).

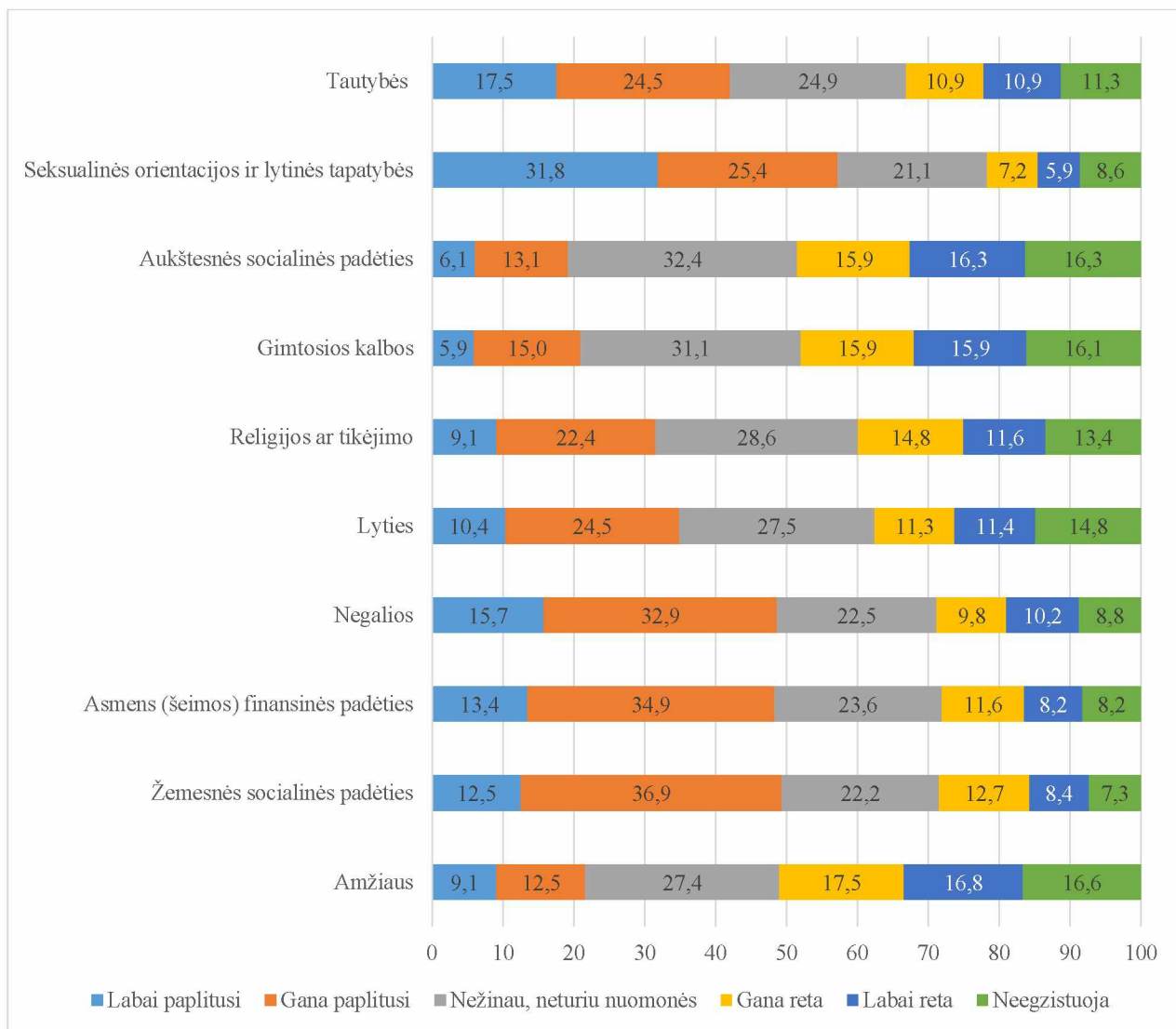
Darytina prielaida, kad jauni žmonės, dalyvavę apklausoje, vengtų gyventi kaimynystėje, mokytis bendroje mokymo įstaigoje ir/ar dirbti kartu su aukščiau aptartomis socialinėmis asmenų grupėmis dėl nesaugumo jausmo, visuomenėje įsitvirtinusių stereotipų. Ieškant sprendimų, kaip kurti saugumą, būtina apsvarstyti priemones, leidžiančias lengviau integruoti į visuomenę iš įkalinimo įstaigos grįžusius asmenis, šviesti jaunuomenę apie asmenų su psichine negalia ir romų tautybės asmenų tolerancijos temomis.

28 pav. Patirtos diskriminacijos priežastys 12 mėnesių laikotarpyje (proc.)

Svarbu paminėti, kad ypač didelė dalis apklausoje dalyvavusių asmenų teigia 12 mėnesių laikotarpyje nepatyrę jokių diskriminacijos formų. Tai džiuginantis rezultatas, atsispindintis 28-ame paveiksle. Tačiau tiriant jaunimo galimybes ir įsitraukimą bei ieškant būdų ir priemonių, padedančių kurti bendruomeninius santykius, ypač svarbu aptarti, kad 13,7 proc. tyrimo dalyvių, pasirinkusių

atsakymus „tikrai taip“ ir „taip“, 12 mėnesių laikotarpyje patyrė diskriminaciją dėl amžiaus, 9,8 proc. – lyties, 9,3 proc. – žemesnės socialinės padėties, 8,8 proc. – asmens (šeimos) finansinės padėties ir 8,9 proc. – seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės.

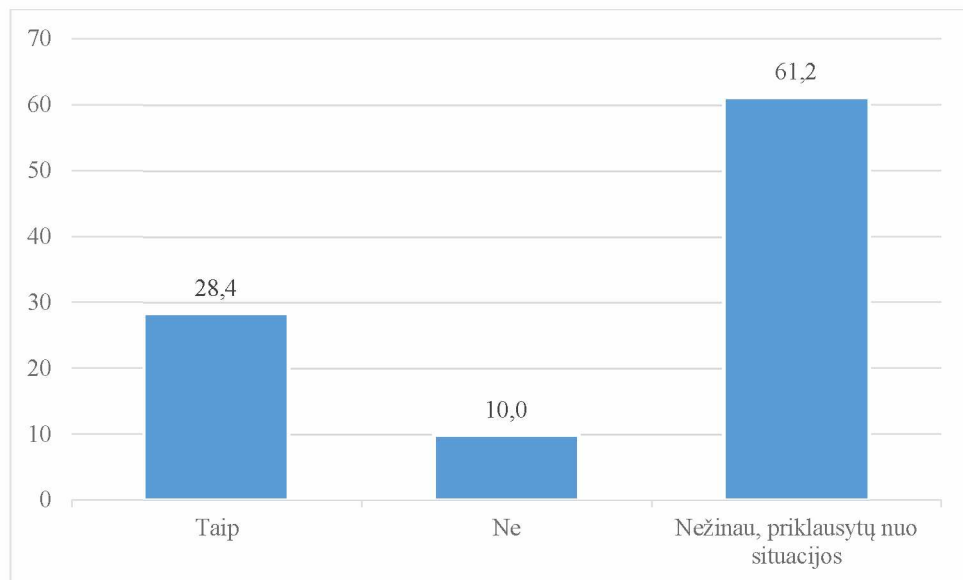
29 pav. Diskriminacijos formų paplitimas Klaipėdos jaunimo tarpe (proc.)

Apklausos dalyvių nuomone, labiausiai paplitusiomis diskriminacijos formomis galima įvardinti šias:

- seksualinė orientacija ir lytinė tapatybė (57,2 proc. tyrimo dalyvių pasirinko atsakymus „labai paplitusi“ ir „paplitusi“);
- žemesnė socialinė padėtis (49,4 proc. apklausos dalyvių);
- negalia (48,7 proc. tyrimo dalyvių);
- asmens (šeimos) finansinė padėtis (48,3 proc. tyrimo dalyvių);

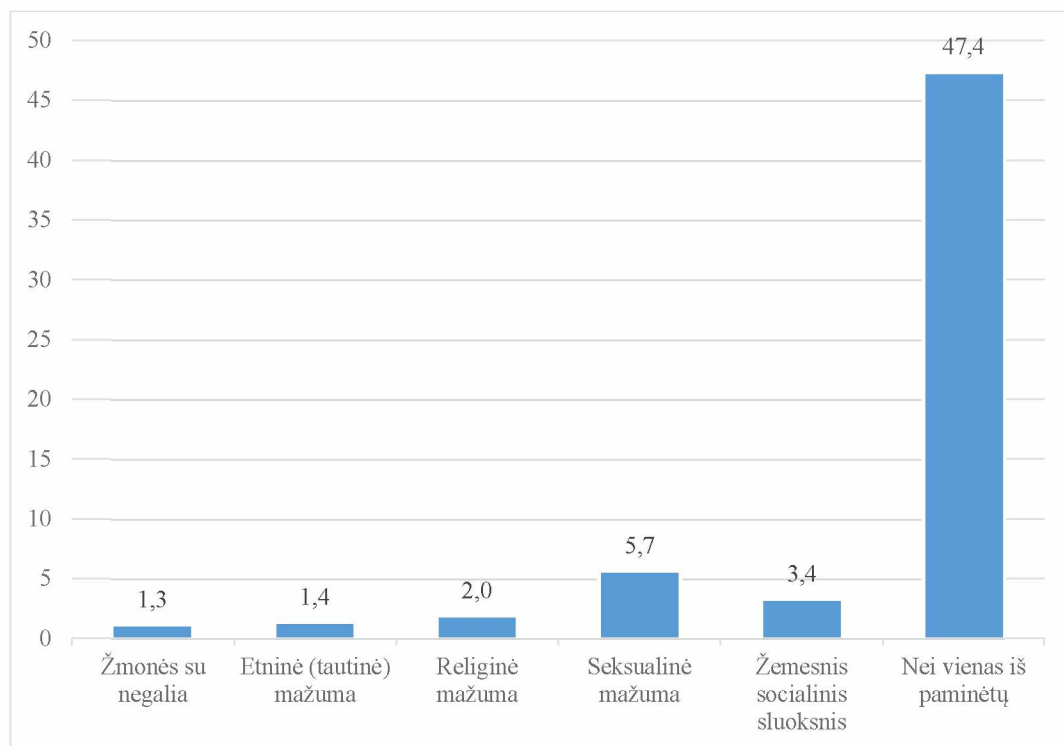
- tautybė (42 proc. tyrimo dalyvių).
- Remiantis apklausos rezultatais, mažiausiai paplitusi diskriminacijos formos yra:
- dėl amžiaus (33,5 proc. dalyvių pasirinko atsakymus „neegzistuoja“ arba „labai reta“);
- aukštesnė socialinė padėtis (32,6 proc. tyrimo dalyvių);
- gimtoji kalba (32 proc. tyrimo dalyvių);
- lytis (26,3 proc. tyrimo dalyvių).

Taigi, labiausiai paplitusi diskriminacijos forma Klaipėdos jaunimo tarpe yra seksualinė orientacija ir lytinė tapatybė, o mažiausiai paplitusi diskriminacijos forma yra dėl amžiaus.

30 pav. Informavimas apie diskriminacinį atvejį artimoje aplinkoje (proc.)

Pasiteiravus apklausos dalyvių apie jų intenciją pranešti apie diskriminacinį atvejį artimoje aplinkoje, daugiau kaip pusė, t.y. 61,2 proc. iš visų apklausoje dalyvavusių asmenų, teigė, nežinantys, ar praneštų apie tokias situacijas atitinkamoms žmogaus teisių gynimo institucijoms. 28,4 proc. dalyvių teigė, kad praneštų apie diskriminacines veikas artimoje aplinkoje, 10 proc. – nepraneštų. Taigi, pastebima ydinga tendencija nekalbėti garsiai apie esamas diskriminacines veikas artimoje aplinkoje, nes jaunimas linkęs svarstyti pagal konkrečias situacijas, o ne intuityviai ginti pažeistas asmens teises.

31 pav. Priklausymas socialiai jautrioms grupėms (proc.)

Remiantis apklausos rezultatais, 47,4 proc. tikslinės grupės asmenų savęs nepriskiria nei vienai socialiai jautriai visuomenės grupei. 5,7 proc. dalyvių nurodė priklausantys seksualinės mažumos grupei; 3,4 proc. teigė, priklausantys žemesnio socialinio sluoksnio grupei, 2 proc. dalyvių – religinei mažumai, 1,4 proc. – etninei (tautinei) mažumai bei 1,3 proc. žmonių su negalia grupei.

Remiantis tyrimo duomenimis, 64,7 proc. apklausoje dalyvavusių dalyvių patvirtino, kad labai dažnai/dažnai mato, kaip jaunimas patiria patyčias dėl priklausymo LGBT bendruomenei. Beveik pusė tyrimo dalyvių įvardijo, kad pastebi mokykloje vykstančias diskriminacines veikas, bet patys nėra linkę pranešti apie tokių deviantinių veikų atsiradimą artimoje aplinkoje. Asmenys išėję iš įkalinimo įstaigų, romai ir psichinę negalią turintys asmenys Klaipėdos jaunimo tarpe yra labiausiai nelaukiamos socialinės asmenų grupės, kurių yra vengiama. Siekiant mažinti diskriminacines apraiškas, būtina daugiau ir garsiau kalbėti apie socialiai jautrias visuomenės grupes tiek mokyklose, tiek namuose, tiek ir plačiojoje visuomenėje.

MOKSLINĖ DISKUSIJA

Mokslinėje literatūroje iškeliami poreikio tirti jaunimo įsitraukimo ir dalyvavimo NVO ir politinėje veikloje galimybių problematika. Anksčiau atlikti Grasso ir Giugni (2021) tyrimai įvardina visuomenės susirūpinimą dabartine jaunimo karta, apibūdinant ją, kaip mažiau pilietišką ir daugiau besidominčią kolektyviniais užsiėmimais, tokiais kaip įsitraukimas ar dalyvavimas politikoje, kitose NVO veiklose. Be to, Aall ir Helsing (2021) savo tyrimuose teigia, kad pilietinė visuomenė yra taikos kūrimo, NVO bendruomenių vystymo, NVO bei kitų piliečių ir karinių veikėjų veiklų koordinavimo pagrindas. Todėl atliktas tyrimas prisideda prie jaunimo skatinimo iniciatyvų viešinimo, jaunimo galimybių dalyvauti NVO ir savanoriškoje veikloje vertinimo, jaunimo patiriamų patyčių ir diskriminacijos valdymo galimybių numatymo.

Atlikto tyrimo metu vertintas jaunimo žinojimas apie Klaipėdoje veikiančias jaunimo ir su jaunu dirbančias organizacijas bei jų veiklą. Jaunimas gerai žino arba žino bent kelias su jaunu susijusias organizacijas. Tyrimas atskleidė, kad didelė dalis jaunimo nėra susipažinusi su Klaipėdos jaunimo reikalų tarybos ir koordinatoriaus veikla, tačiau noriai įsitrauktų į jaunimo politikos formuojančių darbo grupių veiklą ir dalyvautų jų veikloje. Patraukliausi informacijos gavimo būdai jaunimui yra socialiniai tinklai, interneto svetainė, plakatai viešose erdvėse. Tyrimo dalyviai atskleidė, kad informacija dalintųsi per jaunimo ir kitus renginius, nuomonę pareiškėtų socialiniuose tinkluose, per Klaipėdos jaunimo organizacijas. Anksčiau atlikti tyrimai rodo, kad jaunimo įsitraukimas į NVO organizacijų ir savanorišką veiklą apima būdus, paremtus technologinėmis transformacijomis, nes keičiantis jaunimo įpročiams, jų gyvenimo kasdienybei, keičiasi ir jaunų piliečių įsitraukimo lygis naudojantis technologijomis (Fernandes, Proença, Ferreira ir kt., 2021).

Jaunimui aktualiausi klausimai Klaipėdos mieste – psichinė sveikata, saugus miestas, geras jaunimo užimtumas, asmeninis saugumas ir patyčių prevencija, galimybės dalyvauti jaunimo sporto ir laisvalaikio renginiuose. Sėkmingas jaunimo įsitraukimas ir dalyvavimas NVO veiklose daro poveikį jauno žmogaus brandai ir sėkmingai integracijai į visuomenę. Fernandes, Proença, Ferreira ir kt. (2021) atlikti tyrimai patvirtina, kad jaunimo įsitraukimas ir dalyvavimas NVO organizacijų veikloje savanoriškais pagrindais paprastai orientuotas į aukštesnio lygio tikslus tokius kaip teikti pagalbą, rūpintis kitais, o tai padeda jaunimui bręsti, tapti geresniais žmonėmis, ir net atrasti asmeninės naudos. Be to, jaunimas ugdo komunikacijos, kūrybingumo, komandinio darbo ir kitus gebėjimus, ir kaip atkleidžiama J.C. Maxwell (2004) tyrimuose, jaunimo organizacijų dalyviai ir jų lyderiai turi didesnes galimybes vystyti pagrindines asmenines savybes: charizmą, įsipareigojimą, komunikacijos gebėjimus, susitelkimą tikslui, kilnumą, iniciatyvumą, išklusmą, kantrų tikslų

siekimą, pozityvų mąstymą, problemų sprendimą, draugiškumą, atsakingumą ir vizionierinį požiūrį organizacijoje. Anksčiau atlikti moksliniai tyrimai išryškina jaunimo savanorystės svarbą dalyvaujant NVO veikloje, kur Perić-Prkosovački, Brkić-Jovanović, Čubra (2021) patvirtina, kad savanoriai yra ypatingai svarbūs ištekliai organizacijoms ir prisideda prie jų bendruomenės vystymo. Vadinasi, akivaizdu, kad savanoriška veikla yra svarbi skatinant jaunimo pilietiškumą.

Ergashev (2021) atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad jauni žmonės turi socialinį ir dvasinį poreikį pakeisti asmeninį požiūrį į savo padėtį visuomenėje, suvokti, į valstybės ir visuomenės kūrimo procesus turi būti žvelgiama vadovaujantis nauja sąmone ir mąstymu. Klaipėdos miesto jaunimas yra pakankamai aktyvus savanorystės veiklose. Tyrimo dalyviai savanorystę suvokia kaip labai gerbtiną veiklą, naudingą visuomenei, savanoriavimas suteikia jiems galimybę tobulinti asmeninius įgūdžius ir įgyti profesines kompetencijas. Tyrimo dalyviai pritaria, kad savanorystė turėtų tapti įprastine jaunimo veikla, kuri prisidėtų prie bendruomenės gerovės kūrimo. Daugiausia bendros informacijos tyrimo dalyviai ieško internete apie organizacijas, priimančias savanorius, apie savanorystės galimybes sužino iš šeimos narių, draugų, o su savanorystės veiklomis susipažįsta savo darbovietėse arba ugdymo įstaigose. Klaipėdos jaunimas supranta nevyriausybinių organizacijų indėlį ir kuriamą vertę miesto vystymuisi. Jie labiausiai suinteresuoti tokia savanoriška veikla kaip pagalba senyvo amžiaus žmonėms, pagalba jaunimui, vaikams, organizuojant vietos bendruomenių veiklą, ypatingas dėmesys skiriamas gyvūnų globai.

Anksčiau atlikti Sonneveld, Metz, Manders, et al. (2021) tyrimai išryškina darbo su jaunimu prevencinį vaidmenį įvairiuose neoficialiuose kontekstuose, tokiuose kaip jaunimo klubuose, sporto įstaigose, internete ar gatvėse. Be to, įsitraukimas ir dalyvavimas NVO veiklose dažnai jaunimui suteikia saugumo ir pabėgimo jausmą nuo kasdienio gyvenimo (mokyklos ar namų) konfliktų ar patiriamo streso, taip jiems sukurama erdvė, kurioje jie įgyja priklausymo kuriai nors grupei jausmą (Fyfe ir kt., 2018; Nolas, 2014). Šiuo metu atliktame Klaipėdos miesto jaunimo tyrime aiškėja, kad daugiausia tyrimo dalyvių jaučiasi saugiai savo gyvenamajame rajone. Klaipėdos miesto infrastruktūrą ir jos objektus vertina patenkinamai. Labiausiai dalyviai patenkinti kultūros infrastruktūra, viešuoju transportu ir sporto infrastruktūra. Tačiau tyrimo dalyviai išryškino probleminius Klaipėdos miesto infrastruktūros aspektus – gatvių ir pastatų būklė gyvenamajame rajone, švietimo infrastruktūra, viešosios erdvės, sveikatos priežiūros paslaugos. Lankomiausios laisvalaikio leidimo vietos Klaipėdos mieste yra senamiestis ir senoji miesto dalis, centrinė miesto dalis, šiaurinė miesto dalis (Melnragė ir Giruliai), užmiestis. Tačiau jaunimo identifikuotos Klaipėdos miesto silpnybės yra šios: pramogų/veiklų jaunimui spektras nėra įvairus, akivaizdus kultūrinių veiklų trūkumas ir jos nėra kokybiškos, nėra lengva rasti gyvenamąjį būstą nuomai už prieinamą kainą. Tyrimo dalyviai norėtų daugiau visuomeninių iniciatyvų, kurios galėtų tapti darbo su jaunimo

prevenčinėmis priemonėmis, suteikiančiomis jaunimui savęs įprasminimo, reikalingumo jausmą būti grupėje, kaip nurodo ir Fyfe ir kt. (2018), Nolas (2014) atliktų tyrimų duomenys.

Analizuojant patyčių ir diskriminacijos klausimus jaunimo tarpe, stebima, kad Klaipėdos jaunimo tarpe akivaizdžiai pasireiškia psichologinis smurtas žodinėmis išraiškomis, siekiant pažeminti ir pasityčioti iš asmens dėl lytinės orientacijos. Be to, apklausoje dalyvavę jauni žmonės toleruoja ir kitų rūšių diskriminaciją. Tyrimo dalyviai netoleruotų savo kaimynystėje iš įkalinimo įstaigų grįžusių asmenų, romų tautybės žmonių, vengtų asmenų su psichine negalia. Saugiausiai kaimynystėje, mokykloje ar darbo vietoje tyrimo dalyviai jaustųsi su juodaodžiais, žemesnės socialinės padėties asmenimis, kitos rasės (odos spalvos) asmenimis. Tyrimo dalyviai išskiria labiausiai paplitusias diskriminacijos formas: seksualinė orientacija ir lytinė tapatybė, žemesnė socialinė padėtis, negalia, asmens (šeimos) finansinė padėtis, tautybė. Dalyvavę apklausoje tyrimo dalyviai, vengtų gyventi kaimynystėje, mokytis bendroje mokymo įstaigoje ir/ar dirbti kartu su prieš tai įvardintomis socialinėmis asmenų grupėmis dėl nesaugumo jausmo, visuomenėje įsitvirtinusių stereotipų. Šias problemas išryškina ir ankstesni tyrimai.

Luthar, Ebbert ir Kumar (2021) tyrimas atskleidė du veiksnius, nuosekliai susijusius su didele depresija ir izoliacija švietimo ir ugdymo įstaigose: diskriminacija ir tendencija išlaikyti savo „tikrąjį aš nematomą“ kasdieniame gyvenime. Autorių tyrimų rezultatai išryškina poreikį daugiau dėmesio skirti asmenų įvairumui, teisingumui ir įtraukties problemoms spręsti jaunimo tarpe, taip pat kitų etninių mažumų jaunimo grupių, kurios dažnai minimos kaip pažeidžiamos sisteminiam rasizmui. Park, Choi, Yasui, Hedeker (2021) taip pat patvirtino, kad diskriminacija auga ir reikšmingai prisideda prie psichikos sveikatos problemų didėjimo tendencijos, o rasinės ir etninės socializacijos poveikis skiriasi pagal jo tipą ir etninę priklausomybę. Autorių atliktas tyrimas pabrėžia socialinių pozicijų svarbą siekiant geriau suprasti rasinės ir etninės socializacijos svarbą jaunimo gebėjimams psichologiškai prisitaikyti konkrečioje aplinkoje. Kitų atliktų daugiakultūrinių tyrimų išvados parodė, kad mažumų grupės pabrėžia dažnesnę diskriminaciją ir dažniau įvardina etninę kilmę kaip diskriminacijos šaltinį, o daugumos grupės dažniausiai nurodo lyties aspektą (Gyberg, Svensson, Wängqvist, Syed, 2021). Šių autorių diskriminacijos tyrimas išryškina visų tyrimo dalyvių grupių prastesnę psichosocialinę gerovę. Jų teigimu, jaunimas, patyręs etninę diskriminaciją, dažniau buvo patyręs įvairių formų diskriminaciją, lyginant su tais, kurie patyrė kitų formų diskriminaciją. Vadinas, jaunimo diskriminacija sudėtingas reiškinys daugiakultūriame kontekste, o šios išryškintos problemos yra ateities tyrimų kryptys.

Atliktas Klaipėdos miesto jaunimo įsitraukimo ir dalyvavimo Klaipėdos NVO veiklose tarpdisciplininis tyrimas aiškiai identifikavo jaunimo problemines sritis, kurios gali būti tolimesnių tyrimų objektai: jaunimo dalyvavimo NVO veiklose privalumai, jaunimo dalyvavimo NVO veiklose

ir savanorystėje reikšmės ir naudos suvokimas, jaunimo užimtumo ir prevencinių veiklų sprendimo klausimai, jaunimo patiriamų patyčių ir diskriminacijos apraiškų valdymas, jaunimo sąmoningumo, kritinio ir pozityvaus mąstymo ugdymas. Atliktas tyrimas prisideda prie tarpdisciplininių tyrimų vystymo (psichologija, edukologija, sociologija), o jų rezultatai yra reikšmingi socialiniams (ekonomikos ir vadybos) mokslams siekiant išryškinti jaunimo įsitraukimo ir dalyvavimo NVO veiklose, politikoje, savanorystėje socialinius ir ekonominius privalumus ir naudas, be to, numatant išryškėjusių problemų valdymo sprendimus.

Atliktas *tyrimas yra apribotas* tyrimo dalyvių geografija – jaunimas besimokantis, gyvenantis ir dirbantis Klaipėdos mieste, vadinasi ir tyrimo imtimi, tai pat išskirtomis tyrimo klausimų sritimis. Siekdami detalesnio tyrimo problemos ar panašių problemų išsprendimo laipsnio rekomenduotume praplėsti tyrimo imties geografiją (tuo pačiu ir tyrimo imtį) įtraukiant ir kitus Lietuvos miestus. Be to, tyrimo ištirtumo gylis ir plotis išsiplėstų, jei būtų galimybė vykdyti atskirus tyrimus tiriant jaunimo įsitraukimo ir dalyvavimo NVO veiklose motyvus ir rezultatus, jaunimo savanorystės motyvus ir dalyvavimo rezultatus, jaunimo patiriamų patyčių ir diskriminacijos apraiškų prevencijos ir valdymo klausimus siekiant geresnės jaunimo psichosocialinės gerovės.

IŠVADOS

1. Klaipėdos mieste gyvenantis, besimokantis ir dirbantis jaunimas nėra pakankamai gerai susipažinęs su jaunimo politikos sritimi. Jauni žmonės nežino, kas yra ir ką veikia, kokias sritis koordinuoja už jaunimo politikos formavimą ir įgyvendinimą atsakingos institucijos. Jaunimui trūksta miesto politinio lygmens aktyvumo ir suinteresuotumo spręsti jaunimo klausimus bei gilintis į jų lūkesčius ir poreikius.

2. Klaipėdos miesto jaunimas labai aiškiai identifikuoja savanorystės kaip užimtumo formos vertę: generuoja ekonominę naudą miestui, suteikia galimybę tobulinti asmeninius įgūdžius ir profesines kompetencijas, puoselėja bendruomenės gerovę. Tačiau jaunimas stokoja noro aktyviau dalyvauti savanorystės iniciatyvose. To priežastimis įvardina žinių apie savanorystę, jos sritis, laiko bei bendraminčių, dalyvaujančių savanoriškoje veikloje, trūkumą, nežinojimą, kur galima kreiptis, jei nori savanoriauti. Jaunimą prisijungti prie savanoriškos veiklos skatintų noras padėti kitiems, įgyti darbinės patirties, smalsumas ir noras pamėginti kažką naujo bei siekis stiprinti savo bendradarbiavimo įgūdžius.

3. Jaunimas bendrai yra patenkintas gyvenimu Klaipėdos mieste bei miesto infrastruktūra ir objektais. Labiausiai jie patenkinti kultūros, viešojo transporto ir sporto infrastruktūra. Jaunimo netenkina gatvių ir pastatų būklė savo gyvenamajame rajone, švietimo infrastruktūra, viešosios erdvės ir sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas. Taip pat trūksta ne sezoninių pramogų ir laisvalaikio užimtumo veiklų įvairovės. Laisvalaikiui praleisti jauni žmonės dažniausiai renkasi miesto centrą, senamiestį arba vyksta prie jūros bei keliauja už miesto ribų. Tačiau Šiauriniame ir Pietiniame rajonuose įkurti parkai, su jaunimui pritaikyta infrastruktūra, nėra populiari ir patrauklūs.

4. Jaunimui trūksta sąmoningumo ir atvirumo bendraujant su asmenimis, kurie priklauso skirtingoms socialinėms grupėms. Jauni žmonės savo aplinkoje pakankamai dažnai mato įvairias diskriminacijos ir netolerancijos formas, tačiau patys su jomis retai susiduria. Diskriminaciniam požiūriui išreikšti jaunimo tarpe dažniausiai yra pastebimos psichologinio smurto apraiškos. Mokyklose į patyčias (ne)sąmoningai ištraukia ir pedagogai, kurie įprastai turėtų atlikti paramos funkciją. Patyčių ir diskriminacijos problemos yra paliekamos saviškai ir nėra ieškoma pagalbos iš šalies.

LITERATŪRA

1. Aall P., Helsing J.W. (2021). Non-Governmental Organizations. In: Aall P., Snodderly D. (eds) *Responding to Violent Conflicts and Humanitarian Crises* (p. 53-89). Palgrave Macmillan, Cham. <https://link.springer.com/book/10.1007%2F978-3-030-59463-3>
2. Bonfield S., Dorta D., Vargas-Barriga J. (2021). Underrepresented youth experience barriers prior to field experiences. *Ecological Applications: Ecological Society of America*, (31) 6. <https://doi.org/10.1002/eap.2350>
3. Civinskas R., Tamutienė I., Lazauskienė A. (2014). *Lietuvos jaunimo įgalinimas. Situacijų analizė*. Kaunas.
4. Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe. (2003). *The revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life* (interaktyvus). <https://rm.coe.int/1680702379>
5. Ergashev I. (2021). Civil Society And Youth. *Science and Education*, 2 (2), 282-284.
6. Eurostat. (2018). Being young in Europe today.
7. Fernandes, A., Proença, T., Ferreira, M.R. et al. (2021). Does youth civic engagement enhance social and academic performance? *International Review on Public and Nonprofit Marketing*, 18, 273–293. <https://doi.org/10.1007/s12208-020-00272-1>
8. Fyfe, I., Biggs, H., Hunter, S., McAteer, J., & Milne, D. (2018). The impact of community-based universal youth work in Scotland. *A study commissioned by the Scottish Youth Work Research Steering Group*. Edinburgh : YouthLink Scotland.
9. Gailius Ž., Malinauskas A., Petkauskas D., Ragauskas L. (2013). Darbo su jaunimo grupėmis vadovas. *Neformaliojo ugdymo praktika Lietuvoje*. Vilnius: Firidas.
10. Galán C.A., Stokes L.R., Szoko N., Abebe K.Z., Culyba A.J. (2021). Exploration of Experiences and Perpetration of Identity-Based Bullying Among Adolescents by Race/Ethnicity and Other Marginalized Identities. *JAMA Netw Open*, 4(7): e2116364. <https://jamanetwork.com/journals/jamanetworkopen/fullarticle/2782217>
11. Gentry, W. A., Griggs, T. L., Deal, J. J., Mondore, S. P., Cox, B. D. (2011). A Comparison of Generational Differences in Endorsement of Leadership Practices with Actual Leadership Skill Level. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research* 63 (1), 39-49. <https://doi.org/10.1037/a0023015>.

12. Gyberg F., Svensson Y., Wängqvist M., Syed M. (2021). Discrimination and its relation to psychosocial well-being among diverse youth in Sweden. *New Directions for Child and Adolescent Development*, Volume 2021, Issue 176, 163-181. <https://doi.org/10.1002/cad.20399>
13. Grasso, M., Giugni, M. (2021). Intra-generational inequalities in young people's political participation in Europe: The impact of social class on youth political engagement. *Special Issue: Youth Doing Politics in Times of Increasing Inequalities*. <https://doi.org/10.1177/02633957211031742>
14. Harris, A., Johns, A. (2021). Youth, social cohesion and digital life: From risk and resilience to a global digital citizenship approach. *Journal of Sociology*, 57(2), 394–411. <https://doi.org/10.1177/1440783320919173>
15. Hatzenbuehler M.L., McKetta S., Kim R., Leung S., Prins S.J., Russell S.T. (2022). Evaluating Litigation as a Structural Strategy for Addressing Bias-Based Bullying Among Youth. *JAMA Pediatr*, 176(1):52–58. <https://jamanetwork.com/journals/jamapediatrics/article-abstract/2785091>
16. Henn M., Sloam J., Nunes A. (2021). Young cosmopolitans and environmental politics: how postmaterialist values inform and shape youth engagement in environmental politics, *Journal of Youth Studies*. <https://doi.org/10.1080/13676261.2021.1994131>
17. Henn, M., Foard, N (2014) Social differentiation in young people's political participation: The impact of social and educational factors on youth political engagement in Britain. *Journal of Youth Studies*. Vol. 17, no. 3, p. 360–380. <https://doi.org/10.1080/13676261.2013.830704>
18. Huijsmans, R., Ansell, N., Froerer, P. (2021). Introduction: Development, Young People, and the Social Production of Aspirations. *The European Journal of Development Research* 33, 1–15. <https://doi.org/10.1057/s41287-020-00337-1>
19. Huttunen, J. & Albrecht, E. (2021). The framing of environmental citizenship and youth participation in the Fridays for Future Movement in Finland. *Fennia* 199(1) 46–60. <https://doi.org/10.11143/fennia.102480>
20. Jaufar, S. (2021). Shaping of sustainable citizenship among young people of Kulhudhuffushi, Maldives and Hamilton, New Zealand: context, conditions and experiences. *Sustainable Earth* 4, 1. <https://doi.org/10.1186/s42055-020-00040-3>
21. *Jaunimo situacijos apžvalga* (2019). *Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos*. <https://jrd.lt/informacija-dirbantiems-su-jaunimu/informacija-apie-jaunima/jaunimo-statistiniai-duomenys/jaunimo%20situacija%202019%20m.pdf>

22. Jociutė A., Stankevič B., Urbanovič J., Bileišis M., Stasiukynas A. (2013). *Jaunimo nevyriausybinių organizacijų kuriama vertė ir jos potencialas Lietuvoje*. Konferencijos medžiaga.
23. Jurs P., Samuseviča A., Kulberga I., Ročāne M. (2021). Youth Civic Engagement – Resource Of Social Responsibility. *Proceedings of ICERI2021 Conference*, 8th-9th November 2021. ISBN: 978-84-09-34549-6, p. 9977-9985.
https://www.researchgate.net/publication/356284989_YOUTH_CIVIC_ENGAGEMENT_RESOURCE_OF_SOCIAL_RESPONSIBILITY
24. *Jaunimo į(si)traukimo Lietuvoje galimybių analizė* (2020). Lietuvos jaunimo organizacijų taryba.
<https://jrd.lt/informacija-dirbantiems-su-jaunimu/informacija-apie-jaunima/tyrimai/Jaunimo-%C4%AFtraukimo-Lietuvoje-galimybi%C5%B3-analiz%C4%97-2020.pdf>
25. Įsakymas dėl regioninės jaunimo politikos stiprinimo 2015–2017 metų veiksmų plano patvirtinimo (2015) Nr. A1-11. 11 p. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija
26. LR jaunimo politikos pagrindų įstatymas Nr. XIII-1224 (2018). <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/96665ec26a1c11e8b7d2b2d2ca774092?jfwid=i3h7x61od>
27. Luthar, S. S., Ebbert, A. M., Kumar, N. L. (2021). Risk and resilience among Asian American youth: Ramifications of discrimination and low authenticity in self-presentations. *American Psychologist*, 76(4), 643–657. <https://doi.org/10.1037/amp0000764>
28. Mackson, E. Sh. (2021). Exploratory study of interventions and challenges faced by indigenous NGOs supporting start-up businesses (established by young entrepreneurs) in Nigeria's Niger-Delta region. *Doctoral thesis, University of Wales Trinity Saint David*.
<https://repository.uwtsd.ac.uk/id/eprint/1620/1/MACKSON%20SHEYI%20EJEJIGBE%20FINAL%20COPY.pdf>
29. Martelli, A., Pitti, I. (2014). Searching for adulthood: young people, citizenship and participation. *SocietàMutamentoPolitica: rivista italiana di sociologia*, 10, 2, p. 173-192.
<http://digital.casalini.it/3131570>
30. Maxwell J.C. (2004). Becoming the person others will want to follow you. The 21 indispensable qualities of a leader.
31. Mylenkova R. (2021). Non-formal civic education of youth through participative art practices. *Physical and Mathematical Education*, 3(29), 13-17. [doi:10.31110/2413-1571-2021-029-3-002](https://doi.org/10.31110/2413-1571-2021-029-3-002)
32. MOhammad Jani, M., Dastgheib, S. (2019). Factors Affecting Effectiveness of Youth Non-governmental Organizations in Fars Province. *Strategic Studies on Youth and Sports*, 17(42), 0-0. <https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx?id=750831>

33. Mulder, L. E. M. (2021). On-Site Citizenship Education: An Effective Way of Boosting Democratic Engagement and Reducing Inequalities Among Young People? *Political Behaviour*. <https://doi.org/10.1007/s11109-021-09710-0>
34. Nolas, S. (2014). Exploring young people's and youth workers' experiences of spaces for 'youth development': Creating cultures of participation. *Journal of Youth Studies*, Vol. 17, no. 1, p. 26–41. <https://doi.org/10.1080/13676261.2013.793789>
35. Park M., Choi Y., Yasui M., Hedeker D. (2021). Racial discrimination and the moderating effects of racial and ethnic socialization on the mental health of Asian American youth. *Child Development*, Volume 92, Issue 6, 2284-2298. <https://doi.org/10.1111/cdev.13638>
36. Peric J., Leko S. M., Pevnaya M. V., Sharma E. (2021). Generation Z and volunteering: a national culture perspective. *Образование и наука*. №1. <https://cyberleninka.ru/article/n/generation-z-and-volunteering-a-national-culture-perspective>
37. Perić-Prkosovački, B., Brkić-Jovanović, N. & Čubra, B. (2021). The Volunteer Satisfaction Index: A Validation Study in the Cultural Context of the Two European Titles – Youth 2019 and Culture 2021, *Novi Sad*, Serbia. *Voluntas*. <https://doi.org/10.1007/s11266-020-00309-3>
38. Pevnaya, M. V., Kulminskaya, A. V., Shirokova, E. A., Shuklina, E. A. (2021). Volunteering youth during the pandemic: A portrait of a hero of a difficult time. *Monitoring Obshchestvennogo Mneniya: Ekonomicheskie i Sotsial'nye Peremeny*, (3), 492-510. <https://pesquisa.bvsalud.org/global-literature-on-novel-coronavirus-2019-ncov/resource/pt/covidwho-1341968>
39. Sirola A., Kaakinen M., Savolainen I., Paek H.J., Zych I, Oksanen A. (2021). Online identities and social influence in social media gambling exposure: A four-country study on young people. *Telematics and Informatics*, Volume 60, 101582. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2021.101582>
40. Sonneveld, J., Metz, J., Manders, W., Schalk, R. (2021). The Contribution of Professional Youth Work to the Personal Development and Social Participation of Socially Vulnerable Youngsters: A Dutch Longitudinal Cohort Study. *Child and Adolescent Social Work Journal*. <https://doi.org/10.1007/s10560-021-00765-w>
41. The revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life (2003). *Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe*. <https://rm.coe.int/1680702379>
42. Klaipėdos regiono nevyriausybių organizacijų veiklos efektyvumas ir vadyba (2010). Vakarų Lietuvos vartotojų federacija.
43. Vinay R. (2018). Corporate social responsibility and involvement of youth. *International Journal of Management*, 8 (12), 259-268.

<https://www.indianjournals.com/ijor.aspx?target=ijor:ijmie&volume=8&issue=12&article=020>

44. Klaipėdos jaunų žmonių dalyvavimo situacijos analizė (2019). VŠĮ Politikos tyrimų ir analizės institutas. https://www.klaipeda.lt/data/public/uploads/2020/01/v1.0_a4_p_-klaipedos-miesto-jaunu-zmoniu-dalyvavimo-situacijos-analize.pdf

